

Her zaman babamı anlatmak,
yazmak istemişimdir.

Nasıl anlatacağımı bilemiyordum.

Sonuçta bu kitap ortaya çıktı.

Söylemek istediklerimi tam olarak
aktarabildim mi bilmiyorum.

Bütün istediğim babamın
demokrasi görüşünü, icraatlarını ve
gayretini hiç değilse torunlarına
aktarmak.

babam Süleyman Faik Sungurlu

GÖNÜL DERVİŞOĞLU

babam Süleyman Faik Sungurlu GÖNÜL DERVİŞOĞLU

babam
Süleyman Faik Sungurlu
GÖNÜL DERVİŞOĞLU

İçindekiler

Babam	2
Türkiye'nin ilk bölge okulu	4
Panayır	7
Biçki-dikiş dersleri	9
Hart'ta tifüs	10
Maaşla gelenler	13
Tipi	14
Ağalık	17
Toprak reformu	18
Hocalar	23
Gümüşhane'ye tayin	25
Gümüşhane	27
Gümüşhane'de okul	33
Evlendirmeler	37
Aile	39
Yılbaşı	43
Yeniköy'de düğün	47
Demokrat Parti	49
Seçim günü	51
Emeklilik	52
Menderes'in karşılanması	55
Parti başkanı	56
1960 ihtilal sabahı	57
Babamın nezarete alınması	58
Dayımın vefatı	60
Babamın vefatı	61
Babamdan anılar	64
Kütüphane	68
Sosyal yaşam	69

Sinema	70
Yetim çocuklar	71
Babamla seyahat	73
Mehmet Bey	75
Boşanma	77
Hamam	78
Cumhuriyet Bayramı	79
Su	82
Çarşaf	83
Estetik	84
Çocuklara hassasiyet	85
Bağnazlık	86
Örf - adet	87
Babamın hayalleri	90
Savaşsız dünya	91
Bakım evleri	93
Askerlik	94
Askerlik anıları – Kop	97
Askerlik anıları – Aziziye Tabyası	105
Askerlik anıları – Erzurum'un düşüşü	107
Askerlik anıları – Batum	110
Kendisinin yazdığı anılarından çıkardığım özet	111
Kendisi için yazdıklarından bazı paragraflar	117
Çocukları	118
Orhan ağabeyim	122
Oltan Sungurlu	123
Ozan Sungurlu	135
Savaş sırasında babamın dahil olduğu taburu konu alan kendi albümünden fotoğraflar	144
Bayburt'ta Cumhuriyetin 10. yıldönümü kutlamalarını konu alan kendi albümünden fotoğraflar	156

Önsöz

*Her zaman babamı anlatmak,
yazmak istemişimdir.*

Nasıl anlatacağımı bilemiyordum.

Sonuçta bu kitap ortaya çıktı.

*Söylemek istediklerimi tam olarak
aktarabildim mi bilmiyorum.*

*Bütün istediğim babamın demokrasi
görüşünü, icraatlarını ve gayretini
hiç değilse torunlarına aktarmak.*

*O günkü şartlarda toprak reformu yaptı,
bölge okulu ve bütün köylerin iştiraki ile
panayır gibi pazar yeri kurdu.*

*Köylüyle beraber nahiyeyi yeşillendirdi,
örnek bahçeler yaptı.*

*Bütün bunları, yazacağım
hayat çizgisinin içinde başardı.*

*Babam Süleyman Faik Sungurlu
1895 yılında Gümüşhane’de dünyaya gelir.
İlk mektebi orada okuduktan sonra
Torul’da rüştiyeyi, Gümüşhane’de
idadiyi (lise) bitirir. Sonra
Trabzon Muallim Mektebi’ne gider.
Kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan
sonra seferberlik ilan edilir.*

*Erzincan Yedeksubay Okulu’ndan
sonra yedeksubay olarak Erzurum ve
Kop cephelerinde Ruslara karşı savaşır.
Bu çarpışmalar esnasında birçok defa
yaralanır.*

*Mütarekeden sonra terhis olur ve
memlekete döner, annemle nişanlanır.
1920’de Kurtuluş Savaşı’nın başlaması
ile birlikte tekrar askere çağrılır.
Lozan Antlaşması’ndan sonra
üsteğmen olarak terhis olur ve
İstiklal Madalyası alır.*

*Nahiye müdürlükleri, Bayburt
Kaymakamlığı, Seferberlik Dairesi
Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü,
Gümüşhane Vilayet Hukuk İşleri
Müdürlüğü, Vali Muaviniği,
Belediye Başkanlığı ve son olarak da
Demokrat Parti İl Başkanlığı yapmıştır.
1962 yılında hayata gözlerini
yummuştur.*

G. Dervişoğlu, 4.Levent, 2012

Babam

Babamı anlatmak istiyorum. Bunu ne kadar becerebileceğimden emin değilim. Her icraatının içinde hassasiyet ve insan sevgisi bulunan bir insanı anlatmak kolay değil. Herkesin babası, özel durumlar hariç çocuklarının gözünde mükemmeldir. Babamı tanımamış olan herkese, çocuklarımıza, yeğenlerimize her zaman ondan bahsederim ama hiçbir zaman onu tam olarak anlatabildiğimi zannetmem. Şimdi babamı anlatabilirsem eğer, belki onlar beni daha iyi anlayacakları için, belki de sadece kendim babamı anladığımı düşüneceğim için daha mutlu olacağımı hissediyorum.

Bir anımla başlamak istedim. Küçüktüm, yaşımı hatırlamıyorum. Babamdan Atatürk gibi yürümesini isterdim. O da beni kırmaz, ayağa kalkar ve askerlerden daha sert bir biçimde ayaklarını yere pat pat vurarak yürürdü. Başlardım ağlamaya. "Olmadı! Atatürk öyle yürümüyor" derdim. Çünkü benim hayalimdeki Atatürk yürürken önünde masa, sehpa, duvar, hiçbir şey bırakmaz, hepsini ezip, yıkar geçerdi, düşmanlarını ezip geçtiği gibi!

Babam Süleyman Faik Sungurlu

Babamın Atatürk için yazdığı bir şiir:

Atatürk'e Ağıt

*Kara günde bayrağımın inişi,
Gelin başında duvağa benzemez.
Gün açarken güneşimin sönüşü,
Bir fanusa, bir çerağa benzemez.*

*İşiten giymede kara gömleği,
Görülmemiş bu acının örneği,
Atam'a yapılan ölüm derneği,
Bir mahşere, bir yığınağa benzemez.*

*Ulusumun eşsiz tacı, hatemi,
Unutulmaz yası, onun matemi,
Acunun biricik büyük adamı,
Yaşar aramızda sağa benzemez.*

*Ağlamayan Türk yok, yanmayan insan,
Hayatı ırkıma bir milli destan,
Elemle büründü yer, gök asuman,
Sarsıldı vatanım, dağa benzemez.*

*Ne mutlu, bir dünya etmede teş'ci,
Türklüğün ecdadı hep ona gözcü,
Zaferinin kurbanlarıdır izci,
Bezenmiş otağı bağa benzemez.*

Türkiye'nin ilk bölge okulu

Şimdiki adı Aydıntepe, eski adı Hart olan nahiye, babam nahiye müdürü idi. Hart'ın 53 tane köyü vardı. Düz bir ovaya hakim olan yamacın eteğine kurulmuştu. Altında, yeraltı şehri denilen ve yüzlerce metre uzayan galeriler ve mahzenler vardır. Ayrıca bol su akan çeşmeleri, bir de Değirmen Çayı denilen deresi.

Babam oraya tayin olduğunda köyün küçük bir okulu vardı. Hart'ın çocuklarından başka yakın köylerden de ancak birkaç öğrenci bu okula devam etmeye çalışıyorlardı. Babam bu duruma üzüldüğü için hemen 53 köyden parasız malzeme ve işçi topladı, usta buldu ve elbirliği ile çalışarak büyük bir bölge okulu yaptırdı. Bayburt'ta kapanan yatılı okulun yatakları, mutfak malzemeleri, vs. bütün malzemesi okula getirildi. Sonra köylere haber gönderildi. Okumak isteyen öğrenciler okulda yatılı kalabileceklerdi. Maddi imkanı olanlar yardım için bir iki çuval un, patates, mercimek, bulgur, yağ, vs. gönderecekti. Ayrıca her köy bir fakir çocuk okutacaktı. Halk durumdan memnun, ellerinden geldiği kadar yardım yaptılar. Bu okulda maddi imkanı olan da olmayan da çok talebe okudu. Sonra da onları öğretmen ve askeri okullara yatılı göndererek, kıymetli öğretmenler, subaylar, paşalar, valiler ve parlamenterler yetişmesini sağladı.

Öğretmenlerle anlaşarak okulda sosyal faaliyetler başlatıldı. Tiyatro, müsamere ve şiir günleri düzenlendi. Herkesin davet edildiği bu günlerde halk ozanları şiirler okur, birbirleriyle taşlama yaparlar, hanımlar maniler söyler ve öğrenciler de güzel şiir okuma yarışına girerlerdi.

Babam okula yiyecek yetiştirmek için Hart'ın eski mezarlığını söküp bir bağ yapmak istedi. Annem, halk razı olmaz dediğinde babam yine düşünmeye başladı. Babam düşünürken, adeti olduğu üzere, sürekli başını kaşır ve tırnaklarını yerdi. Fikri onaylanıncaya kadar sabırla bekler ve sonra hevesle herkesle teker teker konuşup ikna ederdi. Nitekim yine öyle oldu. Halk da razı oldu.

İř yine nahiyeye düştü. Kazmasını küreğini alan geldi ve kabristanı söktüler. O zaman Rusya'dan gelmiş bir bahçıvan vardı. Babam işin başına onu koydu. Çok miktarda fidan ve tohum alındı ve bahçıvanın nezaretinde dikildi. Bizleri de okuldan götürdüler. Her öğrenci bir fidan dikti. Fırsat buldukça arkadaşlarımla bağdaki fidanlarımızı sulardık. Ağaçların bazıları tuttu, bazıları kurudu. Benim diktiğim fidan önce yeşerdi ama sonra kurudu. Fidanım büyürken kendimi vatana hayırlı bir insan olarak görmeye başladığım için kuruduğu zaman çok üzüldüm. Babam, "Ben köyü ağaçlandıracağım, o zaman bir tane daha dikersin" dediyse de bir daha hiç olmadı. Yine söğütler, kavaklar, meyva fidanları sipariş edildi, getirildi. Tekrar kasabalıya iş düştü. Değirmen Deresinin yanlarına, sulak yerlere ve bahçesi olanların bahçesine diktiler. Bu arada sebze yetiştirmeyi de öğrendiler. Kasabalı biraz olsun yeşillik gördü. İğneyle kuyu kazar gibi uğraşılyordu. Çünkü her yapılan şey daha önce hiç yapılmadığı için yeni bir keşif gibiydi.

Rusya'dan gelen bahçıvan çok çalışkan çıktı. Bölge okulunun yatılı talebeleri için sebze yetiştirdi. Bağa bir de büyük kümes yaptı ve tavuk besledi. Yumurta ihtiyacı da oradan sağlandı.

Seneler sonra öğretmen kız kardeşim Güngör, eşinin işi dolayısıyla İstanbul'a taşındı. Tayin için maarife gittiklerinde, o zamanın Maarif Müdürü Ömer Öztürk Bey'in söylediği, "Sizi tayin yapmayıp da kimi yapacağız. Babanız Süleyman Sungurlu Türkiye'nin ilk bölge okulunu kuran kişidir" sözlerinden çok duyulanmış, "Beni İstanbul'un en iyi semtine tayin etseniz bu kadar mutlu olamazdım" diyerek ağlamış. Çünkü babamızı da kaybedeli henüz bir sene olmuştu.

Bütün bu işlerde çok zorluklar çekiliyordu. 1936 senesinde yatılı ilkokul başöğretmenliğini teslim alarak işe başlayan öğretmen Rıza Bey'in okulun kayıt işlemlerinde çekilen sıkıntılar ve düzendeki aksaklıklar karşısında kendi yerel şivesiyle sık sık 'Ulan kardeş ne idek?' diye söylenmesi üzerine babam yandaki şiiri yazmış:

Ulan Kardeş Ne İdek?

*Güçlükler içinde şaştık şaşırdık,
Düzen almaz, ulan kardeş ne idek?
Hesabı defteri baştan aşırđık,
Yazan olmaz, ulan kardeş ne idek?*

*Bu nasıl sicildir, bu nasıl kayıt?
Bu nasıl yoklama, bu ne biçim not?
Hangisi bozuktur, hangisi mazbut?
Seçen olmaz, ulan kardeş ne idek?*

*Bilen yok ki kaçtır öğrenci tümü,
Yüz doksan sekizdir defter yekünü,
İki yüzü geçmiş rapor bütünü,
Mizan olmaz, ulan kardeş ne idek?*

*Yoklamada Fatma, sicilde Osman,
Tabelada kızdır, kütükte oğlan,
Defterde adı yok, sayıda insan,
Bilen olmaz, ulan kardeş ne idek?*

*Okunmaz künyesi, Mus mu Musa mı?
Bir çoğu babasız bilmem İsa mı?
Bu şekilde kayıt yeni yasa mı?
Sezen olmaz, ulan kardeş ne idek?*

*Bir yandan hecele, bir yandan oku,
Direktör dinlemez var ile yoku,
Derip toplamađa bin mekik doku,
Düren olmaz, ulan kardeş ne idek?*

*Atamadık baştan bu ağır yükü,
Çıkmaza saplandı hesabın kökü,
Çalamayız biz il gibi düdüđu,
Kafam almaz, ulan kardeş ne idek?*

*Sığınp Tanrı'ya giriştik işe,
Sıraladık ödevleri peş peşe,
Ne ambar bıraktık, ne de dip köşe,
Noksan olmaz, ulan kardeş ne idek?*

Panayır

İşler adım adım geliyordu. Babam köylere gittiğinde köylülerin çok dar çevrede yaşadıklarını görünce, düşünüp, bütün köylerin muhtarlarına haber gönderdi. Ayda bir gün herkesin, mallarını satmak ve alışveriş yapmak için Hart'taki pazara gelmelerini istedi. O güne kadar Hart'ta bir pazar yeri yoktu. Bunun için babam pazar yerinin dağın doğu eteğine kurulmasının uygun olacağını düşündü ve pazar oraya kuruldu. İlkönce dükkanlar ve sonra da bir kahvehane yapıldı.

Dağın tepesinde Kaleymaç denilen bir yer vardı. Aslında bu kelimenin doğrusu 'kale yamacı' olacaktı ama halk ağzında kısaltılarak Kaleymaç diye telaffuz edilirdi. Pazar yeri oradan tam olarak görülürdü. Babamın isteği üzerine havaların güzel olduğu günler, hanımlar çörek yapar, yumurta haşlar ve erkenden bize gelirlerdi. Anneme; "Hatice Hanım, hadi acele et" derlerdi. Ben ve Ayhan ablam yeni elbiselerimizi giyer beklerdik. Sonra hep beraber Kaleymaç'a çıkardık. Babam pazar yerinde kalenin altındaki kahveden çay gönderir, onbeş dakika sonra da ikinci çaylar gelirdi. Bu şekilde çaylar soğuduğu için annemler gaz ocağında yapılmasını isteseler de babam razı olmaz, kahveye bir hareket getirdiğini söylerdi.

Pazara gelen köylüler de eşlerini, çocuklarını getirip gezer, alışveriş yapar, çay içerlerdi. Bizim için bayram yeri gibiydi. En çok sevdiğim şeyler satıcı ile alıcının elele tutup sallayarak pazarlık yapmaları ve bir de davul eşliğinde horon oynamalarıydı. Tabii çayla beraber yumurta yemek hariç.

Annem eve erken dönerdi. Sonra muhtar hanımları, komşular evlerine dönmeden bize uğrarlardı. Pazardan aldıkları pazenleri annem keser, yanlarını ve kollarını dikiş makinesinde diker, el dikişlerini de onlara tarif eder bırakırdı. Muhtarlar da köylerine dönerken babama, 'siz de çocukları köylerimize getirin' diye davet ederlerdi. Bu davetler babamın düşüncesi ve organizasyonu içinde olduğu için bilhassa Gümüşhane'den akrabalar gelince kağrı arabaları içinde köyleri gezerdik. Kağrı arabalarının tekerlekleri döndükçe 'gırç, gırç' diye sesler çıkarır, Ayhan ablam da bu sesler için "Yükleri çok ağır diye tekerlekler ağlıyorlar" derdi. Ben de bu yüzden "Arabaya binmeyip yürüyeceğim" diye tuttururdum. Her sefer de içimden, arabada oturmaya devam eden annemle diğer misafirleri hain ilan ederdim.

Babam, annem, Türkan ablam ve Orhan ağabeyim

Biçki-dikiş dersleri

Babam sosyal yaşamı canlandırmak için annemden de kızlara, gelinlere biçki, dikiş, nakış dersleri vermesini rica etti. Annem kabul edince, mekan arandı ama yer bulunamadı. Sonunda bizim evde yapılmasına karar verildi.

Kirada oturduğumuz evde üç oda ve bir de tandır evi denilen çok büyük, tepeden aydınlanan bir bölüm vardı. Babam bunun bir köşesine pencere açtırmış ve etrafı tahta parmaklık ile çevrili 30-35 metrekare büyüklüğünde bir seki yaptırmıştı. Burası bizim yemek yeme ve oturma yerimizdi. Yemekler tandırda pişirdi ama annem tandır yakmasını bilmediği için yardımcılarımız veya komşular yakmasına yardım ederlerdi. Çay ve kahve de ispiro ocağında yapılırdı. Ev işlerinde bize yardımcı olan bir Hanife ablamız vardı. Annemler onu çok küçükken yanlarına almışlar. Babam ve bizler onu çok severdik. Hanife ablanın sabah ilk işi ispiro ocağında babama kahve yapmaktı. Kahvenin kalanına şeker ilave eder bana verirdi. Bal gibi bir şey olurdu. Benim için günün en güzel olayı idi. Yataktan kalkınca şekerli kahvemi içeceğimi bildiğim için erkenden uyanırdım. Sanırım o zamandan kalma bir alışkanlık ki sabahları hep erken kalkarım.

İşte biçki dikiş dersleri bu tandır evinde başladı. Ama dikiş makinesi olmadığı için dikişe gelenler sadece el dikişiyle kocalarına, kardeşlerine, çocuklarına içlik (gömlek) dikerlerdi. Elişinde, bilhassa dantelde çok başarılı oldular. O zaman örme perdeler, örtüler çok moda idi. Babam eliş dergileri getirtti. Çiçekler, melekler, kuşlar olan perdeleri örnek örnek ördüler. Gören akrabalar da çok faydalandı. Hart'ta kış günleri hayvanları bakmaktan başka işleri olmadığından kızların, gelinlerin elişlerine çok zamanı oluyordu. Onun için emeklerini esirgemiyorlardı. Bir araya toplanıp annemin isteği üzerine bizim evde hem sohbet edip hem de elişlerini yapıyorlardı.

Seneler sonra bile, o zaman eliş yapan hanımlarla ne zaman karşılaşsak bize: "Ah o günler ne mutlu günlerimizdi! Her zaman bir araya gelince hep o günleri konuşuyoruz" diye söylerlerdi. Ben de onlara bizim için ördükleri dantellerin, bilhassa keten perdelerin uçlarına örülen dantel angleslerin tırtırlı püskülleriyle birer harika olduklarını, bizim çok severek kullandığımız gibi bizlerden sonra da çocuklarımızın, torunlarımızın kullanacağını söyledim.

Hart'ta tifüs

Hart'ta (şimdi Aydın-tepe) tifüs hastalığı salgın halinde başlamıştı. Babam Bayburt'tan kazanlar getirtti. Halkın üstlerini başlarını dezenfekte etmek için giysileri kazanlarda kaynatıldı. Hükümet binasının önünde berberler babamın nezaretinde herkesin saçlarını sakallarını traş ettiler. Halk hastalıktan ölümleri görünce korkmuştu. Kimse itiraz etmiyordu. Babam anneme, "Sen örnek olacaksın, saçını kesmen lazım" dedi. Annem kesilen saçlarını uzun bir süre bir zarfta saklamıştı. Hanımlar da korkmuştu ve saçlarının kesilmesine razı oldular. Babam erkeklere, annem de eşlerine söylüyordu: "Evlerinizde de üstünüzü başınızı kaynatın, bunun önüne başka türlü geçemezsiniz" diye. Onlar da yaptılar.

Ölenler hemen gömülürdü. Bazen vakit geç olurdu ve mezarlıktan dönerken ışık yakarlardı. Evimizin penceresinden kabristan görünürdü. Belki sadece bir kaç defa olmuştur ama ben her akşam üzeri pencerenin önünde oturur, üzüntüyle, mezarlıktan dönen var mı diye beklerdim.

Babam tifüsün önüne geçmekte başarılı olamayacaklar diye korktuysa da, kendi titizliği ve köylünün de gayretiyle salgın çabuk önlendi.

Ayhan ablam da tifüs oldu ama iyileşti. O sırada Gümüşhane'de olan beybabamın vefatı sebebiyle annemle ben Gümüşhane'ye gelmiştik. Babam anneme bir mektup bir de erkek çocuğu resmi gönderdi. "Hatice, bu çocuk kaza ile bir başka hanımdan olan oğlum ..." diye yazmıştı. Annem ve babam çok iyi anlaşılan bir çiftti. İnanılması imkansızdı ama annem resimdeki çocuk benim çocuklarımdan aynısı diyordu. Herkes sus pus olmuş bir şey diyemiyorlardı. Teyzemin kızı Kadriye abla: "Teyze, bu sanki Ayhan'a benziyor" deyince olay anlaşıldı. Ayhan ablamın saçları hastalık nedeniyle traş edilmişti. Babam da muzipliğinden ablama erkek elbisesi diktirmiş ve resim çekirtmişti. Annemler bunu anladıklarında çok güldüler.

En sağda babam, bir yolun açılışında.
Çocuklar; Türkan ablam ve Orhan ağabeyim

Tifüs salgını dolayısıyla babamın yazdığı şiir:

Arzuhal

*Tanrı'mız arzuhal eylerim sana,
Melekülmevtinden rivayetim var.
Ba'sü badelmevte inandım amma,
Zalimin zulmünden şikayetim var.*

*Bu kimin güllesi, kimin topudur?
İhtiyara gence mekik dokutur,
Haccacı zalime rahmet okutur,
Esrarı hikmetten hikayetim var.*

*Bu nasıl terazi, bu nasıl vezin?
Alemi sarmada bir kara hüznün,
Ne oğul bıraktı, ne gelin kızın,
Günde bir yetime vesayetim var.*

*Nice mamureler oldu virane,
Baykuşlar etmede şimdi terane,
Gül gonca vermeden döndü hazane,
Yedi köyde bugün velayetim var.*

Maaşla gelenler

Babam her aybaşı maaşını almak için Bayburt'a gider, giderken de atının üzerine halılı heybesini asardı. Bayburt'tan aldığı öteberiyi bu heybeye koyardı. Türkan ablam ve Orhan ağabeyim büyük oldukları için oyuncaklar bizlere gelirdi. Güngör'e ve Oltan'a kurulunca yürüyen araba ve yem yiyen kuşlar gelirdi. Ayhan ablam ve bana ise bebek ve top gelirdi. Ama Ayhan ablam her seferinde heybeyi önce açar hepsini kendine alır, bana da ağlamak düşerdi.

Yine bir aybaşı, her zamanki gibi pencerenin önünde babamı bekliyoruz. Ovoidan gelen her karaltıyı yaklaşıp kadar takip ediyoruz. Nihayet babamı görünce karşılamaya koştuk ve beraber eve geldik. Ayhan ablam yine heybeyi açıp hem topu hem bebeği kendine aldı. Ama babam bana heybenin dibine bakmamı söyledi. Bir de ne göreyim, pembe elbiseli sarı buklemi saçlı bir bebek ve hayatımda görmediğim kadar güzel beyaz bir top. Üzerinde uçları lacivert puanlarla kaplı kabarcıkları olan bir top. Topumla yattım. Sabahleyin Ayhan ablam: "Ver de arkadaşlarıma gösterip getireyim" dedi. Topumu bir daha göremedim, kayboldu. Hala bile o kadar güzel bir topu bir daha göremediğimi düşünürüm.

Babamın fotoğraf makinesi vardı ve çektiği fotoğrafları kendi karanlık odasında banyo eder, basardı. Hiç değilse benim topumla bir resmimi çekseydi diye ağlamıştım. Babamın bana aldığı o top içimde nasıl bir yer etmişse, yıllar sonra o topun desenine benzer bir ayakkabı gördüğümde kaybettiğim bu güzel top aklıma geldiği için o ayakkabıyı satın almıştım.

Tipi

Kışın kar yağınca ova beyaz bir çarşaf gibi olur, tümsekler, çukurlar belli olmazdı. Güneş parladığında gözümüz kamaşırdı. Çarşıya, kahveye veya işyerlerine giden insanlar, hayvanlar bu beyazlığın üzerinde hareket eden karıncalar gibi görünürdü.

Köyler arasında da gidiş geliş olurdu. Bayburt'a, Erzurum'a, Gümüşhane'ye veya başka yerlere gidenler gelenler tipi çıkıp da göz gözü görmez olduğunda yönlerini bulamaz hale gelirlerdi. O yüzden fırtına zamanlarında halk, bilhassa yolcusu olanlar kulakları tetikte imdat sesi beklerdi. Babam da jandarmaya tembih ederdi: "İmdat sesine dikkat edin, bizi mutlaka haberdar edin, bir başınıza kurtarmaya gitmeyin, siz de boğulursunuz" diye. Bu şekilde bir ses duyulunca tabancalar atılır, bağırırdı. Ayrıca, ovoidan görülecek şekilde büyük bir ateş de yakırırdı.

Geceyse ışıklar, meşaleler yakılır ve 10-15 kişilik bir iki heyet birden ellerine sopalar ve meşaleler alarak aramaya çıkarlardı. Sesin duyulduğu başka köyler de arama çalışmalarına katılırdı. Duyulan sesler her zaman bir insan sesi olmazdı. Şiddetli rüzgar ısıklık gibi sesler çıkarır, endişeli yolcu sahipleri de bu sesi insan sesine benzetirlerdi. O dönemde telefon da çok az olduğu için yolcularının yolda olup olmadığını bilemezlerdi. Kazazedeyi bulan heyet 3 el silah atar, böylece diğer arayanlar da bulunduğunu anlayarak geri dönerdi.

Yolcu bulunup getirildiğinde sevinç çığlıkları atılır, çoğu kez ağlamaya başlardı. Babam kurtarılan yolcuyu sahiplerine vermeden önce sağlık memurlarına kontrol ettirir, çay ve süt içirir, kendilerine geldikten sonra evlerine gönderirdi. Sonra da geçmiş olsun ziyaretleri başlardı.

Ben de her zaman tipide pencerenin önünde oturup ses beklerdim. Bir yardım çağrısı duyup babama haber vererek bir insanı kurtaran kahraman olmayı isterdim. Her tipide, daha önceki tipilerde ölenlerin hikayeleri anlatılırdı. Ali'nin veya Hasan'ın boğulmuş veya donmuş olarak köye yakın bir yerde bulundukları veya yollarını şaşırıp uzak bir yerde bulundukları gibi.

Fırtına

Gece yarısı oldu ses yok, seda yok,
Koca yolcu, durak bilmez, han bilmez.
Uğulduyor işte bak, boğuk boğuk,
Yadlara yol vermez, göç kervan bilmez.

Alemi sindirir ninni sesiyle,
Seyyahı öldürür bir nefesiyle,
Ulu dağ başında son neş'esiyle,
İnsafı kaldırır, el aman bilmez.

Tırmanır tepeden, iner ovaya,
İnsanı hayvanı sokar yuvaya,
Çoklarını hasret eder sılaya,
Bağ alır yerinde beğ sultan bilmez.

Buna derler karakışın bayramı,
Zemheri düğünü, kurtlar hızanı,
Bir araya toplar cini şeytanı,
Sağ, hasta tanımaz, dert derman bilmez.

Karakış

Yine coştı felek eser estirir,
Çehreyi çatıştı cilve, naz değil.
Yolcunun yolunu düzde kestirir,
Belirdi toz duman, bahar, yaz değil.

Buna derler karakışın ilk günü,
Her sene bu günde kurar düğünü,
Şan verir aleme yayılır ünü,
İnim inim inler, keman, saz değil.

İri göz eliyor göğün eleği,
Karalar giymede beyaz gömleği,
Çobanın elinden düştü değneği,
Sevinecek varsa Kürt'tür, Laz değil.

Fakirde çorba yok ekmek mudara,
Don gömlek arama çekseler dara,
Ne yakacak kaldı, ne de var para,
Sungur'a bu ceza çoktur, az değil.

Ağalık

Ağalığın hüküm sürdüğü devirlerdi. Köylüler ağalardan çok çekiniyorlardı. Nahiyelede belediye reisi bulunmadığı için muhtarlık reislik gibiydi ve bu da ağaların hakkıydı. Ağaların arasında değişerek hep onların elinde kalırdı. Nahiyelede tayin olan memurları karşılama ve onlarla görüşme hakkını köylü kendinde göremezdi. Dostluklar ağalarla kısıtlanmıştı.

Köylülerin, ağaları birinci sınıf, kendilerini ikinci sınıf olarak kabul etmelerine babam isyan etti ve köylüleri kendilerine güvenmeleri için ikna etmeye çalıştı: “Kendinize güvenin, sizler de onlar gibi herkes gibi insansınız. Hatta daha mükemmelsiniz. Çalışıyor, kendi ekmeğini kazanıyor, kimsenin hakkını, emeğini yemiyorsunuz. Onun için hakkınızı kimseye yedirmeyin. Başınızı dik tutun. Sizler kendinizi aciz görürseniz herkes de öyle görür” dedi ve ilk önce muhtarlıkları ağaların elinden almaya karar verdi.

Aklı başındaki kişilerle günlerce konuştu. Kendince gördüğü gerçekleri “Sizin nüfusunuz üç-dört kat fazla, muhtar sizden seçilmeli” diyerek bir bir anlattı. Sonra kalabalık bir aileden aydın görüşlü birini muhtarlığa aday olmaya ikna etti.

Annem: “Halk şikayetçi değil, dünyayı sen mi düzelteceksin, dostlarımızla bizi kötü etme” dediyse de babamı durduramadı. Annem, İstanbul Çamlıca Kız Lisesi’nde okumuş aydın bir kadındı. Ama sosyal yaşama babam gibi bakamıyordu. Ya kaderciydi, ya da babamın isyanlarından ve mücadelesinden bıkmıştı.

Babam, halkın neticede ağalardan korktuğunu tahmin ettiği için, “Sizin oyunuzun kime atıldığı bilinmeyecek, ben de sizin adayınıza oy atacağım, ben de sizin arkanızdayım” vaatleriyle sonunda muhtarlıkların ağaların elinden alınmasını sağladı. Köylünün kendine güveni geldi. Bir daha da muhtarlık ağaların eline geçmedi, köylü istediğini seçti.

Aradan 30-40 yıl geçtikten sonra ağalık düzeni de hemen hemen son buldu. Okullarda eğitim görenlerin sayısının artmasının yanı sıra, Almanya’ya göç gelişler de insanların ufkunu genişletti. Bunlar olurken babam artık oradan ayrılmıştı. Babamın ayrılışından seneler sonra kız kardeşim Güngör o ağalardan birinin oğluyla evlendi.

Toprak reformu

Bu yazdıklarımda yanlışlıklar olabilir. O zaman Rumlardan, Ermenilerden kalan toprakları devlet ucuz fiyata satıyordu. Tabii ki bu iş için oranın mülki amiri de devreye giriyordu. Benim hatırladığım kadarıyla vakıf malları da vardı. Ama bu işin doğrusunu öğrenebileceğim birisine rastlamadım. Ancak köylünün toprak alabilecek tek kuruş parası yoktu. Alıcıların hepsi ya şehirli beyler ya da köylü ağalardı. Haliyle bu arada babama mektuplar yazılıyor, araçlar koyuluyor, ricalar ediliyordu. Kendi tarlasının yanındaki tarlanın veya köyünün içindeki yerlerin kendilerine verilmesi için yardımını istiyorlardı. Ancak babam bunların hiçbirine aldırmadı.

Yine günlerce düşündü, taşındı. Tırnaklarını yedi, başını kaşıdı. Evde bir aşağı bir yukarı volta attı ve sonunda karara vardı. Topraklar yoksul köylülere dağıtılacak, onlar da ekip biçecekler, borçlarını ödeyecekler. Bu karar, babamın “Türkiye’de ilk toprak reformunu ben yaptım” diye her zaman öğündüğü, aynı zamanda da başına çok sıkıntılar açan bir olaydı.

Toprak alamayan güçlü kişilerin şikayeti üzerine müfettişler geldi, soruşturma ve incelemeler yapıldı, ifadeler alındı. Babam: “Benim ve yakınlarımla üzerinde bir metrekaşe yer bulursanız icraatınızı yapın, gereken cezayı verin” dedi ve nitekim aklandı. Müfettişler babamın sadece fakiri koruduğunu anladılar ve hiçbir suç isnat edilmedi. Hemen peşinden de vekaleten Bayburt’a kaymakam tayin edildi.

Müfettişlerin geldiği o dönem, üzüntülü bir gecede yazdığı şiir:

Olursa

Üfürülen düdük mutlaka öter,
Başlanılan işte birlik olursa.
Kuru ekmek kuzu yerini tutar,
Fakirin evinde dirlik olursa.

Neylemeli saltanatı sarayı,
Hayasızca kazanılan parayı,
Yıkar, harap eder yurdu yuvayı,
Bir işin içinde kirlilik olursa.

Feleğin cilvesi güler, güldürür,
Kemalin sonunu zeval erdirir,
Eşeğe bindirip attan indirir,
Kişinin talihi silik olursa.

Hatırla geçeni, düşün yarını,
Hesaplıca sarf et helal kârını,
İncitme komşunu, dost yararını,
Gün gelir ararsın pirlik olursa.

Sungur'dan istersen ciddi nasihat,
Her olur olmazla eyleme ülfet,
Son, sonu getirir başına zillet,
Soy sopunda bir kahpelik olursa.

Babam bir ziyarette kahvesini içerken

Bu müfettişler daha sonra da babamla ilişkilerini kesmediler. Mektuplaşıp tebrik atarlardı. Seneler sonra birinin babamı ziyarete geldiğini ve beraber Aydıntepe'ye gittiklerini hatırlıyorum. Babam emekli olduktan sonra da İstanbul'a beraber gezmeye gittiğimizde, bu müfettişlerden birisiyle yine görüşmüştü. Adının da Mehmet Emin Bey olduğunu sanıyorum.

Sadece köyde toprak dağıtılmadı. Bazı köylüleri de başka illerde dağıtılan topraklardan faydalanmaları için yazışmalar yaparak oralara gönderdi. Bu konuda çektiği zorlukları aşağıdaki şiirinde yazmış:

Hasbühâl

*Niçin, niçin Türkoğlu,
Ayrılmazsın köyünden?
Toprağın yok, yerin yok,
Çıkmalısın bu günden.*

*Bırakmazsan eğer,
Mezardaki ananı,
Ne çabucak unuttun,
Şehit giden atanı.*

*Söyle niçin öz baban,
Akıtmıştır bunca kan?
Çifte oğul, kardeşin,
Niçin verdi yurda can?*

*Açıldı bugün yolun,
Muş, Bitlis'e Tercan'a.
İsterim ki gidesin
Koşa koşa ta Van'a.*

*Her yer senin vatanın,
Ne var imiş arada?
Altın eksen ne biter,
Bu yalçın kayalarda?*

*Arkana bak, öne bak,
Gör geçeni, yarını.
Açdan ölen ananla,
Çıplak gezen karını.*

*Ne suçun sahibidir,
Donsuz gezen çocuğun.
Bir hava, su değil mi,
Şuracıkta yuttuğun?*

*Nedir seni bağlayan,
Bir uşaklık değil mi?
Etraflıca bir düşün,
Bu bunaklık değil mi?*

*Buna derler atalar,
Kaymaklıca bal yemek.
Türk olana yakışmaz,
El evinde yal yemek.*

*Doğu batı gez kazan,
Kılavuzun kurt senin.
Türk bayrağı sallanan,
Bu yemyeşil yurt senin.*

Hocalar

Cumhuriyet'in kurulduğu dönemde tekke ve zaviyelerin kapatılması üzerine babam da cahil hocaların okuyup yazma bilmeyen köylüyü kandırmalarına razı olmadı. Gereken resmi ve şahsi mücadelesini verdi. Hocaların bilgilerini kontrol ederken bir hocaya "Köroğlu kimdir?" diye sormuş. Hoca da, "Bazıları onun için veli, bazıları da nebi der" demiş. O sırada babamın yanında oturan Ağlar Baba önüne bakmış. Bunun üzerine babam da, "Hocam herkes sizin gibi değil, bu cahilleri din için de, halk için de ayıklamak lazım" demiş. Ağlar Baba, bilgisi ve kültürüyle bu bahsi geçen şarlatanlardan ayrılan, gerçek bir hocaydı ve babam da kendisini ayrı tutardı.

Babam aşağıdaki şiiri, kendi notlarında "Kendilerine hak aşığı, şih, baba gibi çeşit çeşit adlar vermek suretiyle halkın safiyet ve cehaletinden faydalanmaya, ismet ve iffete el, dil uzatmaya kalkışan hödük sürüleri" için yazdığını belirtmiş.

Taşlama

*Taş atma yurttaşım tutulur dilin,
Şeyhim erenlerin bir tanesidir.
Hakim, hekimdir koca ilçenin,
Zannetme yad ilin çingânesidir.*

*Beş yüz müridi var, beş yüz dervişi,
Abdestsiz namazsız bitirir işi,
Hödük alayının nurlu güneşi,
Işıksız kandilin pervanesidir.*

*Sar'anın nevbetin hazık lokmanı,
Muhabbet dellalı, sevgi uzmanı,
Bir araya toplar cini şeytanı,
Beşiksiz yuvanın pervanesidir.*

*Kaçınır hoşlanmaz cinsi zükürden,
İltifat gördükçe genç kısır duldan,
Bir kuru vad ile çıkarır yoldan,
Bağbansız bahçenin divanesidir.*

*Sungur ne söylesen hepsi yerinde,
Cehlin örümceği hala beyinde,
Bu inanç da çöker günün birinde,
Sanma herkes için bigânesidir.*

Bu olaylardan dolayı itikadına dil uzatanlar için yazdığı bir başka şiiri:

Tanrıya Doğru

*Görenler zanneder Yarâb benim başka kitabım var.
Ne hoş gaflet ki bilmezler benim senden hicabım var.
İbadetten itaatten eser yok kavli fiilimde,
Defatir istiap etmez ceraim irtikâbım var.
Bir an sarhoş, bir an meyhur, bir an zendost, kâh asi,
Yarın dergâhı izzete benim bin bir hesabım var.
Okurum sureyi ihlâs, bilirim Rabb'ımı mümtaz,
Ezelden eyledim ihsas, Resul'e intisabım var.
Ne yüzle kalkarım Yarâb yarın ruzi kıyamette,
Buyurdun çünkü Kur'anda günahkara itâbım var.
Ümidin kesme ey Sungur diyenler var şu dünyada,
Nasıl ah etmeyim bilmem azaptan içtinabım var.*

Babam şiir yazma yeteneğini babasından aldığını, babasının kaleminin daha güçlü olduğunu, kendisinin sosyal içerikli olaylardan etkilenecek içinden geldiği gibi yazdığını söylerdi.

Gümüşhane'ye tayin

Babam Kale'de, Kürtün'de ve Hart'taki (Aydıntepe) çalışmalarından sonra, annemin amcası Mebus Ziya Bey'in "Süleyman, sen idadi (lise) mezunusun, kendini ziyan etme, seni iyi bir yere, iyi bir işe tayin edelim" diye ısrar etmesine karşın hem annesinin ölümünün üzüntüsü, hem de evin, bahçenin sahipsiz kalmasını istememesi nedeniyle Gümüşhane'ye gelmek istedi ve nüfus müdürü olarak memleketine döndü.

Anama Ağıt

Gün geçtikçe artar acım eksilmez,
Gidip gelmezler karıştın anam.
Hayalin gözümün önünden gitmez,
Ne yazık toprakla sarıştın anam.

Neyle ivdin öyle karla tipide,
Yola çıktın gözün yok mu geride,
Kardeşlerin Arif, Raif, Mehmet'e,
Anana, babana kavuştun anam.

Yoruldun, üzüldün hiç dinlenmedin,
Dileğimce benim, bir gün görmedin,
Çok acılar çektin, bir sır vermedin,
Son nefese kadar çalıştın anam.

Yine hatırladım geçen günleri,
Birlikte çekilen ah, eninleri,
Babasız kaldığım kara günleri,
Sen beni sinene sarmıştın anam.

Eşim değil, cihan yerin tutamaz,
Türkan, Orhan, Ayhan acın unutmaz,
Gönül, Güngör, Oltan boşluğa dolmaz,
Sen bizim manâda çavuřtun anam.

Nasıl kanlı yaşlar sarmaz gözümü,
Ana çok derinden yaktın özümü,
Ölümünde göremedim yüzünü,
Bu kadar habersiz savuřtun anam.

Çok yazmak isterim akıl tam değil,
Kalemim kalbime tercüman değil,
Sen gideli bende diri can değil,
Nasıl o aleme alıştın anam.

Ne mutlu yaptımsa istek arzunu,
Neticede gördün bir Trabzon'u,
Özlemiştin gelin, torun, kızını,
Herkesle görüşüp barıştın anam.

Çekmeyesin anam kabir zahmeti,
Yok değil Tanrı'mın affı, rahmeti,
Dilerim bulasın tezden cenneti,
Umduğun ölüme eriştin anam.

Annem altı çocuğıyla

Gümüşhane

Şimdiye kadar yazdıklarımın içinde dinlediklerimi yaşamışım gibi hissettiklerim vardır. Annem sık sık “Kızım sen onları hatırlamazsın” dediyse de, olayları o kadar yoğun bir şekilde bütün benliğimle dinleyerek yoğrulmuşum ki belleğimdeki anılar yaşamışım kadar netler. Belki bundan sonraki yazacaklarım içinde de aynı durum olabilir.

Babamın Gümüşhane’de çok mutlu olduğunu zannediyorum. Çünkü çocukluk arkadaşları, komşuları, dayıları, ablaları, kayınbiraderleri, bacanakları ile bir arada oldu. Bahçeyle de uğraşmaya başladı. Değişik kayısı, elma, armut, şeftali fidanları getirtip dikeyor, bir taraftan da ağaçlara aş yapıyordu. Bazı ağaçların her dalına başka başka elmalar, armutlar asılıyordu. Bir ağaçta üç çeşit elma veya armut yetiştiriyor, memur arkadaşlarını bahçeye davet edip, her şeyi bir bir gösterip anlatıyordu.

O zaman Gümüşhane’de Vali olan Halis (Bilâloğlu) Bey de bizim bahçeye merak sarmıştı. Babamla beraber ağaçları teker teker gezerler, şu ağaç iyi olmuş, şuraya da ikincisi dikilsin gibi fikir yürütürler, Vali Bey’in getirdiği tohumlar, fidanlar için yerlerine karar verirlerdi. Diktikleri salatalıklar ve fidanlar çok güzel oldu. Bu başarılarından da çok mutlu oldular.

Bahçeye her biri iki buçuk metre boyunda ve enleri de normalden biraz daha geniş iki masa yaptırıldı. Yazları bahçede yemek davetleri başladı. Annemlere de koşuşturma düştü. Bütün bu davetler, yemekler, yorgunluklar, babamın yetiştirdiği elmaların, armutların, kayısıların masanın ortasına konulup sanki teşhir edilmesi içindi. Nasıl yetiştirildiği, tohumların, fidanların nereden getirtildiği anlatılıyordu. Annemlerin pişirdiği kuzular, dolmalar, tatlılar ise ikinci plana atılıyordu. Misafirler de bu farklı cins meyvelerle ilgileniyor, bahçelerine dikmek istediklerini söylüyorlardı.

Akşam olunca babam anneme: “Hatice, çok beğendiler. Hayri İlder, Fethi Daltaban, Adil Balyemez, Hüseyin Soysal Bey’ler de bizim ağaçlardan aşılatacaklar” derdi. Ama her zaman evdekilere de yorgunluklarından dolayı teşekkür etmeyi unutmazdı.

Her Gümüşhane evi gibi bizim ev de üç katlıydı. Son kat Orhan ağabeyime tahsis edilmişti. Gezmeye gelen arkadaşları da orada yatarlardı.

Babam görünüşte kimseyi kısıtlamıyor, karışmıyor gibiyse de, her hareketimiz onun gözünün önünde, kontrolü ve denetimi altındaydı. Yanlışlıklara kızmaz: “Çocuğum sen bilerek yapmamışsındır” ya da “Yanlış anlaşılmıştır” der ve kimseyi suçlamazdı.

Babamın eli alet kullanmaya yatkın değildi ama kendisi bunu hiç kabul etmez, her işe kalkışır. Evimizin yanında bir ahırımız, bitişiğinde de ekmek pişirmek için büyükçe bir fırın evimiz vardı. Bunların üzerine de ot koymak için büyükçe bir mercek (samanlık) yapılmıştı. Babam fırın evine veya mereğe raf, dolap gibi şeyler yapmak için keseri, kerpeteni, çivi alırdı gider, yapacağım derken de eline vurur, ezer veya kanatırdı.

Sekiz dönüm bahçemiz vardı. Bahçedeki ağaçların dallarını budamaya çalışırken neredeyse her seferinde elini keserdi. Zaten kendi yaptığı aşılar, diktiği fidanlar da çoğu kez tutmazdı. Her sene bahçeye ilaçlama için gelen ziraatçılar aşıları yapardı. Babam da gücenmesin diye, onun yaptığı aşılar için, “Süleyman Bey, tesadüf bu aşı tutmamış” derlerdi. Babam bahçeye inince bizler başına gelecekleri bildiğimiz için peşin peşin tentürdiyot, oksijenli su, pamuk ve sargı bezini hazırlardık. Bize seslenir seslenmez hemen bunları alır giderdik. Bazen de, giderdik ki henüz elini filan kesmemiş, kahve için seslenmiş.

Bahçemizde fenni ve doğal arı kovanlarımız, oğulları silkeleyerek ballarını almak için gerekli malzemelerimiz, başımıza geçireceğimiz telli torbamız, arıları uzaklaştırmak için duman makinemiz vardı. Yine de oğul veren arıları kovana silkeleyemez, kaçırırdık. Veya kovandan bal alamazdık, arılar hepimizi sokardı. Bunun üzerine bir iki sene boyunca bu işler için dışarıdan eleman çağırıldı. Sonra hepsi unutulur, yine babam kendisi yapmaya kalkardı. Bir defasında babamı o kadar çok arı sokmuştu ki, doktor çağırılmıştı.

Babam bana, “Kızım senin elinden de benim gibi iş geliyor” derdi. Benim de pek becerikli olduğum söylenemez ama babamdan daha iyi olduğum muhakkaktı.

Babamı bahçede gören yerlisi, yabancısı, ihtiyarı, genci hepsi bahçeye iner, babamla sohbet eder ve bahçeyi incelerlerdi. Gümüşhane’nin en güzel bahçesi bizim bahçeydi. Elinden gelse de gelmese de bu güzelliği yine babamın gayretleri sağlıyordu.

Bizim bahçe büyükçeydi, sekiz dönüm civarında. Gümüşhane dar bir vadiye kurulu olduğu için arazi kıttır. İki dağın arasından akan Harşit Çayı'nın iki yanına bahçeli evler dizilmiştir. Dağlar birbirine bazen yaklaşır bazen uzaklaşır. Öyle yerler vardır ki, dağların arasına bir Harşit Çayı bir de yol ancak sığar. İşte bizim evimiz de vadinin nispeten dar olan yerlerinden birindeydi. Yani Harşit Çayı ve transit yolun yanında bir de bizim ev ve bahçe vardı.

Bahçemizin Harşit Çayı ile birleşen kısmı takriben iki yüz metre kadardı. Babam bahçeden çayı görecektir şekilde otururdu. Su çok sert bir şekilde akar, yatağındaki taşlara çarparak, yükselir, iner, köpürür, su sesinin en güzelini çıkarırdı. Babam bu manzaranın insanların ruhunu ve gözünü dinlendirdiğini söyler, sık sık yanındakilere de gösterirdi: "Bak şu söğüt dalları nasıl suya doğru uzanmışlar. Rüzgarla sallanıp, suyun sesiyle dans ediyorlar. Görüyor musunuz, şu karşı kayaların arasından çıkan ağaççıkları; becermiş oradan filizlenmiş, yaşamak için köklerini kayaların çatlaklarına salıyor. Sanki insanlar gibi, şanslı yerde doğanlar, şanssız yerlerde doğanlar. Elini uzatsan da tutamazsın. Bir gün şiddetli bir sel gelir, alır gider."

Babam, aslında üzüntülü olaylardan bahsetmez, daima iyilik ve güzelliklerden bahsedirdi. O herkesin sevdiği, saydığı, saygın bir insandı. Yanlış bir hareketi ve konuşması yok gibiydi. Bizim de bir hatamız olsa kızmaz ve kırmaz, yanlışımızı güzel bir şekilde izah ederdi. Biz de babamı çok sayar ve çekinirdik. Bizlere daima dediği bir söz vardı: "İtirafından utandığınız bir işi yapmayın, yaptığınızda da söylemekten çekinmeyin."

Evet, babam Gümüşhane'de bence çok mutluydu. Gümüşhane sevgisini de şiiirlerinde yansıtıyordu.

Babam, annem ve yedi çocuğu ile

Gümüşhane

Hangi bir bakımdan övüp anayım,
Sayılmaz kaynağın gür Gümüşhane.
Sayfalara sığmaz bir bir yazayım,
Yurt, yurттаş içinde sır Gümüşhane.

Heybetle yükselen sıralı dağlar,
Güneşten kuledir yalçın kayalar,
Vadiler, yamaçlar, yeşil yaylalar,
Cevher hazinesidir bir Gümüşhane.

Maden yuvasıdır, kimya kaynağı,
Beş il, on ilçenin yazlık yaylağı,
Ne nefistir yağı, balı, kaymağı,
Bitkisi toprağı gür Gümüşhane.

Çevre yanı, çam çiçeğı bürünmüş,
Yurt yuvası bağ bahçeye gömülmüş,
Elması ün salmış armudu dürmüş,
Pek yanlış tanınmış kır Gümüşhane.

Tatlı ikliminin suyu, havası,
Biçilmez değeri, olmaz pahası,
Ümitsiz hastanın sağlık yuvası,
Şifalar yurdudur nur Gümüşhane.

Ahlak ili, iffet ili, ar ili,
İlim ili, irfan ili, yâr ili,
Haslet ili, hem kemal vakar ili,
Fazilet yatağı pür Gümüşhane.

Yüzlerce genci var, tahsilde öncü,
Yetişen ricalın gelmez sonucu,
Teknik alanında eser kurucu,
Sanatkâr yetirir hür Gümüşhane.

Evladıdır kahramanlık örneğı,
Bükülmez pazısı, çelik bileğı,
Yurt uğrunda esirgemez ölmeğı,
Sürmez tarihine kir Gümüşhane.

Sungur destan ile bir il tanımaz,
Kalemin acizdir dille sayılmaz,
Ağzını yumarsan arayan olmaz,
Kaldıkça gözlerden dür Gümüşhane.

Gümüşhane Güzeli (Bağlarbaşı Güzeli)

Araya araya buldum izini,
Bahçeler içinde güzelim gördüm yüzünü,
Yalvara yakara aldım sözünü,
Sürmeli gözlü Gümüşhane güzeli yandırdı beni,
Bir şirin sözlü, yanakları gamzeli, kandırdı beni.

Harşit Çayı coşkun akar, çağıldar,
Bahçesinde güller açmış güzelim, bülbül şakırdar,
Beyaz gerdan billurlaşmış, parıldar,
Sürmeli gözlü Gümüşhane güzeli yandırdı beni,
Bir şirin sözlü, yanakları gamzeli, kandırdı beni.

Bağlarbaşı bahçelerin örneğı,
Canca Kalesinde güzelim kurduk derneğı,
Bindallıdan gelinliğin gömleğı,
Sürmeli gözlü Gümüşhane güzeli yandırdı beni,
Bir şirin sözlü, yanakları gamzeli, kandırdı beni.

Gümüşhane'de okul

Gümüşhane'de Gazipaşa adında bir merkez ilkokulu vardı. Merkezde oturanlar hep orada okurdu. Sonra bize yakın Dumlupınar isminde ikinci bir ilkokul daha açıldı. Ben ve benden sonraki kardeşlerim Güngör, Oltan ve Ozan Dumlupınar'da okuduk. Benim okula gittiğim seneler 2. Dünya Savaşı sonrasındaki kıtlık senelerine rastlar.

Çevreden gelen yoksul öğrenciler bizim okulda çoğunluktaydı. İstiklal Marşı okunurken bazen bir öğrenci bayılırdı. Başöğretmen İhsan Kaya, aç olduklarını ve hareketsiz ayakta dikildiklerinde fenalık geçirdiklerini söylerdi. Bizim ev yakın olduğundan evden yiyecek getirmem için beni eve gönderirdi. Ben de koşu koşu giderdim. Annem, evde ne var ne yoksa yoğurt bakracına doldurur, yanına da bir ekmek ilave eder ama benim taşıyamayacağımı söyleyip hep yanıma birisini katardı.

Babam bu olaylara üzüldü ve her zamanki gibi bir çare aradı. Dumlupınar İlkokulu'na devam eden öğrencilerin velileriyle tek tek görüştü. Sonuçta, uzaktan gelen öğrencilere ayırım yapmadan öğle yemeği verilmesine karar verildi. Sonra bir liste yapıldı ve her veli 15 günde bir öğle yemeği vermeye başladı:

Süleyman Sungurlu
Adil Balyemez
Ziya Aygülhan
Mithat Karakelle
Hacı Karakelle
Kaledere Hüseyin Era
Fırıncı Abdi Kürtünlü
Güzeller Mahallesinden Zikri Efendi
Hayri İlter
Fethi Daltaban
Tahsin Kantek
Lütfullah Kantek
Hasan Karabiber
İbrahim Karabiber
Terzi Nuri Öner

Kimini ismiyle kimini lakabı ile hatırlayabildim. İhsan Kaya öğretmenle babam Hart'ta beraber çalışmışlardı ve belirledikleri bu listeyi organize etmekte zorluk çekmediler. O gün yemek veren ailenin çocukları da orada yemek yiyebiliyordu. Biz de o günü ipe çekerdik.

Babam her zaman öğrencileri düşünürdü. Yine o seneler Ayhan ablam ortaokulda okurken bir ara çay şekeri bulunmuyordu. Yatılı öğrenciler çay içememekten şikayetçiydi. Babam da, Ayhan ablam ile onlara sık sık şeker gönderirdi. Zaten çoğunun velisiydi. Halamın oğlu İhsan abi babama: "Ayhan evden öğrencilere şeker taşıyormuş" dediğinde, babam kendisinin gönderdiğini söylemişti. İhsan abim o zaman babama: "Dayıcığım sen anlaşılır gibi değilsin, herkesi düşünmek mecburiyetinde misin?" demişti.

Nitekim babam, öğrencileri düşünmeye kendini mecbur hissediyordu. Sonraları Gümüşhane'de öğretmen okulu açıldı. Okumak isteyen öğrenciler, yurt olmadığından oda bulmaya veya tanıdıklarının yanında kalmaya çalışıyorlardı. Bizim evin de alt ve üst katları öğrencilere bilabedel verildi. Sırasında bir odada iki üç öğrenci birden kalırdı. Her sabah 10-15 kadar öğrenci bizim evden okula gidiyordu. Bizler de onları çok sevdik ama oraları artık komşuluk yapacak kiracılara veremedik. Evimiz istimlak nedeniyle yıkılıncaya kadar da bu böyle devam etti.

İstimlak kararı babamın sağlığında çıktı. Ancak evin yıkıldığını ve ağaçların kesildiğini göremedi. O arada babamı kaybettik. Çok sevdiği evinin ve bahçesinin iş makinaları ile düzlendiğini, yol yapıldığını, kalan iki dönüm bahçeye de sökülen evin malzemesiyle küçük bir ev yapıldığını göremedi.

Bu küçük evimizde eski evin kapısı, penceresi, tavanı ve döşemeleri kullanıldı. Sığıldığı kadar evin eşyalarını da koyduk. Babamın ve dedemin resimlerini duvarına astık. Gümüşhane'ye gidince bu küçük evde eski anıların içindeyiz.

Babam aşağıdaki şiirinde yaşının kırk olduğunu ve ömrünün yarısının olduğunu söylüyor. Ama öyle olmadı, 67 yaşında kaybettik. Bu şiirin son dördüğü babamın mezar taşında yazılıdır.

Kırktan Sonra

Otuzu atlattık, kırkı devrettik,
Ağardı saç, sakal, baş yavaş yavaş.
Mezhebi çevirdik, dine ön verdik,
Olgunluğa vardı yaş yavaş yavaş.

Geçti geçen günler kalmadı benlik,
Soldu faslı bahar çökmede gençlik,
Kalmadı taravet nerde güzellik?
Seçilmiyor gözler, kaş yavaş yavaş.

Bükülmede endam, pörsümüş deri,
Ömür ölçüsünü eyledik yarı,
Adımlar düşüyor hep geri geri,
Bir gün olur derler marş yavaş yavaş.

Fayda vermez oldu düzenli kimlik,
Bayanla kalmadı arada dirlik,
Koşar adımlarla gelmedi pirlilik,
Bir gün olur derler marş yavaş yavaş.

Sungur her ne kadar gezsен dolaşsan,
Bütün bir dünyaya şan şöhret saçsan,
Nuh ömrü getirsen bin yıl yaşasan,
Dikilir başına taş yavaş yavaş.

Gümüşhane'deki evimiz
soldan sağa Mübeccel, ben, Sabahat öğretmen ve Ayhan ablam

Evlendirmeler

Gümüşhane’de dul kalan hanımlar bir daha evlenmezdi. Hiç bir hayat garantileri yoktu. Eskiden sigorta, bağkur gibi bir sistem ya yoktu, ya da bilinmiyordu. Biraz bahçesi varsa orayı gücü olduğu müddetçe eker biçer, inek, tavuk besler, elde ettiği sütü, yumurtayı, sebzeyi satıp ekmek, şeker, çay, lambasına gaz, sobasına odun alırdı.

Babam bunun için de bir çare düşündü. Hiç değilse çocuğu olmayan kadınları kurtarmak için haber gönderip çağırdı: “Bacım, kızım şimdi gençsin çalışıyorsun ama yaşlanınca çalışamayacaksın. Çocuğun yok ki onlar da ileride sana baksınlar. Ben filanca ile konuştum, o da seni istiyor. Seni onunla evlendirsem, ne dersin?” diye onlarla konuştu. Hayat endişesi içinde oldukları için hep başlarını önlerine eğip kabul ettiler. Hemen hepsi de evlendikten sonra anneme teşekkürle geldiklerinde: “Bizim duamız Süleyman Bey’e yeter, o bizi düşündü, Allah da onu darda koymaz” derlerdi. Evlenenlerin mutlu olduklarını görünce babam da çok memnun olurdu. İlişki kesilmediği için babamla akraba gibiydiler. Babam evlendirdiği hanımları kızları ve bacıları, kocaları da oğulları ve kardeşleri gibi görürdü.

Bir gün bir mecliste muhtarın biri, “Ekonomi çok düzeldi, artık dul kadınlar bile çay içiyor” demiş. Babam, bir çayı bile fazla görerek bunu insanların eleştiriyor olmasından rahatsızlık duydu. “İnsanlar her şeyi görüyorlar da neden bir çaba sarfetmiyorlar, neden bu kadar duyarsız davranıyorlar, yoksa ellerinden bir yardım gelemeyeceğini mi düşünüyorlar?” derdi. Bunu bize anlatırken aynı zamanda da, “Kendinizi üzmeden sevgi ve saygıyla insanlara yaklaşın, sizin onlara vereceğiniz, onların da size vereceği bir şeyler her zaman vardır, en azından sevgi ve saygı verirsiniz, bu da dünyanın en değerli ödülüdür” derdi.

Babam, köylerde, kazalarda nikahsız yaşayanlara da “Çocuklarınız gayrimeşru görünüyorlar, okula nasıl gidecekler, nasıl kayıt ettireceksiniz?” diye sorardı. Babamı sevip saydıkları için “Süleyman Bey sen nasıl istiyorsan” der ve resmi nikah kıyarlardı.

Bazen de kadınlar kocaları ile kavga edince babama gelir; “Müdür Bey (babama hep böyle hitap ederlerdi), iki parmak kağıdımı ver, ben bu adamdan ayrılacağım” derlerdi. İki parmak kağıdı da resmi evlilik kaydını gösteren belgeydi sanırım. Onu da babam yaptırdığı için, o izin verince bitecek diye düşünürlerdi. Ama babam her zaman onları barıştırmaya çalışır, “Bacım sen git, ben ona söylerim bir daha seni üzmez” diyerek işleri sevgi ile yoluna koymaya çalışırdı. Kocalarını gördüğünde de “Bir daha bacımı üzme, elinizden alınım” diye şakayla karışık uyarırdı. Bacı kelimesi bütün mahremiyeti kaldırırdı. Bu kelimeyle ‘bacı’sının her problemine karışma hakkı babama tanınırdı.

Hangi sene olduğunu hatırlamıyorum. Bir ara, Cumhuriyet’ten önce iki kere evlenmiş olanlara iki eşine de resmi nikah yapma hakkı tanındı. Babamın bu işle de uğraştığını hatırlıyorum.

Bundan başka; karısı öldükten sonra yanında çalışan bayanla senelerce evlilik hayatı yaşamış ama sosyal durumu sebebiyle nikah kıymaktan kaçınmış olanlarla konuşur ve yaşlarının ilerlemiş olduğunu, olayın artık anlamını yitirdiğini, her ikisinin de hayatlarını zaten birbirlerine adanmış olduklarını, bu durumda etraftan hiç kimsenin bir şey diyemeyeceğini anlatıp telkin ederek bu durumda olan çokça kimsenin de nikahlarını kıydırmıştı.

Zaten istedikleri de bu olduğu için bu teşvik sayesinde, senelerdir ihmal ettikleri nikahı memnuniyetle yaparlardı. Kendilerinin dediği gibi: “Süleyman Bey, sanki toplum düzeninin dışındaymışız gibi geliyordu bize, bilhassa da yaşadığımız eşlere. Rahat ettik sayenizde.”

Bu nikah olayını konuşmadan önce mutlaka eşlerin çocuklarıyla da konuşmaya çalışır, onlar da genellikle, “Bey amca, biz onları zaten anne baba görüyoruz” derlerdi.

Aile

Bizim muntazam bir aile düzenimiz vardı. Babam herkesin ailesine değer verdiği gibi, kendi aile hayatına da çok değer verirdi. Annemle babam ölene kadar birbirlerine aşıktılar. Onları tanıyan herkes bunu bilir ve söylerdi. Teyzemin kızı Tekin: "Kimse evlenince aşk biter, sevgi ve saygı başlar demesin, teyzem ve eniştem hala birbirlerine aşıklar işte" derdi.

Babam ve annemin evlilikleri kırk yıla yakın sürdü. Dördü kız, üçü erkek yedi çocukları oldu.

En büyüğümüz Türkan ablam ortaokuldan sonra erken evlendi. Mustafa Turgay isminde akrabamız olan bir havacı subayla.

Orhan ağabeyim üniversitede okurken kendisinden on yaş büyük Seniye yengemle evlendi. Çünkü babam daima "Namus sadece kadınlar için değildir, erkeklerin de namuslu olması lazım, ümit vererek kimsenin kızıyla gezmeyin, bu ahlaka da uymaz insanlığa da, ayrıca vebali de vardır" derdi. Gerçi ağabeyimle yengem evlilikleri boyunca mutlu oldular. Ancak, yengemi elli üç yaşında kaybettik. Orhan ağabeyim evlendikten sonra okuluna devam etmek için yeni doğan oğlu ile yengemi Gümüşhane'ye gönderdi. Sonra üniversiteyi bitirdi ve mühendis oldu.

Ayhan ablam Trabzon İlköğretmen Okulu'nda okurken inşaat mühendisi Mehmet Özer ile evlendi.

Güngör öğretmen oldu. Dostumuz Remzi Bey'in oğlu Vehbi Bilgin ile evlendi. Babam, benim, Rıfkı Dervişoğlu ile evliliğimi, Oltan'ın hukuk fakültesini bitirdiğini gördü, Ozan'ın jeoloji mühendisi olduğunu göremedi. Bizleri yetiştirmek pek kolay olmadı. Daha önce bahsettiğim gibi babam okumaya çok önem verirdi. Gümüşhane'de o zaman ortaokuldan sonra hep dışarıda okuduk. Okumamız için hiç bir fedakarlıktan kaçınmadı. Dostlar ve tanıdıklar, erkek kardeşlerim için, "Çalışarak üniversiteyi okusunlar, sen de madden bu kadar zorlanma" dediyse de, babam, "Hiç değilse yazları ailenin yanına dönsünler, çocuklarımızın bize ihtiyaçları olduğu her zaman yanlarında değiliz, kişiliklerinin geliştiği her şeyi öğrenme yaşları, sonra istesek de öğretemeyiz" diyerek bu fikirlere itibar etmedi.

Babam, annem, yedi çocuğu, İhsan Coşkun, Selime ablamız ve oğlu Aydın

Babam bizlere de sık sık, “Okuyun, mesleğinizi çok sevin, en iyisini yapmaya çalışın ve mesleğinizin en iyisi olmaya çalışın, sizin için arkanızdan, o çok iyi bir öğretmendi, doktordu, mühendisti veya değerli bir insandı desinler” diye konuşur, tembih ederdi. Her vesile ile iyi bir insan olmamızı bize hatırlatırdı.

Nitekim Orhan ağabeyim Erzurum Karayolları’nda müdür muaviniği görevinden biraz erken de olsa ayrıldığı zaman arkasında çok iyi bir isim bırakmıştı ve çok seviliyordu. O dönemde hemen her kurulan yardım veya spor derneklerinin fahri başkanı seçilirdi. Müteahhitlik yapacaktı ama başaramadı.

Oltan Gümüşhane’de avukat oldu. Mahmut San’ın kızı Ayfer ile evlendi. Milletvekili seçildi. Beş dönem Adalet Bakanlığı, bir dönem de Milli Savunma Bakanlığı yaptı.

Ozan’ı, Türkiye Petrolleri Genel Müdür Muavini iken 51 yaşında trafik kazasında kaybettik. Meslektaşı Bilge İnanc ile evliydi. Vefatından sonra meslektaşları Ozan Sungurlu Bilim Eğitim ve Yardım Vakfı’nı kurdular. Kendisine pek çok ödül verildi.

Şen Yuva (*)

*Tanrı’nın verdiği bu cevherleri,
Sarraf olsam bir cihane değişmem.
Yuvamı süsleyen bu eserleri,
Yurduma kurbandır şâne değişmem.*

*Birisi saf altun, birisi yakut,
Birisi incidir, birisi zümrüt,
Biri pırlantadır biri de bozkurt,
Hiçbirini bir hakana değişmem.*

*Dökseler önüme altun yükünü,
Geysem şu dünyanın hakim kürkünü,
Beslediğim kumruların tekini,
Türk adından başka sâne değişmem.*

*Ermeni, Rum, Çerkes, Rus ecelerin,
Gürcü, Arap, Acem say nicelerin,
Dünyanın güzellik kraliçelerin,
Sevip, sevdiğim cânne değişmem.*

*Titreyip inleyen kanunun sesin,
Kafesi şenleyen bülbülün nağmesin,
Tanıdığım yemişlerin meyvesin,
And içerim bir Türkân’e değişmem.*

*Verseler Afgan’ı, Çin’i, Maçin’i,
Irak’ı, Acem’i, Mısır racını,
Hind ile Yemen’i, Habeş tacını,
Göz bebeğim bir Orhan’e değişmem.*

*Ne gerektir bana ilin yıldızı,
Yuvamda var iken bir sürü kuzu,
Göğümde parlayan ayı, yıldızı,
Gönlüm ile bir Ayhan’e değişmem.*

*Yapmacık eseri, resim tabloyu,
Her güzel endamı, her uzun boyu,
Cennette huriyi, her melek huyunu,
Bir Gönül’e, bir Peykân’e değişmem.*

*Tan yeri atarken öten bülbülü,
Goncayı yırtarak açan her gülü,
Menekşe, nevruzu, lale, sümbülü,
Güngör gibi bir ceylana değişmem.*

*Neylerim musiki, tanbur kemani,
Yanımda var iken sazsız çalanı,
Radyo, gramofon, şarkı, destanı,
Bozkurt gibi bir Oltan’a değişmem.*

*Frengin hünerin, angıl çeliğin,
İtalyan benliğin, yadlar erliğin,
Japon topluluğun, Moskof birliğin,
Türk yetişen çift arslana değişmem.*

*Ne kadar mutluyum bu eğlenceden,
Sığamam kabıma, sevinç, neş’eden,
Balo, konser gibi kutlu geceden,
Şen yuvamı ben cihana değişmem.*

*Dilerim Tanrı’dan uzun sağlığı,
Bozulmasın bu kurumun varlığı,
Sakin yuvamdaki ben bu şahılgı,
Sungur isem bir sultana değişmem.*

(*) Babamın kendi ailesi için kaleme aldığı bu şiir yazıldığında henüz yedinci çocuğu ve en küçük kardeşimiz Ozan doğmamış olduğu için şiirde ona değinmemiş.

Yılbaşı

Bir yılbaşı gecesini anlatmak için kalemi elime aldığımda yapmak istediğim şey, bütün bu küçük anıların içinden bence kocaman bir çınar olan babamı bulabilmenizi sağlamaktır.

Her yılbaşı gecesini bütün akrabalar bir araya toplanır eğleniriz. Eğlenceler Anadolu'daki klasik yılbaşı eğlenceleridir. Yemek yenir, tombala oynanır, tel helvası çekilir. Bir de babamın herkes için yazdığı dörtlük şiirler okunur. Bu yılbaşı gecesinde, bu gecelerin organizatörü olarak Beyge ile ben artık bu eğlencelere biraz renk katmak istedik. Neler yapalım diye düşünürken babam devreye girdi ve bize bazı fikirler verdi.

Böylece, yılbaşı gecesine katılanların isimlerini kağıtlara yazıp bir torbaya koyarak, 10 gün öncesinden geceye katılacak herkese torbadan bir isim seçtirecektik ve birbirlerine haber vermeden herkes çektiği kişiye bir hediye alacaktı. Yılbaşı gecesini herkes sürpriz hediyeleri birbirine verecekti. Babam ayrıca o geceyi en çok neşelendiren kimselere de birincilik, ikincilik, üçüncülük ödülleri belirleyip verebileceğimizi de ekleyerek geceye istediğimiz rengi katabileceğimizi söyledi. Hatta bir piyango tertip etmemizi de önerdi ama sattığımız biletlere dikkat etmemiz, çekilişte kimseyi boş bırakmamamız konusunda da bizi uyarmayı ihmal etmedi. Mesela, küçük sepetlere meyve, kuruyemiş doldurup, kurdelelerle süsleyebileceğimizi, gerekirse kendisinin de yardım edebileceğini söyledi. Biletlerin hiç birisinin boş kalmamasının, kimsenin yeni seneye şanssız başladığını düşünmemesi gerektiği için önemli olduğunu söyledi. Sadece Lütfullah dayımın biletinin karşılığına, kendisinin yazdığı 'Kılıbık' isimli şiirini elimizde saklayarak ona çıkartmaya gayret etmemizi istedi.

Sonrasında babam bize çok yardımcı oldu. Mağaza sahiplerinden fikir aldı. Geceyi neşelendiren üç kişinin hediyesini de kendisi aldı. Bir tane Milli Piyango bileti, iki tane porselen vazo ve bir çift çok şık kahve fincanı. Babam ayrıca her zaman alışveriş yaptığımız mağaza sahipleri Mehmet Karabey ve Hüseyin Soysal'a da, "Bizim çocuklar gelecek, yardımcı olun" demiş. Onlar da hem fiyatta hem de seçmekte yardımcı oldular. Daha sonraki senelerde de bu yardımlar hep yapıldı.

Yılbaşı gecesini çok güzel geçti. Lütfullah dayıma da babamın 'Kılıbık' şiirini çıkarttık. Ona ters olan bu şiire çok güldüler. Herkes kendi isminin kime çıktığını merak etmişti. İlk önce merakımız geçsin denilince hediyeler verildi. Babam ayağa kalktı, herkes kime hediye verecek diye beklerken, "Bu da Sungurlu'nun hediyesi" diyerek cebinden çıkardığı hediye diğer eline koydu. Torbadan kendi ismini çekmiş ve kendi kendisine bir ağızlık almıştı.

Gecenin en neşeli üç kişisine birer hediye verileceği bilindiği için herkes hazırlıklı gelmişti. Babam Beyge ile Güngör'e çingene kıyafeti giymelerini söylemiş, fal bakmaları için birer de el falı kitabı getirmiş ve herkese iyi şeyler söylemelerini tembih etmişti. Onlar da kırk yıllık falcı gibi konuştular.

Birinciliği kuzenlerim Sema Kantek ve İhsan Coşkun kazandı. Güzel oynadılar, neşelendirdiler. Falcılar ikinciliği kazandı; fala herkes meraklı olduğu için kuyruğa girmişlerdi. Üçüncülüğü öğretmen Engin Kantek aldı. Güzel fıkra ve köy anıları anlatarak aldı üçüncülüğü. Şiir okuyanlar ve şarkı söyleyenler derece dışında kaldı.

Önceki senelerde bu eğlencelere iştirak etmeyen akrabalar ve evlerimizde oturan kiracılar da özendiler ve sonraki senelerde iştirak etmeye başladılar. Hatta yakınlardan, Gümüşhane'de olmayanlar da mümkün olduğunca yılbaşı için gelmeye çalıştılar. Bu şekilde her sene en az bir iki kişi gelir olmuştu. Babam da "Bu sayede evlatlarımızı görmek nasip oldu" diyerek espri yapardı. Çünkü Ayhan ablam Erzurum'dan mutlaka gelirdi.

Yılbaşı

Seni her yıl karşılar, kutlarınız sevinç ile,
Yaşlıya yol vererek, yüzleşiriz genç ile.
Göz açıp kapamadan geçen bir koca yılın,
Silinmeden izleri başlar neş'esi ilin.
Bir türlü anlamadım, bayramı nedir, niçin,
Hakikat karşısında ağlarım için için.
Geçti geçen günlerim elem kedersiz fakat,
İçimi kemiriyor gün geçtikçe artan dert.
Gençliğimi yitirdim, sizleri kutlularken,
Bu pirlığı yitirdim, isminizi anarken.
Varlığım yıpranıyor demem sana yılbaşı,
Ömür ölçülerinin belgesi tarih taşı.
Seni tekrarladıkça görürüm ilerisini,
Şimdiden duymadayım ninnilerin sesini.
Uğur getir yeni yıl, yurt yurtdaşım bezmesin,
Sungur diler çok yaşa günlerin eksilmesin.

Kılıbık

Evleneli hergün erken kalkarım,
Sobayı mangalı peşin yakarım,
Derler toplar bulaşığı yıkarım,
Kızarsa bayanım demez mi cık cık?
Ben kazağım kimdir diyen kılıbık?

Saat vurur gün alınca çevreyi,
Onarırım sökülük, kopuk düğmeyi,
Bayana sunmağa sütlü kahveyi,
Vurmadan giremem kapıyı tık tık,
Ben kazağım kimdir diyen kılıbık?

Yemek benim, mutfak benim, aş benim,
Aşçı benim, çırak benim, güç benim,
Gelir benim, gider benim, borç benim,
Görevim gezdirmek bayanı şık şık,
Ben kazağım kimdir diyen kılıbık?

Hergün gelir gider geçer deftere,
Hesabı kaçırırsam dönemem eve,
Bayan varken ihtiyaç yok berbere,
Her emrini tekrarlarım ben sık sık,
Ben kazağım kimdir diyen kılıbık?

Beşik sallamazsam bayan üzülür,
Çocuk gezdirmesem gözler süzülür,
Sabah akşam eğlenceye dizilir,
Sorsam neş'esini cevabı hık mık,
Ben kazağım kimdir diyen kılıbık?

Yeniköy'de düğün

Babamın dostu Yeniköy'ün Muhtarı Hacı Bey oğlunu aşağı köyden (Tezene) Murathanlar'ın öğretmen kızı Hafize ile evlendirirken dünürücü olarak babamı, Bahri Yüce'yi, yenge olmaları için annemi, Nuhiye Yüce'yi ve teyzem Behiye Doğan'ı çağırdı. Hepsi de memnuniyetle katıldı.

O zaman bir köy düğününün bu kadar güzel oluşuna şahit oldum. Erkek evine Türk bayrağı asılmış, bahçeye de düğün derneği kurulmuştu. Üç adet davul zurna ekibi tutulmuş ve merasim başlamıştı. Başka köylerden gelen misafirler Yeniköy'e yaklaşıncı tabanca patlatılıyor, sesi duyan erkek evi davul zurnayı karşılamaya gönderiyordu. Akşama doğru tabanca sesleri sağdan soldan gelmeye başlayınca davul zurna ekipleri de her iki tarafa birden gidip misafirleri karşılıyorlardı. Gelen misafirler, herhalde köylerinin namına, oturdukları atın önünde, kucaklarında bir toklu (koyun) ve terkilerinde de piring, şeker gibi yiyecekler ile düğüne katkılarını getiriyorlardı. Ayrıca dünürücü olmak isteyenler, gelin almaya gideceklerini ve yapılacak masrafları da üstlendiklerini göstermek üzere omuzundan beline doğru çapraz bir ipekli kumaş bağlıyordu. Gece orada kalmak isteyen misafirler de köylülerin evlerinde ağırlanıyordu.

O gece gelen misafirler sabaha kadar oynadı, eğlendi. Ben de evsahipleriyle beraber bir taraftan yemek pişirdim, bir taraftan servis yaptım. Sabah olunca, gelin almak üzere dünürçüler atlara, yengeler de arabalara bindi. Babam, "Benim kızım yemeklere, mezelere yardımcı oldu, o da dünürücü gibi atla gitmeye hak kazandı" deyince, Hacı amca bana güzel bir eyerli at getirdi. Küçük teyzem Şeref nur, "Ben de at isterim" diye tutturdu. Düğün üzeri at bulmak zor ama ona da bir minderli at buldular.

Davul zurna eşliğinde Tezene'ye doğru yola koyulduk. Yol yarılanınca kız evi görüldü. Onlar da oğlan evini karşılamaya gelmişlerdi. Gelen delikanlılar gösteriye başladı. İki kişi karşılıklı oynanan kama bıçak oyunu, horon, güreş, köçek oyunları ve başka gösteriler Tezene'ye kadar devam etti. Dünürçüler gösterilerin derecesine göre bahşış verdiler. Şeref nur teyzem yolda yine "Ben eyerli ata bineceğim" diye tutturdu, benim atımla değişmek istedi. Ben eyerli at ile minderli atın farkını bilmediğim için kabul ettim. Minder de hoşuma gitmişti. Hacı amcamın damadı Süleyman Çelik: "Süleyman Bey'in canı sıkılır, atını verme" dediyse de ben verdim. Gerçekten de babam biraz sonra atı ile yanıma yaklaşıp: "Kızım niçin atını verdin? Ben onu sana zorla buldum" diye memnuniyetsizliğini ifade etti. Sonra babamdan öğrendim ki minderli at makbul değilmiş ve pek kimse binmezmiş.

Babamı o zaman daha iyi anlayabilmeyi çok isterdim. Atın üzerinde dimdik oturup koştursaydım keşke. Şimdiki aklım olsaydı da, bana: "Kızım bu Cumhuriyet Balosuna üç etek diktir, şalvarı pileli, üstünün yeleği de işli olsun, masraftan kaçınma" dediğinde bu güzel arzularını kavrayabilseydim. Keşke "Tepelik takılarak giyilen tepebaş kıyafet çok güzeldir, ben çok severim, böyle bir kıyafet bulup almaya çalışın, bunlar bizim eski yerel kıyafetlerimiz" dediğinde şimdiki gibi ne demek istediğini anlayabilseydim.

Demokrat Parti

Türkiye’de çok partili sisteme geçilmeye karar verilmişti. Bu amaçla Adnan Menderes ve arkadaşları Demokrat Parti’yi kurmuşlardı ama ne kadar süreceği belli değildi. Parti kapatılacak, hatta kurucuları da cezalandırılacak diye söylentiler vardı. Ancak İsmet İnönü bu demokrasi adımının arkasında sebatla durdu ve partinin kapatılmasına izin vermedi. Her şehirde Demokrat Parti teşkilatları kurulmaya başlandı. Gümüşhane’deki teşkilatı da yakın akrabamız olan Lütfullah Kanteke kurdu. Ortaokul müdürlüğünden ayrılmış, çok okuyan, çalışkan, mert ve bonkör bir insandı. Bizler de ona dayı derdik. O sıralarda dayım Halit Zarbun da Gümüşhane’de avukatlığa başlamıştı. Lütfullah dayımı ikna edip partinin başına geçti. Milletvekilliğine de adaylığını koydu. Sonra Gümüşhane’de çok tutuldu, sevildi.

Babam memur olduğu için partiye girmeye de, çalışmaya da izni yoktu. Ancak gizlice köylere gidiyor veya tanıdıklarını çağırarak Demokrat Parti için çalışıyordu. Kale’de, Kürtün’de ve Hart’ta nahiye müdürlüğü yaptığı için tanınıyor ve sevilirdi. Senelerce beraber yaşadıkları köylülerin sıkıntıları da sevinçleri de müşterekti. Konuştuğu partililer “Süleyman Bey neden sen veya bu partiyi kuran Lütfullah Bey aday olmadınız?” dedilerse de yine de babamın sözünden çıkmadılar. Seçimler yapıldı. DP sadece Gümüşhane’de değil bütün Türkiye’de başarılı oldu.

1950 seçimlerinde her kazadan bir aday gösterildi. Partinin merkez adayı ise Vasfi Mahir Kocatürk’tü. Parti seçimlere böyle girdi. Gümüşhane’de seçimi DP kazandı. Türkiye genelinde de oyların çoğunluğunu alarak tek başına iktidar oldu.

Adayların isimleri:

Halis Tokdemir
Halit Zarbun
Cevdet Baybura
Kemal Yörükoğlu
Vasfi Mahir Kocatürk
Raşit Gülgen Paşa

Babam, kardeşim Oltan Sungurlu ile parti binasının önünde

Seçim günü

Gümüşhane’de DP ilk seçime girdiği sabah erkenden kalktık. Herkeste heyecan vardı. Babam belli etmiyordu. Kahvaltımızı yaptık. Oylar atılmaya başlandı. Partilerin arabaları, jipleri bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, vatandaşları sandığa taşıyorlardı. Hangi partinin arabasına binersek o partiden zannediliriz diye düşünenler, oylarının gizli kalmasını isteyenler ve memurlar sandıklara yürüyerek gitmeyi tercih ediyorlardı.

Akşama kadar koşuşturma devam etti. Akşam sandıklar kapandı ve sayım başladı. Babam artık heyecanını gizleyemez olmuştu. Anneme “Hatice işini bırak gel otur” diyordu. Halbuki kendisi bile oturamıyor, çekmecesini karıştırıyor, bir şeyler arıyor, evde dolanıp duruyordu. Zaman geçtikçe heyecanı da artıyordu. O tarihte henüz emekli değildi, parti merkezine gidip durumu yakından izleyemiyordu.

Sonunda bir karara vardı, bizim evin yolunun transit yol ile birleştiği yol ayrımında oturdu ve kahve istedi. Gümüşhane’nin tek anayolu, şehrin ortasından boylu boyunca akan Harşit Çayı’na paralel olarak geçen transit yoldu. Çarşıdan gelen herkes mutlaka bu yoldan ve babamın önünden geçmek zorundaydı. O da bu vesileyle gelenden, gidenden seçim haberlerini öğrenecekti.

Üç kahveden ve yaklaşık bir paket sigaradan sonra Vehbi Karakelle evine giderken babamı gördü. Zeki bir adam olduğu için hemen olayı kavradı; “Süleyman Bey amca, şimdilik Halk Partisi biraz ileride ama sadece merkez köyler açıldı, durum değişebilir” dedi. Vehbi Bey ikinci geçişinde ise Halk Partisi ile Demokrat Parti’nin başabaş olduğunu söyleyerek babamı biraz rahatlattı. Bu arada babam da eve gidip gelerek radyodan Türkiye’nin genelindeki durumu takip etmeye çalışıyordu. Çok sonra, babamın sevdiği bir insan ve aynı zamanda da iyi bir halk ozanı olan Hacı Karakelle geçerken, “Süleyman Bey, bütün köylerin oyları Demokrat Parti’ye çıkıyor, çok ileridesiniz, Halk Partisi’nin kavuşmasına imkan yok” diyerek gerçek sonuçları babama söylemişti.

Emeklilik

Babam emekli olduğunda henüz 58-59 yaşındaydı. Emekliliğe kendini hiç hazır hissetmiyordu. Haberi aldığı gün vekaleten valiliğe bakıyordu. Evrak önüne gelince okuduğunu anlamamış gibi uzun süre bakıp durmuş. Eve gelince bize üzüntüsünü belli etmemeye çalıştı. Emekli olduğunu söylerken, “Hayırlısı buymuş, memuriyet hayatım da bu kadarmış” dedi. Sonraki günlerde dikkatli bir insan babamın hayatını yeni baştan gözden geçirdiğini görürdüm. Sıkça anılarını anlatmaya başladı. Eskiye yeniden yaşıyordu. O henüz 13 yaşında iken babasının ölümünü, annesinin onu nasıl bağrına basıp büyüttüğünü, Müezzinoğlu diye tanınan dayılarının yanına gidişini, dayılarının ona özel ve ayrıcalıklı davranışlarını, ağabeyi ve ablalarının ona yetim kalışını hissettirmeme gayretlerini anlatırken büyük bir hasretle onları da yanında ister gibiydi. Onları ne kadar çok özlediğini anneme sık sık tekrarlardı.

Babamla kardeşleri arasında çok yaş farkı vardı. Onlar dedemin ilk eşinden olan çocuklarıydı. Ancak bizim evde bunun bir kelimesi bile ağza alınmazdı. Zaten biz de çok sonra öğrenmiştik bunu. Bir arkadaşımızdan bahsederken, “O kardeşleri ile üveymiş” diye bir şey söyleyecek olsak, babam gayet ciddi bir şekilde “Aynı babadan olanlar üvey olmaz” derdi. Zaten biz kardeş sevgisini de babamdan öğrendik.

Amcam ve halalarım babama çok düşkündüler. Yapacakları her işi ona sorarlar, evlerinde pişen güzel yemekleri ya getirir ya da gönderirlerdi. “Süleyman kardeşim, bir şeye mi canın sıkıldı, üşüttün mü, uykun mu geldi, yat dinlen” diye her daim üzerine titrerlerdi. Lütfiye halam, “Kardeşim gel sana bir okuyayım, nazar almışsındır” diyerek okur, üfler, sonra da “Sevenlerin nazarı değer, biz vermişizdir” diyerek kimseyi de zan altında bırakmazdı.

Babam sanki kaybettiği gençliğini arıyor gibiydi. Anneme: “Hatice, Sami Bey’ler olsalardı akşamları giderdik, Saime Hanım piyano çalar ben de keman, Sevim ve Süheyl ne güzel şarkı söylerlerdi” diye konuşur, Sami Zarbun’u, Naci Ataçı daha çok özler olduğunu söylemeye başlardı. “Burada sadece Lütfullah, Tahsin, Kadı ve bir de ben kaldım, dayılarım öldü, gençler kaldı” diye anlatırdı. “İstersen bu gece Balyemez Adil’lere veya Ziya Efendilere oturmaya gidelim” diye bu arayış hep devam etti.

Eskiden pazar günleri, bizim bahçe büyük olduğu için bütün akrabalar çocuklarıyla beraber bahçede toplanır piknik yapılırdı. Akşamları da evlerde, çoğunlukla Sami dayımlarda toplanılırdı. Yemek yenir, sohbet edilirdi. Babam o günleri arıyordu. Sonra askerlik anılarını da anlatmaya başladı. Meliha teyzem ve enişte de “Ne güzel anılar, şimdiye kadar neden anlatmadın?” derlerdi. Halbuki babam gençliğini geri çağırıyordu. Emekli oluşunu, anılarının içinde yaşayarak kabullenmeye gayret ediyordu.

Babam hastalığı sırasında

Emekli

Ömrün virajlarını atlattık teker teker,
Ne gençlikte kıymet var ne de pirlikte değer,
Hayat denen bu varlık bir hülya imiş meğer,
Aç gözünü ibret al şuurun varsa eğer,
Ben dün ne kadar gençtim, kravatlı, gömlekli,
Birdenbire değiştim şimdi oldum emekli.

Hatıralar ter taze mazi bence dün gibi,
Çocukluğum, gençliğim hepsi bir gün gibi,
Oynar sıçrar zıplardım, kırlarda sülün gibi,
Şimdi neden anmayım, geçmiş mi mecnun gibi,
Ben dün ne kadar gençtim, kravatlı, gömlekli,
Birdenbire değiştim şimdi oldum emekli.

Evelsi gün orduda en yaşsız subay bendim,
Yurt uğrunda savaşan yiğitlere tay bendim,
Dün sabah piyasada sayılı bir bay bendim,
Ne çabucak kırıldı, elimdeki yay bendim,
Ben dün ne kadar gençtim, kravatlı, gömlekli,
Birdenbire değiştim şimdi oldum emekli.

Gerçi şikayetim yok asla üzgün değilim,
Dünden pek çok zindeyim, hiç de bezgin değilim,
Şöhrete ihtiyaç yok, şana düşkün değilim,
Yad etmekle maziyi, halden küskün değilim,
Ben dün ne kadar gençtim, kravatlı, gömlekli,
Birdenbire değiştim şimdi oldum emekli.

Sungur der geçen günün, sanma ihyası kalır,
Devredilen gençliğin ancak rüyası kalır,
Yaş altmışı bulunca ömrün rıyası kalır,
Bundan sonra görüşün, hissin hülyası kalır,
Ben dün ne kadar gençtim, kravatlı, gömlekli,
Birdenbire değiştim şimdi oldum emekli.

Menderes'in karşılanması

Babam dikkatliydi. Gözünden hiç bir detay kaçmazdı. Bununla beraber bazen çok da dalgın olabilirdi. Sabahları kalkınca ilk önce elbiselerini giyer, sonra kahvaltı eder, daha sonra da gözüne ilişen bir işi yapmaya kalkardı. Yaptığı iş ya olur, ya olmazdı. Giydiği gömleğin manşetleri kirlenir, elbisesindeki ütü bozulurdu.

Bunları niçin anlattığımı sorarsanız, seçimlerden sonra Menderes ve bölge mebusları Gümüşhane'ye gelecekler, babam da belediye reisiği yapıyor. Karşılama işi Demokrat Partililerle babama düştü. Gayret gayret hazırlandılar. Karşılama merasimi görkemli olmalı diye kasabalara haber gönderildi. Partililer arabalarla Gümüşhane'ye doldular. O gün babam en yeni elbiselerini, gömleğini ve pabucunu giydi. Heyecanla belediyeye gitti. Şiddetli bir yağmur başladı. İki saat sonra belediyeciler eve geldi. "Süleyman Bey ıslandı, elbise, çamaşır, ayakkabı istiyor" dediler. Evde olanların en iyilerini gönderdik. Ancak yağmur şiddetle yağmaya devam ediyordu. Biz ne olacak diye düşünüp beklerken belediye görevlileri tekrar göründüler ve biraz da sıkılarak yine babam için elbise istediler. Evde olanlardan elimizden geldiğince yine seçtik verdik.

Gelenlerin anlattıklarına göre; yağmur yüzünden bütün dükkanlar su dolmuş, dağlardan gelen seller Gümüşhane üzerinden geçen Trabzon-Erzurum transit yolunu kısım kısım kapatmış. Belediye mütemadiyen çalışıyor ama "Ne yapacağımızı da şaşırdık" diyorlar. Biz de babamın ıslanmış elbiselerini askılara asıyoruz ama kuruması imkansız.

Misafirlerin gelmesi yağmurdan dolayı gecikti. Bu arada selin getirdiği molozlar da yollardan kaldırıldı. Hava sukunet buldu. Bizim kapı da üçüncü defa elbise için çalındı. Bu defa genellikle evde giydiği elbise ve ayakkabıları gönderdik. Menderes de o kıyafetlerle karşılandı. Halbuki bu günün sabahında giyilecek kravatlarda renk uyumu aranıyordu. Annem de bütün bu olayların üzerine söylenmeye devam ediyordu: "Sanki yolları o mu temizliyor, yağmurun altında bu kadar durmasına ne gerek var ki? Ona ütülü elbise batar zaten."

Parti başkanı

Babam emekli olup, belediye başkanlığından sonra Demokrat Parti'nin il başkanlığına geçti.

Gümüşhane'de herkes birbirini yakından tanıdığı için parti çalışmaları çok seviyeli ve güzel geçiyordu. Hatta bazı tanıdıklar: "Süleyman Bey, ben ve oğlum DP'ye, hanımla kızım da CHP'ye oy vereceğiz" diyerek her iki tarafı da kırmamak için gayret ediyorlardı.

CHP'nin başında Hicabi Ataç bulunuyordu. Çok şık giyinen kibar bir beydi. Babamla da birbirlerini çok severlerdi. Hicabi Bey babama takılırdı: "Süleyman Bey, her köyün girişine bir bekçi koyacağım ki seni köyün içine koymasın. Biz gidip bir haftada CHP'ye oy atmalarının sözünü alıyoruz, sen gidip bir gecede halkın oyunu DP'ye döndürüyorsun. Büyü mü yapıyorsun, ne yapıyorsun?!"

Bir gün de babamla çarşıdan geliyorduk. Hicabi Bey elinde bir süpürge ile dükkandan çıktı. Babam hemen fırsatı değerlendirdi: "Ne o Hicabi, artık ev işleri mi yapmaya karar verdin?" Hicabi Bey'in cevabı: "Hayır Sungurlu, bütün Demokrat Partilileri süpürüp Harşit Çayı'na atmaya karar verdim."

1960 ihtilal sabahı

O sabah, haberleri dinlemek için radyoyu açtığımızda Alparslan Türkeş'in gür ve otoriter sesiyle, ama aynı zamanda itimat telkin edici konuşmasıyla karşılaştık: ". . . Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri memleketin idaresini ele almıştır. . . . Girişilmiş olan bu teşebbüs hiçbir şahsa veya zümreye karşı değildir. . . ." Ev halkı şaşkın bir şekilde bakınırken, babam bizlerle konuşmaya başladı: "En iyisi oldu. Bu kadar yürüyüşler, nümayişler, şaiyaların önüne geçilmiyordu. Şimdi doğrusu yanlış ortaya çıkar. Ortam huzura kavuşur" dedi ve sustu. Bizim olaya öyle bakmamızı istedi, bize de mantıklı geldi.

Sonraki günler DP İl Başkanı olduğu için partinin dosyalarını teslim etme işlemleriyle uğraştı.

Kaç gün sonra olduğunu hatırlamıyorum, Lütfullah dayım, teyzemleri ve bizleri topladı, mahallede Taşbaşı denilen biraz yüksekçe tepenin üzerine çıkıp oturduk. Etrafı seyredip konuşuyor, şakalaşıyorduk. Babamın çarşıdan doğru geldiğini görünce dayım, "Süleyman, buradayız!" diye seslendi. Ama babam önüne bakıp yürümeye devam ediyordu. Duymadığını görünce bana "Cit, çağır" dediler. Ben de bayır aşağı koşup önünü kestim: "Bütün akrabalar toplandık, Taşbaşı'nda oturuyoruz, seni de çağırıyorlar" dedim. Babam yine önüne bakarak duraksamadan yürümeye devam etti. Bana da "Kızım herkesi üzerinize güldürmeye mi uğraşıyorsunuz, neyi ispatlamaya çalışıyorsunuz? Babam hasta, gelmiyor, onlar da insinler dediğimi söyle" dedi. Ben geri dönerken dayımlar da babamın gelmediğini görüp aşağı inmeye başlamışlardı. Annem de benim koluma girdi ve beraberce aşağı indik. Demokrat Parti için ihtilalin vehametini ancak o gün anladım. Dayımın Taşbaşı'na bizleri çıkarıp üzgün olmadığımızı etrafa göstermesi de, babamın "İhtilal iyi oldu" demesi de içinde biraz hakikat payı varsa bile, esasında niyetleri bizleri ve kendilerini teselli etmekteydi.

Babamın nezarete alınması

O gün de her zamanki bir gün gibi başlamıştı. Babam bahçe ile uğraşıyordu. Biz de yakında evlenecek olan kızkardeşim Güngör'ün yarın erkek evi tarafından alınıp götürülecek olan çeyizini paketliyorduk.

Oltan, odanın kapısını açıp bize "Babam nerede?" diye sordu. Biz de "Babam bahçede, sen niye erken döndün?" dediğimizde ayakta dikili durup bize cevap vermedi. Sonra elindeki kağıdı uzattı. Babamın yazdığı bir nottu: "Oltan, yavrum, heyecanlanmayın. Beni alıp nezarete götürdüler. Panik olmasınlar diye ben annelere görünmeden hazırlanıp evden çıktım. Sükunetinizi muhafaza edin. Bana da bir yastık, battaniye ve tıraş takımı getir. Ne kadar kalacağım belli olmaz."

Babamın istediklerini hazırlarken kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. O sırada Güngör'ün müstakbel görümcüsü Nafiye hanım ve eşi Nuri Hacıhasanoğlu "Eşyaları almak için yarın araba saat kaçta gelsin" diye sormaya geldiler. Ondan sonra herkes birbiriyle konuşmaya, sorular sormaya başladı: "Giderken neredeydiniz?", "Hiç biriniz görmediniz mi?" diye. Biz son odada paketlerle meşguldük. O arada mutfağa da geçmedik demek ki. Onlar bizim üst katta kiracıydılar. "Sizin katınız yola daha yakın, siz de mi görmediniz, acaba nasıl götürdüler?" diye sorup üzülürken nedense bütün olayı babamın gidişini görüp görmemeye kilitlemiştik.

Lütfullah dayım babama Ticaret Odası Başkanı olmak istediğini söylemişti. Babam da "Lütfullah, çalışır, yaparız, seçimi kazanırsınız, ancak başımıza iş açılır" demiş. Dayım ısrar edince babam da organize etmiş. Neticede dayım Ticaret Odası Başkanı seçildi. Bunun üzerine Ankara'dan Ticaret Odasının feshi telgraf ile bildirilmiş, babam da aynı gün nezarete alınmıştı. Nitekim dayım da sabaha karşı nezarete alındı.

Sonra öğrendik ki babamı almak için geldiklerinde bahçede olduğunu görüp yanına inmişler. Durumu izah ettiklerinde babam da onlara, "Jipi yolun görünmeyen tarafına çekin, çocuklar görüp telaşlanmasınlar, ben elbiselerimi giyip geleyim" demiş. Öyle de yapmış.

Oltan, vali ile görüşüp dayımın kalp hastası olduğunu söylemiş. Vali de hastane baştabibine sormuş ve dayımı bırakmışlar. Oltan, vali ile babam için görüştüğünde vali, babamın ifadesinin alınacağını söylemiş. Yasak olmasına rağmen Oltan'ı babamla görüştürdüler. Babam Oltan'a: '3 padişah, 3 reisicumhur gördüğünü, bunların gelip geçici şeyler olduğunu, Güngör'ün düğününün ertelenmemesini, davetiyelerin zaten gönderildiğini, kendilerinin de henüz sorguya çekilmediklerini ve ne zaman çekileceklerinin de belli olmadığını' söylemiş. Ancak babamın tahmin ettiği gibi olmadı ve 3 gün sonra da serbest bırakıldılar.

Sonradan anlaşıldı ki asıl maksat Demokratlara gözdağı vermekmiş. Babama sorulan soruların da çok basit şeyler olduğunu öğrendik. Fakat şunu kabul etmek gerekir ki Türkiye'nin her yerinde birçok insanın canı yanarken, darbeden sonra Gümüşhane'ye gelen asker hiçkimsenin kılına dokunmadı. Gümüşhane bu günleri ufak tefek sıkıntılarla acısız geçirdi. Olaydan sonra vali, avukat Baki'ye "Süleyman Bey'in oğlu Oltan Sungurlu'nun yüzüne bakmaya utanıyorum" demiş yine de.

Lütfullah dayım bu olayla ilgili olarak: "Gümüşhane'de göze batan adam demek ikimizdik, bu da etrafı sindirme metoduydu" demişti. Babam ise 'Çok korktuğunu, en çok da çocuklarına, torunlarına mal, mülk, servet bırakmadığını ama temiz güzel bir isim bırakmayı umduğunu ve o da bir yanlışlığa, bir iftiraya kurban gidecek diye çok endişelendiğini ve üzüldüğünü' söylemişti.

Nezarete alınmalarının sebebi ise, bir şahsın, babamın, Lütfullah dayımın matbaasında beyanname basıp dağıttıkları yönünde ihbarda bulunmasıymış. İnceleme sonucu basılanların düğün davetiyesi olduğu anlaşıncaya serbest bırakılmışlar.

Babam bir kol ağrısıyla eve geldi. Ne olduğunu anlamadılar. Babamın bu olayla sağlığı bozuldu. Belki tesadüf de olabilir ama bence bu olayda yaşadığı üzüntü bunun ana sebebiydi. Bir sene sonra Lütfullah dayım kalpten öldü. İki sene sonra da babam için bir kalp dendi, bir kemik kanseri dendi, onu da kaybettik.

Dayımın vefatı

Lütfullah dayımın vefatını babam bana mektup ile bildirmişti. Babamın yazdığı mektuptan aklımda kalanları aşağıda yazmaya çalıştım:

Sevgili kızım,

Lütfullah ile matbaadayız. O, Demokrat Gümüşhane Gazetesi'nin yazılarını tanzim ederken, ben de sana bu mektubu yazıyorum. Gümüşhane'ye gelmekte acele etme. Oltan İstanbul'dan dönerken Bandırma'ya uğrar, beraber dönersiniz.

Mektubum yarım kaldı. Kapıdan içeriye Avukat Necati ve Şinasi Özdemir girdi. Uzun uzun sohbet ettik. Onun için mektuba iki saat sonra devam ediyordum ki dayın da su için kalktı. Bana da, "Su ister misin?" diye sordu. Sürahiye uzanırken bardağın çıt diye yere düşmesiyle başımı kaldırdım ki Lütfullah koltuğa yan düşmüş. Yanına gittiğimde her şey bitmişti. Maalesef dayını kaybettik. Herşey bir anda oldu. Konuşmalarımız, düşüncelerimiz sanki havada asılı kaldı.

Kızım, ölüm bir adım önümüzde yürüyor. Hayatta hiç bir şey üzülmeye değmez. Dayının kaybını başkalarından duymadan ben haber vereyim dedim.

Lütfullah (Kantek) dayım ve ben bir davette iken

Babamın vefatı

Babam rahatsızlanınca Gümüşhane’de teşhis konulamadı. Trabzon’da daha teşkilatlı hastane olduğu için orada bir ev kiraladık. Bir kış orada geçirdik. Kemik kanserinden şüphelendiler. Tam teşhis orada da konamadı. Kolu çok ağrıyordu. Yaz geldi, ben Gümüşhane’ye döndüm. Babam da annemle beraber tedavi olmak üzere İstanbul’a gitti. Gittiği gece çok rahatsızlanmış, gelen doktor kalp demiş. Çeşitli hastanelere ve doktorlara göründükten sonra babam biraz iyileşti ve Gümüşhane’ye döndü. Hatta annemle beraber Erzurum’a Ayhan ablamı görmeye bile gittiler. Ayhan ablam doğum yapacaktı. Annem Erzurum’da kaldı, babam Gümüşhane’ye geldi.

Bir gün babam kendini iyi hissetmediğini söyleyerek evden çıktı. Akşam üzeri hastaneye yattığı, pijama ve çamaşır istediği haberi geldi. Ben götürdüm. Yatakta oturuyordu, iyi görünüyordu. Ama sonraki her gidişimde babamın biraz daha hasta olduğunu gördüm. Tekrar çamaşır istediğinde, Erzurum’dan dönmüş olan annem götürdü. Anneme “Kirli çamaşırlarımı Gönül’e vermedim, görmesini istemedim, tuvalete giderken halim yoktu, dikkat edemedim” demiş. Bu konuşma ‘Nasıl olur da babam evladından çekinir’ diye beni çok üzdü. Sonraları anladım ki her insanın mahremiyeti eşiymiş.

Babam iyileşemedi. Benim de okul arkadaşım olan Dr. Hüseyin Öztürk, babamı eve götürmemizi söyledi. “Biraz kendine gelince İstanbul’a götürürsünüz, ben size zamanını söylerim” dedi. Hüseyin kıymetli bir insan ve iyi bir doktordu. O aslında her şeyi anlamıştı. Hasta sahibi inanmak istediğine inanıyor. Ben de inandım. İstanbul hazırlıkları yapmaya başladım.

Babam, ölümünden iki gün önce anneme elini uzatmış bir şey gösteriyordu. Ben odaya girince elini çekti. Sonra öğrendim ki ellerindeki şişlikleri gösteriyormuş. Ellerinin şişmesi iyiye işaret değilmiş. Ertesi sabah “Annene söyle bana bir leğen getirsin, midem bulanıyor” dedi. Ben de götürdüm. “Senin miden çabuk bulanır, dışarı çık, ben de rahat hareket edeyim” dedi. Çıkıp annemi gönderdim. Gece annemin de yanında kalmasını istemedi.

Biz babamın durumunun ağırlaştığını anlayamadık ama babam yolun sonunun geldiğini ve bunun da çok yakın olduğunu bildi. Bana, “İhsan’ı çağır, bu gece o yanımda yatsın, onunla konuşacaklarım var, siz de annenle yatıp biraz dinlenin” dedi. Nitekim, o gecenin sabahı babamı kaybettik. Sonra öğrendim ki, o gece İhsan’a cenazesinin nasıl kaldırılacağı, nereye gömüleceği, Oltan’ın yedeksubay, Ozan’ın da okulu olduğu için onlara ölümünün daha sonra bildirilmesi gibi bir çok teferruatı anlatmış.

Babamın, ‘Kırktan Sonra’ isimli şiirinin son kıtasının yer aldığı mezar taşı

Bezginlik

Beni sürüm sürüm edip gezdiren,
Bir kuru ekmek davası değil mi?
Hayatımdan usandırıp bezdiren,
Evdeki külfet belası değil mi?

Her gün bir başkaya emir uşağı,
O değil mi eğen başım aşağı,
Belime dolayan kendir kuşağı,
Bir fani dünya sevdası değil mi?

Yurt yuvayı terk ettirip gezdiren,
Eşi dostu unutturup küstüren,
Baharımda kara yeli estiren,
Mevhum istikbal kavgası değil mi?

Yazmak ile bitmez ye'is ve elem,
Gözyaşı dökmede beyhude kalem,
Başının üstüne dikilen âlem,
Sungur talihin cilvesi değil mi?

Babamdan anılar

Babamın fantezisi

Ben küçük bir çocukken Gümüşhane'yi güneşin doğup battığı dünyanın en güzel yeri diye düşünürdüm. Heryerin güneşi yoktu, onlar bizim güneşimizden faydalanıyordu. Bizim dağların arkasından güneş doğup yine dağların arkasında batınca, güneşimizden çok gururlanırdım. Bir gün Trabzon'a gezmeye gittiğimizde onların da bir güneşlerinin olduğunu, sabahları doğup akşamları denizde kaybolduğunu görünce canım sıkıldı. Babama: "Trabzon'un da bir güneşi var ama olsun, bizim güneşimiz çok daha parlak" dedim. Babam da anlayacağım bir lisan ile, güneşin bir tane olduğunu, bütün dünyayı aydınlattığını ve nasıl olduğunu tarif etmeye çalıştı: "Geceleri de ay doğar, o da bir tanedir" dedi. Ben de; "Güneşin karısı mı?" dedim. Güneşin karısı kim? Tabii ki ay!. Babam anneme: "Çocukların ne güzel hayal dünyaları var" diyerek çok güldü.

Ben ne zaman şimşek çaksa, gök gürlese başımı tutar bir yere saklanırdım. Yine bir gün ben yağmurda korkunca babam: "Kızım korkma, ay ile güneşin düğünü diye düşün, gökgürültüsünü davul sesleri, şimşekleri damadın attığı havai fişekler, yağmuru da giden gelinin gözyaşları diye hayal et. Bak ne güzel düğün alay!" demişti. "Biz de düğüne gidemez miyiz?" diye sorduğumda, "Onların davetlileri sadece yıldızlardır" demişti.

Aradan yıllar geçti ve artık yaşlandım. Hala yağmurdan, şimşekten, gökgürültüsünden korkmakla beraber seyretmekten de büyük zevk alırım. Çünkü babamın fantezisini beraber yaşarım. Bu yazıyı okuyanlar arasında da şimşekten gökgürültüsünden korkanlar varsa, belki onlar da artık benim gibi, bu fanteziyi ve babamı hatırlayıp gülümserler.

Aynur Doğan

Birgün Kelkit'ten gelen Behiye teyzemin kızı Aynur Doğan ile beraber bizim bahçedeydik. Ben kayısı topluyordum. Aynur yanımdan ayrıldı, dere kenarındaki babamın yanına doğru ilerledi. Biraz konuştular, sonra Aynur derenin kenarına indi. Babam yanıma geldi: "Kızım kayısı toplamayı bırak, Aynur'un yanına git de ilgilen, bana biraz canı sıkkın gibi geldi" dedi. Aynur dere kıyısında bir taşın üzerine oturmuş ayaklarını da suya sokmuş, suyla oynuyor, bir yandan da babamın yazdığı bir türküyü söylüyordu:

Harşit Çayı, Harşit Çayı akar dolayı dolayı
Eteğinde güller açmış, bülbül öter, Harşit Çayı

Hiç de üzüntülü bir hali yoktu. Beni görünce ellerini kaldırıp oynar gibi yaparak 'Kelkit'in altı bağlar, kız söyler gelin ağlar' türküsünü daha yüksek sesle söyleyerek kahkahalar attı. Yanına gidince de "Neden kayısı getirmedin, sen dur da ben gidip alıp getireyim" dedi. Ben de "Sen gelinceye kadar oltayı dereye atayım, balık tutarız" diyerek daha önce kenara koyduğum oltayı almak için ilerlerken gözüm Aynur'un yüzüne kaydı, ağlamıştı. Tüm bu hareketler, türküler filan da ağladığını gizlemek içinmiş. Kayıslarla beraber geri döndüğünde elinde bir papatya vardı ve gülümsüyordu. Papatyayı bana gösterip: "Eniştem, 'Kızım sen de bu papatya gibisin' diyerek bu papatyayı bana verdi" dedi.

Yurdagül

Yurdagül Savaş isminde, yakın bir akrabamızın kızı bizde kalıp öğretmen okuluna gidiyordu. O gün okulda toplu halde arkadaşlarıyla şakalaşırken, lakap taktıkları öğretmenlerinden birinin yanlarına geldiğini görünce arkadaşlarına dönüp: "Susun, sıfırcı öğretmen geliyor" demiş. Bu lafın üzerine kendi aralarında gülüşürlerken yanlarına gelen öğretmen talebelerden birisine bakıp niye güldüklerini sormuş. Sorduğu çocuk da korkup heyecanlanınca Yurdagül böyle dedi demiş. Bunun üzerine öğretmen Yurdagül'ün hafifçe saçını çekip gitmiş ama Yurdagül eve geldiğinde iki gözü de ağlamaktan şişmiş, kapanmıştı neredeyse.

Babam Yurdagül ile konuşup, "Onların da öğretmenlerine lakap taktıklarını, bunun adetten olduğunu ve bu kadar üzülmemesini" söyledi. Ertesi gün de okula uğrayıp öğretmenine Yurdagül'ün çok korktuğunu ve üzüldüğünü söylemiş. Yurdagül okula gittiğinde de, öğretmen yanına gelip başını okşayarak, kendilerinin de vaktiyle öğretmenlerine lakap taktıklarını söylemiş ve gönlünü almış.

Babam bizden başka birçok talebeye de velilik yaptığından hepimizin problemleri için okulda öğretmenlerle temas eder, bizlere de "Sorunlarınızı çekinmeden söyleyin" derdi.

Ali Amca

Orta son sınıftaydık. Sene sonu fizik, türkçe ve jimnastik öğretmenlerimiz son sınıfları pikniğe götürüyordu. Ben de babamdan müsaade istedim. Kırmadı, "Kardeşini de al, git" dedi. Yalnız, "Öğretmenlerinizin yanından ayrılmayın, çiçek toplamak için uzaklaşmayın, saklambaç oynamayın" diye de tembih etti.

Pikniğe gittiğimizde uzaktan bir kişi bizi takip ediyor gibi geldi. Dikkat edince tanıdım, bizim bahçede çalışan Ali amcaydı. Öğretmenlerimin de dikkatini çekmiş olmalı ki Ali amcayı yanlarına çağırıp neden uzaktan bizi izlediğini sordular. "Beni Süleyman Bey gönderdi" dedi. "Git çocuklara dikkat et, ağaca çıkmasınlar, derenin kenarına gitmesinler" demiş babam. İlkbaharda Harşit Çayı kabarır ve sert akar, senede bir iki kişinin suya kapılıp boğulduğu olurdu. Fizik öğretmenim Süleyman Erşahin de benim yanıma gelip: "Sen o kadar yaramaz mısın da, babanı bu kadar korkutuyorsun" dedi.

Akşam babama söylediğimde, "Hayır, yaramazlığından değil kızım, öğretmenleriniz de yeni mezun gençler, konuşmaya dalarlar, hem ben sadece size değil hepinize dikkat etmesini söyledim" dedi. Sonra da gönlümüzü aldı.

Seneler sonra Türkçe öğretmeni Ali Haydar (Demirel) Bey Erzurum'da Ayhan ablamla aynı binada altı üstlü kiracı olarak otururken bu olaydan bahsedip, "Velilerin öğretmenlerle teması çok güzel, insan öğrencisine karşı daha anlayışlı davranıyor" demişti. Bu olaydan sonra o üç öğretmen arkadaş kendi aralarında konuşup, "Süleyman amca gibi anlayışlı ve ideal birer baba olmalıyız" demişler. Gerçekten de Ali Haydar Bey kendisi gibi efendi üç çocuk yetiştirdi; İkisinin adını hatırlıyorum; Gürkan ve Engin.

Kütüphane

Cumhuriyet kurulduktan sonra her şehirde Halkevleri yapıldı ve açıldı. Halkevleri küçük şehirlerde halka çok hitap ediyordu. Müsamereler, tiyatrolar oynanır, konserler tertip edilirdi.

Babamın da yazdığı bir iki piyes vardı. Harpten yeni çıkmış için bunlar vatanın kurtuluşuna ait kahramanlık üzerine yazılmış piyeslerdi. Daha sonraları Gümüşhane’de başkaları da piyesler yazdı. Benim hatırladığım Zülfükar Balyemez’in yazıp oynadığı çok güzel komediler vardı.

İşte bu Halkevlerinin içerisinde bütün dünya klasiklerinin olduğu kütüphaneler de kuruldu. Bizim zamanımızda bu kütüphanenin müdürü komşumuz ve babamın arkadaşı Fethi Daltaban’dı. Babam, çok okuyan bilgili bir insan olduğunu söylerdi. Keman çalar, resim yapar ve bahçesini de çiçeklerle bezerdi. Herkesin kitap okuması için bütün kolaylıkları tanırırdı.

Babam da kütüphanedeki kitaplardan getirir, biz okuyunca yine kütüphaneye geri götürürdü. Okumamızın izni gece onbirbuçuğa kadardı. Okumamızı ister ve teşvik ederdi ama gözlerimizin yorulmasını da istemediği için saati gelince odamıza gelip elektriği söndürürdü. Ama kitabın heyecanlı bir yerinde kalmışsak babamın uyumasını bekledikten sonra kalkıp ışığı açar ve biraz daha okuduktan sonra yatardık.

Gümüşhane küçük bir yerdi. Eğlencesi de az olduğu için herkes kitap okumaya meraklıydı.

Sosyal yaşam

Babam sadece bizim okumamız üzerinde durmadı. Bizleri sosyal olarak yetiştirmek için de uğraştı. Türkan ablama ve Orhan ağabeyime Gümüşhane’de bulunan bir Tatar keman hocasından ders aldırıldı. İsmi hatırlayamadığım bu keman hocası Rusya’ya dönünce dersler yarım kaldı. Babam da keman çalardı ama ders verecek kadar değil.

Ayhan ablama mızık, mandolin ve ut dersi aldırıldı. Bana da akordiyon alınacaktı ama hocam tayin olup gidince yarım kaldı. Bütün kardeşlerim de mandolin dersi alıp çalmaya uğraştılar.

Henüz Anadolu’da bazı sosyal olayların hoş görülmediği zamanlardı. Öyle olduğu halde babam spor kulübünden kayak getirtip bizim kayak yapmayı öğrenmemizi istedi. Çevreye de bunun yadırganacak bir şey olmadığını göstermek için biz kayarken çoğunlukla kendisi de izleyici olarak yanımızda olurdu.

Harşit Çayı tam bizim bahçenin eteğinde bir gölcük yapardı. Bu gölcük yeşillikler arasında kuytuda kalır, etraftan görünmezdi. Biz de bazen orada yüzerdik ama elbiselerimizle. Babam da kahvesini alıp bahçede oturduğu yerden bizi izlerdi. Sonraları akraba kızları ve arkadaşlarımız da burada yüzmeye gelmeye başladılar. Bizim gölcüğün adı da ‘kızlar plajı’ oldu.

Bir zaman sonra, aslında içinde hamur yoğurulan uzun ekmeğin teknesini alıp içine binerek bu gölcükte dolaşmaya da başlamıştık. Ama oynadıktan sonra tekneyi bahçeye çıkarmaya üşenirdik. Suyun kenarına çeker bırakırdık. Bazen gece yağmur yağıp sel getirdiğinde tekneyi de alıp götürdüğü olurdu. Babam da her sene bir ustaya hamur teknesi yaptırmak zorunda kalırdı. Bir senesi usta da merak edip babama sormuş, “Sizin bu tekneye her sene ne oluyor?” diye. Babam da, “Çocuklara kayık oluyor” demiş.

Sinema

Sinemada güzel bir film oynadığı akşamlar babam eve geldiğinde, “İhsan (teyzemin oğlu İhsan Coşkun) sizi sinemaya götürsün, filmi çok övdüler” derdi. Aslında İhsan bizi her sinemaya götürdüğünde bir olay çıkarır, kavga ederdi. Ama biz de tekrar sinemaya götürsün diye susar, birşey demezdik.

İhsan yine her zamanki gibi akraba ve komşu kızlarını toplayıp sinemaya götürdü. Benim arka koltuğumda oturan bey bizim duyacağımız derecede yüksek sesle, “Bu koltuk kırık ve öne kayıyor, mecburen ayağımı ön koltuğa dayıyorum” diye konuştu. Filmin arasında İhsan dışarı çıkmak için yerinden kalktığında koltuğumuza dayanan ayağı gördü. Kaşlar kalkıp indi, çene sağa sola oynamaya başladı. Arkada oturan beye işaretler edip dışarı çıktılar. Ara bitip de film tekrar başladığında arkamda oturan bey filmin devamını izlemek için gelmedi.

Ertesi gün babam tıraş olmak için berbere uğradığında, “Süleyman Bey lastikçiler sizin kızlara sinemada takılmışlar” diye söylemişler. Babam da, “Bizim çocuklar yanılmıştır, onlar çok efendi insanlardır öyle şey yapmazlar” demiş. Akşam eve gelince beni yanına çağırdı: “Kızım, lastikçiler komşumuzdur ve iyi insanlardır. Onlar öyle bir şey yapmazlar. Ben kendilerini gördüm, özür diledim. Bizim çocuklar yanılmışlardır dedim. Onlar da bu yanlış anlamaya çok üzgünler” dedi. Ben de, böyle birşey olmadığını söyleyerek doğrusunu anlattım. “Üzülme sen, senin yanlış anlamadığını söyler, İhsan adına da özür dilerim” dedi.

Bu gibi olaylar her tekrerrür ettiğinde babama düzeltme düşerdi. Sinema hakkımız hiç kısıtlanmadı. Bunu her hatırladığımda babamın daha bize sormadan, “Bizim çocuklar yanılmıştır” diyerek başkalarından özür dilemesini hatırlar, bu konularda ne kadar hassas olduğunu düşünürüm.

Yetim çocuklar

Babam işi icabı bulunduğu yerlerde kimsesiz, yetim, bakılmaya muhtaç çocukları, ailelerin rızasını alıp, akrabalarından daha iyi bakabilecek olanların yanına verirdi. Bu arada, yanlarına verdiği ailelere de şartlarını söylerdi: Çocuklar her sene en az bir defa köylerine gidecek, tanıdıklarından, muhitinden kopmayacak. İsterlerse tamamen köylerine dönebilecekler. En azından ilkokulu mutlaka okuyacaklar.

Bizim yanımızda da bu şekilde büyüttüğümüz kız çocukları vardı. Biz o zamanlar küçük olduğumuz için genellikle onlara abla derdik. Biz büyüdüğümüz zaman gelenler de kardeşimiz oldu. Onlar bütün bir sene, köye giderken ne hediye götüreceklerini, orada ne giyeceklerini hazırlarlardı. Bizler de onlarla heyecanlanırdık. Bizim Fatma'nın en büyük zevki, köye giderken beyaz çoraplarını, güneş gözlüklerini ve üzerinde kirazları olan hasır şapkasını giymesiydi. Döndüklerinde de çörek ve tandır ekmeği getirirlerdi. Akşam olunca başlarına toplanırdık. Onlar da bize emmilerinin, bibilerinin kızları ile neler yaptıklarını anlatırlardı. Babam da bilhassa sorar, dinlerdi. Yakınlarının düğünleri olunca onları da düğüne gönderirdi. Bu şekilde bizim yanımıza gelenlerin hepsi çok rahat ettiler ve köylerine dönmediler. Yalnız bir iki tanesini akrabalarından delikanlılar gelip istediklerinde bu evlenmeye kendileri de razı olunca, çeyizlenip resmi nikah ile evlendirildiler. Zaten babam getirdiği her çocuğu evlenip evine yerleşene kadar takip ederdi.

Ama birgün, annemin amcası mebus Ziya Bey'in çocuğu olmadığı için onlara verilen kız çocuğu, Ziya Bey öldükten sonra tekrar evlenmeye karar veren eşi tarafından geri gönderildi. Çocuğu o güne kadar evlatları gibi bakıp en güzel şekilde yetiştirmişlerdi. Kızın kendisi olduğu gibi sesi de güzeldi. Bütün klasik parçaları bilir, bize söylerdi. En çok sevdiği şarkılar da 'Derdimi ummana döktüm' ve 'Olmaz ilaç sine-i sad pareme' idi.

Köyle hiç teması olmadığı için kız da şaşırılmıştı. İntibak etmekte zorluk çekti. Babam bu olaya fazlasıyla üzüldü. İlk zamanlar bizde uzunca bir süre de kalmıştı. Babam "Bir daha kimsenin çocuğunu almam, getirip kimseye de vermem" dedi. Gerçi bu kızın kardeşleri büyümüşlerdi. Sahip çıktılar ve sonra da evlendirdiler. Seneler sonra gördüğümüzde, o da sonraki hayatına alışmış, çocukları olmuştu. Onları lisede okutmak için kışları Gümüşhane'ye gelmeye başlamıştı. Klasik şarkıların yerini ise köy düğünlerinde söylenen şarkılar almıştı.

Onun geldiği yıllardaki köylerle şimdiki köyler aynı değil. Şimdiki köyler çok değişti.

Uyanmaz

*Yanmakta gönül ateşe cananım uyanmaz.
Yıllar değişir, talihi devranım uyanmaz.
Teşhis edemez derdi ganım doktoru hazık,
Feryad ederim beyhude sultanım uyanmaz.
Yazmaz kalemim, dil kâfi değil halimi arza,
Ölsem de bile gözleri mestanım uyanmaz.
Temsil ederim Mecnuni Leyla'yı, Şirin'i,
Ağlar gezerim ol lebi handanım uyanmaz.
Bir tığı elem Sungur'a saplandı ne çare,
Derman olacak Yusuf'u Kenan'ım uyanmaz.*

Babamla seyahat

Babamla çok seyahatimiz olurdu. O zaman otobüsler daha az konforlu, mola yerleri ise daha iptidaiydi. Mola sırasında kadınlar ya bir kenarda ya da otobüsün içinde çaylarını içerlerdi.

Yine böyle bir seyahatimizde benim yanıma bir genç kız, babamların karşısına da hamile bir kadınla eşi oturdu. Selamlaşıp, birbirimize hayırlı yolculuklar diledik. Bir hayli yol aldıktan sonra babam yandan doğru, bir sigara kutusunun kapağına yazdığı bir yazıyı bana uzattı: "Kızım, yanında oturanla arkadaşlık et, o yalnız!" Biz de sohbete başladık. Anlattı; yakında düğünü olacakmış. Trabzon'a hem babaannesini görmeye, bir de koluna Trabzon çekme bileziği almaya gitmiş. Henüz gelinliğin dikişi bitmemiş olduğundan endişeliydi. Ünye'de indi. Otobüs iki yolcu daha aldı, yolumuza devam ettik. Giresun'da çay ve ihtiyaç molası verildi. Yanda oturan bey yıldırım gibi otobüsten indi. Eşi arkasından "Ben de ineyim mi?" diye sordu ama o işitmedi. Biz inerken babam hamile kadına "Yavrum, eşiniz lavaboya gitmiştir, acelesi vardı. Siz de bizimle inin, o da gelir" dedi. Bana da "Kızım hanımefendiye yardımcı ol" dedi. Ben de koluma girmesini söyledim. Babamlarla kahveye girdik. Hanım, annesinin yanına doğum için gittiğini, isminin Mualla olduğunu, lisede resim öğretmeni olduğunu, eşi Tahir Bey'in de tarih öğretmeni olduğunu söyledi. Tahir Bey yanımıza gelince, tedirgin bir şekilde sandalyeye otururken "Seni otobüste aradım, burada mı oturuyorsunuz?" dedi. Çünkü kahvede bizden başka kadın yoktu.

Samsun'da da beraber yemek molasına indik. Yemekten sonra çaylarımız geldi. Annemle benim açık çay içtiğimizi görünce "Keşke ben de açık çay alsaydım" dedi. Kahvecinin getirdiği açık çayı babam uzatırken, Mualla hanım hamile olduğu için uzanıp alamadı, çay döküldü. Babam mendilini çıkarırken "Ah kızım, becerip veremedim", ben de "Üzülme, üzerine dökülmedi baba" dedim.

Yolculuğun devamı iyi geçti. Ankara'da eşyalarımızı alıp inerken annem "Ah Süleyman, yeni hırkanı Samsun'da sandalyenin arkasında unuttum" dedi. Babam da "Üzülme, ben şimdi otobüs şirketine söylerim, bulurlarsa getirirler. Ben de yarın, öbürgün uğrar sorarım, kısmetse gelir" dedi.

Vedalaşmak için Tahir Bey'ler yanımıza geldi. Elini babama uzattı. "Süleyman Bey, yolculuğun bir seyahat, bir zevk olduğunu öğrendim sayenizde. Sizi hep hatırlayacağım" dedi.

Bu, babamla yaptığım seyahatlerden sadece biriydi. Her seyahati de kendine mahsus güzel olaylarla doluydu.

Mehmet Bey

Ayhan ablamla Mehmet Bey'in düğün hazırlıkları başlamıştı. Ben çok heyecanlıydım. İlk defa Gümüşhane'de oturacak bir kardeşim evleniyordu. Çeyizini hazırlarken kuzenim Beyge ile hayaller kuruyorduk: "Sık sık çay içmeye gideriz, hatta bazı geceler de orada yatarız."

Babamın ise düşünceleri başka idi: Bu maaşla geçinmeleri zor olacaktı. En azından hiç para biriktiremeyeceklerdi. Gümüşhane'den tayin olup gidinceye kadar bizimle oturmalarının iyi olacağını, bizim de evde çok yalnız olduğumuzu söylüyordu. Çünkü babam evde on kişiden az olunca yalnız kaldığımıza inanırdı. Bu teklifi, ablam babamı kırmamak için kabul etti.

Bir düşüncesi de Mehmet Bey'i dargın olduğu annesi ile barıştırmaktı. Mehmet Bey'in babası ölünce annesi evlenmiş, kardeşleriyle onu amcalarına bırakmış, Mehmet Bey de annesi ile bir daha konuşmamış.

Babam, anne-oğulun düğünden önce barışıp, annenin düğüne davet edilmesini istiyordu. Bunu yapabilmek için her akşam Mehmet Bey'i yemeğe getirdi. Saatlerce oradan buradan konuşup lafı annesine getirip, bu arada düşüncelerini söylüyordu: "Evladım ben kazalarda çok bulundum, köylüyü çok iyi tanırım. Onlar iki kadın almayı normal görürler. Hazır tarlasında çalışacak insan. Dul kadını rahat bırakmazlar. İsteğiyle gelmezse kaçırlar. Oğlum, senin annen yine güzel ve tarlası, tumbu olan bir kadın; onu kendi yakınları bile mal gitmesin diye zorla alırlar. Senin annen çok akıllı bir kadınmış. Başka köylü yaşlı bir beyle evlenmiş, malını size bırakmış. Bir daha da istememiş. Eğer oğulları yani sizler büyük olsa idiniz, belki sizden çekinip anneni rahat bırakırlardı. Köylerde genç kadınlardan evlenmemiş örnek yoktur." Mehmet Bey ikna oldu: "Zaten annemin çok akıllı olduğunu söylerlerdi."

Sonra babam da bir mektup yazıp, düğüne gelebilirlerse çok mutlu olacağımızı belirtti. Mehmet Bey de gidip annesinin elini öptü, davetini yaptı. Dönüşte çok mutlu idi. Annesinin onu nasıl kucaklayıp ağladığını, senelerce bu sevgiden uzak kalmanın yanlış olduğunu söyledi. Sonraki seneler annesini kaybedene kadar sık sık ziyaretine gitti.

Seneler sonra kendisi hastalanınca hep anne diye sayıkladı. Ağzının içinde "Anacığım üzülme, üzülme" diye bir şeyler söylerdi.

Mehmet Bey eşi Ayhan ablam, çocukları Fahir ve Züleyha ile

Boşanma

Pazar günleri bütün aile mümkün olduğu nisbette bir araya gelirdik. Bu, bizi birbirimize daha çok yaklaştırırdı. Aldığımız elbiseleri, papuçları gösterir, almak istediklerimizden de bahsederdik. Komşularımızın, arkadaşlarımızın dertlerinden, sevinçlerinden, varından, yokundan, hastalığından, sağlığından, yani bütün sorunlarından kendi meselemiz gibi bahseder, düşünür, birbirimize anlatırdık. Bu da, aile, komşu, arkadaş birliğini, sevgisini kuvvetlendirirdi. Olaylara her yönden mesuliyet hissiyle bakmamızı sağlardı. Gençliğimizin katı görüşleri birbirimizin düşünceleriyle yoğrulur, sentezlenirdi.

Yine böyle bir pazar günü Nezihe teyzemin kocasının ayrılma isteğine teyzemin o güzelliğiyle neden bu kadar çok tepki gösterdiğini eleştiriyorduk ki, babam itiraz etti: “Hayır, teyzeniz bir anne. Her anne gibi kendisini istemeyen bir koca ile yaşamaya razı oluyor. İki evladının yanında, başlarında olmak istiyor. Bu, evlilikte lazım olan bir özveridir, gereklidir de. İnsanların yuvalarını bozmaları için, mantıklı ve geçerli bir sebep olması lazım. Şizofrendir, öldürme tehlikesi vardır, alkoliktir, kumarbazdır, tedavisi mümkün değildir, o zaman uzatmadan ayrılır. Böyle evliliğin yuvaya da, çocuklara da zararı vardır. Mutlu bir evlilik cennet, mutsuz bir evlilik cehennemdir. Daima evlilikte yuvanızı cennete çevirmeye çalışın, nasıl mutlu olacağım diye düşünmeyin, nasıl mutlu edebilirim diye çalışın. Verdiğiniz mutluluk size geri döner, merak etmeyin. İnsanlar ölene kadar öğrenirler. İyi örnek olun, iyi olanı da görüp söyleyin. Takdir etmek, güzel vasıftır, teşviktir” dedi.

Hamam

Gümüşhane’de Daltaban çarşısında haftanın bazı günlerinde kadınların, bazı günlerinde erkeklerin yıkandığı bir hamamımız vardı. Dış kapı ve iç kapı diye iki kapıdan geçilince ortada şadırvan, yanlarda soyunup giyinme yerleri vardı. Burası tepeden aydınlanırdı. Üstü tokmaklı üçüncü kapıdan yıkanma kısmına geçilirdi. Ortada göbektaş, kenarlarda yıkanma kısımları ve kurnalar vardı. Bu bölüm kubbeli idi. Tokmaklı kapı her açılıp kapandığında tokmak güm, güm ses çıkarırdı. Bu da biz çocukların hoşuna gider, içeri dışarı girer çıkardık. Büyükler de bize kızardı. Bazen de mahallece anlaşılıp hamama gece gidilirdi.

Bir gün Ali amca eve geldi. Babamın hamam takımlarını vermemi, babamın hamamdan sonra eve geleceğini söyledi. Ben de havluları, çamaşırlarını, hamam tasını bohçalara koyup, onları da tekrar kadife üzerine simle işli bir tepebaş bohçanın içine sarıp verdim. İyi iş yaptım diye gayet mutlu, babamın gelme saatini tahmin edip çay hazırlığına başladım. Babam göründü. Yanında Ali amca yoktu. Ben, “Havluları gönderdim, gelmedi mi?” diye sordum. Babam bana: “Kızım ben gelin miyim, gelin bohçası gibi göndermişsin, bir küçük çanta, bavul bulamadın mı?” Ali amca babamdan çok sonra bohçayı getirdi. Bu olaydan sonra babam lazım olur diye her fırsatta eve bavul aldı.

Cumhuriyet Bayramı

Çocukluğumda hep, Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünü babamın nasıl hazırlayıp kutladıklarını anlatırlardı. Defalarca dinlediğim halde, bir hikaye gibi yine anlatın derdim. Anlatmasını istediğim insanlar, ya ağabeyim, ya ablam her defasında, "Anlatamayız, görmek lazım" diyerek konuşmaya başlardı: "Çok güzeldi! Biz bir daha öyle bir bayram görmedik."

Babam bütün muhtarlara haber vermiş, Cumhuriyet Bayramı Hart'ta kutlanacak diye. Annem günlerce bayrak dikmiş, tüm köylere, herkese dağıtılmış. Okullar süslenmiş, etraf temizlenmiş, merasim yeri hazırlanmış. Babam Bayburt'tan gramofonlar da getirtmiş. Sonunda bayram günü gelip çatmış. Bütün köyler ya birleşerek ya da tek tek, okulları bulunan bir iki köy de talebeleri ile beraber gelmişler. Davulcular davullarını, atlılar atlarının eyerlerini, dizginlerini aynalarla, boncuklarla, gümüşlerle süslemiş, önde davulcular arkada atlılar ve onların arkasında da halk, Onuncu Yıl Marşını söyleyerek merasim yerine gelmişler.

Anlatımın burasında mutlaka Onuncu Yıl Marşını söylemeleri gerekirdi. Söylemezlerse ben, doğru anlatın, diye direnirdim. Benim böyle tutturmama önce gülerler ama sonra hep bir ağızdan marşı söylerdik. Babam da davudi sesiyle bize katılınca çok daha güzel olurdu. Marşın, 'Türk'üz, Cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi, Türk'e durmak yaraşmaz, Türk önde, Türk ileri!' şeklindeki nakaratına sıra gelince ayağa kalkıp kardeşlerimle beraber asker gibi dimdik yürürdük.

Hazırlıklar tamamlanınca babam eve gelmiş. Çizgili pantolonunu, siyah ceketini, şapkasını ve siyah ayakkabısını giyip, yanına jandarma komutanını, öğretmenleri, muhtarları ve memurları alıp resmi geçit yerinde yerlerini almışlar. Konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuş. Sonra da gaziler, talebeler, atlılar, davulcular ve horon oynayanlar resmi geçit yapmışlar. Bu arada renkli balonlar uçurulmuş. Çocuklar balonları görünce sırayı unutup balonların peşinden koşturuyor, tutamayınca tekrar gelip sıralarına giriyorlarmış.

Arkadaşım anlatırdı. Böyle bir balon da onların evinin bacasına konmuş. Ağabeyi de bulup eve getirmiş. Bir iki gün saklamış. Sonra 'bizden yengiler' gelip patlatmışlar balonu. Babama böyle söylediğimde, "Olmaz öyle şey kızım, sıkışmış hava yüzünden patlar balon" demişti. Hatta bana göstermek için bir balonu şişirip patlatmış, bir diğerini de iğne batırarak patlatmıştı. Ama bu hikayede, 'bizden yengiler'in gelip balonu patlatmış olması benim daha çok hoşuma gidiyordu. Arkadaşlarıma, "Bizden yengiler, eciş bücüş insanlar, bize görünmeden gelip patlatıyorlar" diye anlatıyordum.

Merasimden sonra meydana halk oyunları, öğleden sonra da cirit oyunu oynanmış. Cirit oynayan gençlerin at üstünde koştururken kendilerine fırlatılan değnekten kurtulmak için atın karnına doğru kaymalarını, "Cambazlar bile bu hareketleri yapamazlarmış" diyerek anlatırlardı.

Akşam marşlarla beraber fener alayı başlamış ve her tarafa lüks lambaları asılmış, etraf gündüz gibi olmuş. Gramofonlar kurulmuş. Her gramofonun başında bir asker bekliyormuş. Bütün halk meydana toplanmış, iğne atsan yere düşmüyormuş. Yapılan alışverişlerden bakkallar zengin olmuş. Şadırvandan o kadar su içilmiş ki zincirle asılmış olan bakır maşrapa bile delinmiş sözde.

Seneler sonra babama, "Senin Hart'ta hazırladığın onuncu yıl Cumhuriyet Bayramı gibi bir bayram hiç görmedim" dediğimde babam bana: "Şimdi daha güzel yavrum, herkesin üstünde başında elbise, ayağında ayakkabı var, yüzlerinde neşe, mutluluk var, Cumhuriyet'in semeresini her geçen gün daha iyi göreceğiz, daha da güzel günlerimiz olacak" demişti.

Gazi'ye Dua

*Ey Türk ilinin nurlu güneşi,
Oğuz'un oğlu, Atilla'nın eşi,
Çektin kılıncın dünyaya karşı,
Çok yaşa Gazi, bin yaşa önder.*

*Bağrı vatana geçmişti hançer,
Sen olmayaydın ey koca tuncer,
Olmuştu Türklük bir hiçe münker,
Çok yaşa Gazi, bin yaşa önder.*

*İstanbul, İzmir, Maraş'la Mardin,
Edirne, Bursa, gitmişti Aydın,
Türk'ün ününü şarkta, garpta yaydın,
Çok yaşa Gazi, bin yaşa önder.*

*Koskoca millet hali nezi'de,
Mirası taksim oldu Sevr'de,
Nurunla gözden açıldı perde,
Çok yaşa Gazi, bin yaşa önder.*

*Üniforma, rütbe kaldırdın attın,
Sultan sarayı tarihe kattın,
Bir tek başına Türklük yarattın,
Çok yaşa Gazi, bin yaşa önder.*

*Sen rehberisin Türk'ün, inandık,
Mucizen işte sen kahramanlık,
Ölmüş cesetten doğdu bu varlık,
Çok yaşa Gazi, bin yaşa önder.*

*Hak ve hakikat meydanda aşikar,
Bizden değildir kim etse inkar,
Her yerde her Türk etmekte ikrar,
Çok yaşa Gazi, bin yaşa önder.*

Su

Babam memuriyeti dolayısıyla mesleği icabı köylüyü ve onların sorunlarını iyi bilirdi. Okul, öğretmen, sağlık problemleri, otlak yeri ve su davaları gibi birçok sorunlarına elinden geldiği kadar, vali vekilliği, belediye reisliği ve parti il başkanlığı sırasında çözüm bulmaya çalıştı. O zaman maddi durumu iyi olanlar yakın bir su kaynağı bulunca onu kendi imkanları ile evlerine kadar boru döşeyerek getirirlerdi. O su onların malı olurdu. Babam bazen dostlarını kırmak pahasına da olsa su sahiplerinin konaklarının yakınına bir çeşme yaptırır, mahallenin de bu sudan faydalanmasını sağlardı.

Bazı bahçelerde kuyular vardı. Bizim bahçede de babam iki kuyu açtırmıştı. Birinde tulumba takılıydı. Sonraları durumlar düzeldi, şehir suları bağlandı. Köylere de yeni çeşmeler yapıldı.

Bununla ilgili bir anımı anlatacağım; Gümüşhane'ye yakın Rüfeneri Köyü vardı. Bu köy Aşağı Rüfeneri ve Yukarı Rüfeneri diye ikiye ayrılmıştı. Yukarı Rüfeneri'nin suyu vardı ve Aşağı Rüfeneri'ye vermiyorlardı. Aşağı Rüfeneri'liler gelip babama rica ettiler. O sıralar belediye başkanı olan babam da uğraştı, günün belli saatlerinde suyun Aşağı Rüfeneri'ye verilmesini sağladı. Köylü mutlu oldu, evlerini büyüttü, kardeşlerine ve çocuklarına da evler yaptılar, evlerinin etrafını da yeşerttiler.

Ancak zamanla su yetmemeye başladı. Yukarı Rüfeneri'liler de o sıralarda okulunu yeni bitirip Gümüşhane'de avukatlığa başlayan kardeşim Oltan'ı avukat olarak tuttular. Dava açıldı, keşif yapıldı, "Su yukarıya ancak yeter" diye karar verildi. Bir sabah Aşağı Rüfeneri'liler geldiler: "Oltan Bey, rahmetli babanız bize su bağlattı, siz kestirdiniz, oldu mu şimdi?" dediler. Bunun üzerine, iki taraf anlaşsın, sadece evlere su verilsin diye düşünüldü. Sonrasında ne olduğunu bilmiyorum ama zaten o sıralar devlet de yol, su, okul işlerini yapıyordu.

Sonradan öğrendiğime göre Yukarı Rüfeneri'liler Oltan'a gelerek: "Sen davayı kazan, haklı olduğumuz anlaşlsın, söz veriyoruz suyu kesmeyeceğiz" demişler. Ancak Oltan davayı kazanınca da sözlerinde durmamışlar.

Çarşaf

Cumhuriyetten sonra kıyafet yasası çıkınca bütün Türkiye gibi Gümüşhane'deki kadınlar da manto giymeye başladı. Mantolar gayet şık, yakalarında kürk veya broş iğne takılıydı. Bu kıyafetleri abiye yani şık bulduklarından, cenaze evlerine, mevlitlere ve hasta evlerine yine çarşafı giymeyi tercih ediyorlardı.

Komşumuz Kadir amca da bizim mahallenin çarşaf giyenlerini ihbar etmesi için vazifelendirilmişti. Kadir amca babama gelmiş: "Süleyman Bey, ben yukarıya gidiyorum, kadınlar aşağıdan, ben aşağıya gidiyorum kadınlar yukarıdan çarşaf giyip ziyarete gidiyorlar. Ben koşturmaktan yorulmuşum." Babam: "Kadir efendi, mahalledeki gidecekleri evin karşısında, caddenin baba taşlarına otur. Zaten bir cadde var, uçacak değiller ya. Önünden geçecekleri görürsün." Kadir amca da öyle yaptı. Kadir amca'yı görenler birbirlerine haber verip, manto giymelerini söylediler. Haberi olmayanlar da uzaktan görünce geri dönüp mantolarını giydiler. Bizim mahalledeki hanımlar da mantolarını mecburen her yerde giymeye başladılar. Daltaban mahallesine 'asortiler mahallesi' diye lakap takıldı ve o lakap hep devam etti.

Estetik

Babam güzelliğe çok meraklıydı. Bize "Otururken, dikilirken bacaklarınız yan yana dursun, boynunuzu öne eğmeyin, başınız dik dursun, insanlara bakarken yüzünüzde tebessüm olsun" derdi. En küçük kardeşim Ozan'dan başka maalesef hiçbirimizin tebessümlü bir ifademiz yoktur.

Ayhan ablamın belinin kalınlaşmaya başladığını görünce, İstanbul'dan korse getirtti. Ayak bilekleri kalın olmasın diye Amerikan bezinden 15 cm. eninde şeritler kesip her akşam kendi elleriyle kan dolaşımına mani olmayacak şekilde sarardı. Netice pek de başarılı olmadı.

Tırnaklarımı babam keserdi. "Derin keserseniz tırnaklar geride kalır" diye çok önemserdi. Bizim zamanımızda okullarda tırnak muayenesi vardı. Hocalar kestiği tırnakları beğenmezdi. Ben uçlarını biraz daha almaya çalışırdım. Bazen de "Babam böyle kesiyor" derdim. Sadece bize değil arkadaşlarımıza da ikaz ederdi: "Yavrum dik durun, başınızı kaldırın, güzel yüzünüzü görelim. Yürümenize dikkat edin, ayaklarınızı içeri içeri basmayın."

Babam her şeyde şaşılacak derecede dikkatliydi. Bir yaz İstanbul'a geldiğimizde bana dönüp: "Kızım dikkat ettin mi, buranın suyu saçlarına iyi geldi, parlak parlak oldu, herhalde suyun kireci daha az." Ben bunu babam söyledikten sonra fark ettim.

Çocuklara hassasiyet

Evlendiğim zaman eşime: “Babam sağken evlenseydim, sen de babamı daha yakından tanısaydın” deyince eşim bana: “Ben babanı çok iyi tanıyorum. Seni bana tavsiye edince, görmeden hemen onaylamıştım. Sebebi; küçüklüğümde baban kazalardan atla Gümüşhane’ye geldiğinde beni görünce attan eğilir veya iner, yanına çağırır ‘Gel bakalım, ne kadar büyüdün, atın neresine kadar uzadın’ der, başımı okşar, yavaşça harçlık verirdi. Hiç kimse bu anlayışı göstermez, harçlık verenler ‘Öp elimi’ der, sonra bu da harçlığın diye parayı uzatırlardı. Yetim olduğum için zoruma gider almazdım. Babamdan maaş alıyorum derdim. Başka çocuklar sevinerek alırlardı. Benim adım da huysuza çıkmıştı.”

Babamın ölümünden sonra bunun gibi çok olaylarını duydum. Yardımcıların çocuklarına “Sen çekingensin, evden yemiş isteyemezsin, bu parayla çarşıdan al” diye arada bir harçlık verirmiş.

Okula gitmek için bizde kalan akraba çocuklarına heveslendiklerini almaları için harçlık verirmiş. Anneme de “Hatice, bizim çocuklar senden rahatça her şey ister, alırlar, misafir çocuklarına sen dikkat et” diye tembihlermiş.

Bağnazlık

‘Neden’i, ‘niçin’i babamın bir olaya bakışıyla öğrendim. Olaylara yüzeysel bakılmamasını, bir olaya bakarken neden böyle olmuştur, sebebi nedir diye düşünülmesi gerektiğini söylerdi. Filmlerde görürüz, hikayelerde anlatılır: ‘Bir kadın çocuğunu cami avlusuna veya bir kapının önüne bıraktı’ diye. Tam olarak hatırlamıyorum ama 1950’li yıllarda Gümüşhane’de şöyle bir olay oldu. Yeni doğmuş bir bebek, üstü açık bir karton kutu içinde bir duvarın kenarına bırakılmış. Doğal olarak şehirde günün konusu oldu. Herkes fikir yürütüyor, insanlık dışı olduğunu, bir annenin bunu nasıl yapabildiğini, canilerin bile kendi çocuklarına böyle birşey yapamayacağını söylüyorlardı. Kısacası her kafadan bir ses çıkıyordu.

Babam, evde bu gibi üzüntülü mevzuları konuşmaz, sıkıntıyı gidermek için insanlara yardımda bulunur, bize de şöyle yapın, böyle yardım edin diye yol gösterirdi. Fakat bu sefer öyle olmadı, konuştu: “Her çocuk, iki tarafı olan bir sevginin ürünüdür, bazen de tek taraflı olan bir sevginin bir anlık zaafının neticesidir. Cani de olsa bunu yapmaz diyorsunuz ama toplumun baskısının, hoşgörüsüzlüğünün bir anneyi evladını terk etmek mecburiyetinde bırakabileceğini görmüyorsunuz. Babasından, kardeşlerinden, çevresinden çekindiği ve toplumun dedikodusundan korktuğu için de olaylar böyle çıkmaz bir hal alıyor.”

Bu vesile ile babam bize şöyle bir olay anlattı: “Benim gençliğimde de Gümüşhane’de böyle bir olay oldu. Bir genç kız gayri meşru çocuğunu doğurmak zorunda kalıyor; hamileliğini gizliyor, doğumda da bilerek bebeğinin göbeğini derin kesip ölümüne neden oluyor. Sonra da gizlice gömüyor. Ancak durumdan şüphelenen komşuların ihbar etmesiyle olay ortaya çıkıyor. Mahkemede sorgusunda da kızcağız, ‘Madem olay ortaya çıkacaktı, ben neden evlat katili oldum?’ diye kahroluyor. Halbuki çocuğunun katili o değil, toplumun bağnazlığıydı. İnsan, her şeye rağmen insandır, onlara tolerans tanıyın, her şeyin bir nedeni, niçini vardır.”

O zaman babamın bize “Birisini severseniz, birbirinizi isterseniz bana söyleyin, çekinmeyin, ben sizin evlenmenize mani olmam” demesinin nedenini anladım.

Bu olaydan sonra annem, babamın onları takip ettiğini, kızın annesiyle beraber Gümüşhane’den ayrılıp İstanbul’a gittiklerini, orada evlendiğini, çocuğu olmadığını fakat rahat olduklarını öğrenmiş.

Örf-adet

Burada yazacağım babamın düşünceleri ise belki eskiden beri gelen örf ve adetlerimizde olan düşüncelerdir. Babamınsa bize aktarması şöyle oldu: Birgün çok yakınımız olan bir bayan bize geldi. Üzgündü, her tarafı titriyordu. Belli ki çabuk çabuk yürümüş, nefes nefeseydi. Oturttuk, bir bardak su verdik. Heyecandan herkes ona bakıyordu. Anlatmaya başladı. Babama: "Biz bugün evde münakaşa yaptık, kayınpederim, 'Çık, git' dedi. Ben de o hırsla çıktım, geldim. Şimdi bu durumu düzeltme işi size düştü. Emin ol ben kabahatli değilim. Çocuklarım var, 'Anne gitme' diye ellerime sarılıp ağladılar." Babam, "Kızım, kayınpederin kocaman bir insan, ona pek bir şey söyleyemem. Onun için sen hemen bizden çık, üç yüz metre ileride görümcen oturuyor, ona git, bir yere uğradığını söyleme, doğru sana geldim de, evden çıkmamış sayılırsın. Olay duyulmadan aile içinde halletmiş olursunuz. Evden çıkman yanlıştır. Beni dinle, hemen git."

Misafirimiz gittikten sonra sordum: "Baba, ne yapması lazımdı?" diye. Babam: "Kızım, kadın evden çıkmaz, ev, kadınındır. Evden çıkan kadının mesuliyeti nispeten erkeğin üzerinden gider. Müstesna durumlar hariç, erkek ise kızar, evden çıkar ama evinin, karısının, çocuğunun bütün ihtiyaçlarını düşünmek mecburiyetindedir. Hırsı geçer, geri döner. Neticede ben haklıyım sen haksızsın derler, nihayet anlaşır giderler. Keşke herkesin ekonomik özgürlüğü olsa, insanca, insan onuruna yakışır şekilde hareket edebilseler. Gerçi ekonomik özgürlüğü yerinde olanlar da sanki yuvalarını çok çabuk bozuyorlar, o da iyi değil. Evlilik iyi günde de, kötü günde de beraberliktir."

Yukarıdaki olayda babamın tavsiyesinin yerinde olduğunu gördüm. Yakınımız olan hanım görümcesine gidince babam da hanımın kayınpederine gidip onları çok ayıplıyor. Kayınpeder hemen gelip gelininden özür diliyor: "Kızım, sen ailemizin onurunu benden çok düşündün, babanların dahi duymasını istemedin."

Şimdi düşünüyorum; babam her kızı için Emlak Kredi Bankasına ev kredisi için o zamanın parasıyla 10.000 lira yatırmaya çalıştı. Bunları tamamlarsak Emlak Bankasının tanıdığı krediyi çeker ev alırsınız niyetiyle. Babamın ömrü yetmedi. Biz, onun bizim için düşünüp de alamadığı evleri kredimiz çıkınca aldık. Şimdi anlıyorum ki bunu, bizim hayatımıza ekonomik katkısı olsun diye istedi. Babamın konuşmalarının rolü mü oldu bilmiyorum; yedi çocuğunun evlilikleri de güzel yürüdü. Belki de şansımıza, karşımıza iyi anlaşabileceğimiz insanlar çıktı.

Babamın hayalleri

Babam daima hayal ederdi; Harşit Çayı'nın önünü kapatıp baraj yapmayı, Gümüşhane'yi barajın yanındaki tepelere yeniden inşa etmeyi isterdi. Hayal ederdi ki, bir gün sanayi öyle gelişecek ve babam bu tepeleri istediği gibi düzleyecek, evler raylı, tekerlekli sistemler üzerinde yapılacak, beğendiğimiz bir yeri satın alıp evimizi oraya götürebileceğiz (Babam doğayı o kadar severdi ki, her güzel gördüğü yerde evinin olmasını isterdi). "Birgün teknik öyle gelişecek ki" derdi, "Her evin kendine özel küçük uçağı olacak. Kullanması kolay olan bu uçaklar basit bir kumanda ayarı ile istediğimiz yere gidip konacak. Mesela gidip İstanbul'daki, Ankara'daki tanıdıklarımızı ziyaret edip, aynı akşam geri dönebileceğiz. O zaman göç olayı da olmayacak, herkes kendi memleketinde kendi hemşerileri ile bir arada yaşayacak. Üniversitede okuyan çocuklarımız rahatlıkla okullarına gidip gelebilecek. Aile ortamından uzak kalmayacaklar."

Ona göre, sanayi ve ziraat öyle gelişecekti ki; aç, çıplak, evsiz, barksız kimse kalmayacak. İnsanların farkı mükemmellikleri ile ölçülecek. O zaman insanlar sadece mükemmel insan olma gayreti içinde bulunacak. Bilim adamlarına önem verilecek. İnsanlara faydalı her şey ön plana alınacak. İşte o zaman tam teşekkül etmiş insan nesli var olacak.

Bahçemizin istimlak kararı verildiği zaman babam, "İstimlak tarihini, Gümüşhane vilayetinin o tarihteki nüfusunu, bu yerde bizim evimizin, bahçemizin olduğunu, Sungurlu ailesinin burada yaşadığını kağıda yazıp bir şişenin içine koyarak kuyuya atmak lazım, belki gelecek nesillerde birisinin eline geçer" demişti. Babamı kaybettiğimiz zaman, hiç değilse bu hayalini yerine getirmek için, onun söylediği şekilde birer kağıda yazıp şişelere koyarak, istimlak sonrasında yol geçince kapanacak olan iki ayrı kuyuya attık.

Babam, annem, çocukları, torunları.

Savaşsız dünya

Babam da herkes gibi savaştan nefret ederdi. Hep, savaş olmayan bir dünya hayal ederdi. Bunun imkansız olduğunu da bilirdi. Çünkü köylerde, tarla sınırlarında bir karış yer için insanların birbirlerine düşman olduğunu, bazen de birbirlerini öldürdüklerini bilirdi. Bunun için “Devletler de çıkarları doğrultusunda daima savaşacaklar” derdi. Ama anlamıyorum; bütün bunlar vatandaşını refah içinde yaşatmak için yapılıyor ancak yine onların ölümüne sebep oluyorlar. Ölüm, hastalıkla da, afetle de geliyor. Bunlara engel olamayız, ama savaşta ölüm tasarlanarak yapılıyor.

Cihan Harbinde, İstiklal Savaşında daha çocuk yaşta olan askerlerin korkudan titremeleri, bunu belli etmemeye çalışmaları, taarruz başlayınca hepsinin birer aslan kesilip kendilerini korumadan ileri atılışları, vurulup düşünce de ölmediyseler bizi kurtarın diye bakışları babamı savaştan da askerlikten de soğutmuştu. “Savaşsız bir dünya olmalı, savaşan bir kişi rüyalarında hep o mahzun yüzleri, yalvaran gözleri görür” derdi.

Babam, harpten çıkan kişilerin kanaatkar olduğunu, insanlık duygularının çok gelişmiş olduğunu, mutlu bir yuvada, sükunet ve sevgi içinde yaşamamanın ne demek olduğunu çok iyi bildiklerini söylerdi.

Babam, sağında Türkan ablam, solunda annem, onun yanında Oltan, arkada sağda Ayhan ablam, yanında ben

Bakım evleri

Babam birçok hayalini, hayalinde dahi şekillendirememiştir. “Bakıma muhtaç ihtiyaçları, çocukları, mecnunları düşünün, zamanla her yerde bakım evleri yapılabilir. O zaman yatacak yatakları, giyecek elbiseleri, yiyecek yemekleri olabilir. Ama yine de kendilerini yalnız ve sevgisiz hissedecekler. Ruhları aç ve çıplak olacak. Bunu gidermek için bir çare olması lazım” derdi.

Kendince de çare buluyor ve anneme anlatıyor: “Hatice, herkes çocuklarını bakıyor, seviyor, her isteklerini yapmaya çalışıyor. Torunlarda durum değişiyor. Ellerinden tutup geziyoruz, onları uzun uzun dinliyoruz, konuşuyoruz. Kedinin, köpeğin yanına gidip, yiyecek verip gülüyoruz. Yani arkadaş gibi hareket ediyoruz. İhtiyaclarla çocuklar demek ki çok güzel anlaşıyor. O zaman, çocuklarla büyüklerin bakım evleri iç içe olmalı, istedikleri zaman birbirlerini görmeliler. Bakım evinde yaşlı bir insan yatağından kalkınca, ‘Bugün hangi arkadaşım ölecek, bana ne zaman sıra gelecek?’ diye düşünmek yerine yarın sabah çayını karıştıracak, onun tabureye oturmasına yardım edecek, küçük elleriyle elini tutacak, hergün biraz daha büyüyen çocuk arkadaşlarını düşünecek. Çocuklar da onları seven insanların varlığını bilecek, bu dedelerin yanına koşup yardım etme zevkini tadacak. Bence netice çok güzel olur.”

Böyle bir bakımevi henüz yapılmadı. Belki düşünülmedi, belki de zor veya mahzurlu.

Babam mecnunları da severdi veya acırdı. Onlarla meşgul olurdu. Mecnunlar da babamı sever her zaman yoluna çıkar selam verirlerdi. Onların da nasıl bakılması lazım diye düşündüyse de onlar için düşündüğü planları sonra kendi de beğenmez, başka başka planlar düşünmeye başlardı. Evet, hayalinde bile şekillendiremediklerinden biri mecnunların problemliydi.

Askerlik

Babam askerde geçirdiği yıllarını kendi yazdığı notlarında aşağıdaki şekilde özetliyor:

“Askere çağırıldığımda 1. Dünya Harbi başlamıştı. İdadi mezunu olduğum için kısa döneme tabi tutuldum. Rumi 1330 yılı Eylül ayında Erzincan yedek subay talimgahına sevk edildim. 5 ay sonra talimgahı bitirerek Kelkit’teki 17. Tümen ve devamında da Erzurum’un Zagem Yaylası’nda fiilen savaşa iştirak ettim. Rusların taarruzu sırasında sol bileğimden yaralanıp Erzurum’a sevk edildim. İyileşince Kop cephesine geçtik. 21 Mayıs’ta Kop cephesinde yaptığımız taarruzda sağ kalçamdan yaralandım. Bayburt hastanesinde tedavimden sonra Kop’ta kıtama iltihak ettim. Kop hattının düşmesi esnasında üçüncü kere sağ baldırımdan yaralandım. İyileşince iki yıl Çimen Dağı’nda Ruslara karşı mevzi bekledim. Bu arada da teğmenliğe terfi ettim.

Erzurum muharebelerinde iki defa harp madalyası, Kop harbinde de gümüş liyakat madalyası ile taltif edildim. Rumi 1335 senesinde İstanbul Taksim Kışlası’ndan terhis tezkeremi aldım.

Bu arada Yağmurdere ve Kale nahiyesinde Nahiye Müdürlüğü yaptım. Eşimle de nişanlandım. Bir yıl sonra nişanlım Hatice Hanım ile evlenmeyi düşünürken İstiklal Harbi’ne çağırıldım.

Rumi 1337 senesinde Milli Müdafaa Vekaleti emrinde Ankara’ya sevk edildim. Büyük Millet Meclisi Muhafız Taburu’na verildim. Orada taburumla Adana’nın Fransızlardan teslim alınmasına memur edildik. Aynı taburla 14. Piyade Tümenine Afyon’da iştirak ettik. Afyon’dan başlayarak İzmir Çeşme’ye kadar düşmanı takip ettik. Sol baldırımdan yaralandım.

Nihayet Lozan sulhu imzalandı. Rumi 1339 senesinde üsteğmen olarak Çanakkale’nin Bayramiç ilçesinde terhis oldum, kıtamdan ayrıldım. İstiklal madalyasıyla ödüllendirildim.”

Yolculama

*Nasıl yolculayım yığidim seni?
Sağ selamet git, gel, var güle güle.
Ayrılık günüdür, kucakla beni,
Öpüp okşayarak sar güle güle.*

*Ne deyim sevdiğim, borç yurdun borcu,
Hepimiz yetiştik, yurda korucu,
Dilerim orduda, olasıncı,
Şan şerefle git, gel, yar güle güle.*

*Bilmem batı mıdır, doğu mu yolun?
Esirge sağlığın her yerde korun,
Umarım tanrıdan açılsın yolun,
Bana mektubundur kâr, güle güle.*

*Kuran çıkar ise Sivas'a, Kars'a,
Gam çekme sevdiğim hiç etme tasa,
İstanbul, Ankara vurursa şansa,
Onu da sayarız zar, güle güle.*

*Talihe secde et, baş eğme kula,
Kore değil gitsen Çin'e, Moğol'a,
Mertlik değişilmez paraya pula,
Yeter bize namus, ar, güle güle.*

Askerlik anıları-Kop

Hangi aylar olduğunu hatırlamıyorum ama babam çok soğuk olduğunu söylüyordu. Ortada üç tepe, tepenin birinde Ruslar diğerinde Türk askerleri. Birgün Türkler taarruz edip arkadaki tepeye Rusları püskürtüyorlar, birkaç gün sonra da Ruslar taarruz edip Türkleri gerilerindeki tepeye geri gönderiyorlar. Aynı durum uzun bir süre tekrar edip durmuş. Sadece birbirlerini öldürüp duruyorlarmış. İki taraf da esir almayı düşünmüyormuş. Çünkü barındıracak yer yok. Teslim olmak için ellerini kaldıranı bile vuruyorlarmış. Savaşın en zor anıymış.

Türk askerinin ne ayağında ne de sırtında doğru bir ayakkabı veya giysi yok. Yedikleri yemek sadece haşlanmış buğday. Sıcak olduğunda çok seviniyorlar. Askerlerin postalları genellikle delik olduğu için çok üşüyorlar ve ayaklarını ısıtmak için kasketlerini ya da benzer bir şey bulup iple ayaklarına bağlıyorlar. Karları kerpiç kerpiç keserek eskimolar gibi üstüste koyarak kardan kulübeler yapıyorlar.

Kop hattının düşmesi üzerine geri çekilmeye başlamışlar. Bir er babama, 'Kumandanım beni burada bırakın, biraz uyursam sonra gelip size yetişirim' diye yalvarıyormuş. Donmaya başlamış olan bu askerin bacaklarını ovmuşlar, tokatlamışlar ama ne yaptılarsa yürüyememiş. Babam askerlere kaputunun üzerine yatırıp çekmelerini söylemiş. Bu şekilde çekmeye çalışmalarına rağmen biraz sonra askerler, "Kumandanım boşuna uğraşıyoruz, zaten öldü, biz de perişan olduk" diyerek bırakmışlar. Babam bunu bize anlattığında ben de, "Onu gömmediniz mi?" diye sormuştum. Yerinden kalkıp pencereden dışarı baktı. Sanki o günlere dönmüş, Kop'a bakar gibiydi. Bir heykel gibi bakarken yavaşça, "Biz orada ne babayığitler bıraktık yavrum" dedi ve sonra hiç konuşmadan odadan çıkıp gitti.

Kop'tan Geçerken

Gün ufuktan çıkarken düdük vurdu Aşkale,
Treni uğurladım orada güle güle.
Tasadüfen yetişti boş bir binek çabucak,
Yolculuk kahvesini içebilmişim ancak.
Çomoğlu'nu savuştuk yol Paşa dolayları,
Geçmişî yad ederek düşündüm olayları.

Şoför beni kavuştur özlediğim sılaya,
Otuz yıldır hasretim o yemyeşil yaylaya.

Saptran, Pırnakapan unutulmayan adlar,
Bu sevimli toprağı nasıl çiğnedi yadlar.
Dencik'in sırtlarından kopup gelen bu dere,
Kıpkızıl kan çağladı su yerine kaç kere.
Yavaş yavaş çıkmıştık sığnağa, karakola,
Tarihi tekrar için gerekti bize mola.

Şoför çek frenini, korkma zaman dar ise,
Türk kanından bir eser damarında var ise.

Bütün çıplaklığıyla gözüktü Kop çevresi,
Onuncu Kolordunun müdafaa cephesi.
Sağda Bahtılı Dağı göklere yükseliyor,
Bakınca heybetinden tüylerim ürperiyor.
Bu tabii kaleye yüklenen Rus sürüsü,
Her defada yenildi, dönmüştü yüz gerisi.

Şoför bugün burda kal, sana yalvarıyorum,
Bu amacım uğrunda yıllardır ağlıyorum.

Şu çökekte yatıyor onbir şehidin na'sı,
Bozulmamış büsbütün Mehmet'in mezar taşı.
Takımımın kapadım günlerce şu noktayı,
Çevirmişken kurtardım esaretten yakayı.
Menhus bir top tanesi attı beni dereye,
Aradan zaman geçti topal çıktım tepeye.

Şoför beni bırak git, bura benim öz yurdum,
Bu gördüğün toprağı ben kanımla yoğurdum.

Sol tarafta parlıyor Ay Tabya, Yeşil Tepe,
Kahraman alayımın işgal ettiği cephe.
Kızıltepe sırtları (A) doksanbir (Ta) iki,
Fırtınalar içinde bizdik buranın beki.
Kazmıştık süngümüzle görünen siperleri,
Yazmıştık kanımızla geçen menkibeleri.

Şoför dur dinle beni, içimde bir ateş var,
Bu yaylada kefensiz yatan bin kardeşim var.

Tarih 21 Mayıs yine böyle bahardı,
Cephe boyu kıt'alar saldırış emri aldı.
Hazırlanan kıt'alar ta geceden sokuldu,
Şu sırtların arkası Türk süngüsüyle doldu.
İki takım alarak Mülazım Avni ile,
Elli metre sokulduk sabah karanlığıyla.

Şoför sanma delirdim yahut sayıklıyorum,
Ben burada yazılı tarihi okuyorum.

Gün atarken açıldı taraflı top ateşi,
Göğe çıkan toz duman kapatmıştı güneşi.
Her tarafı taradı topçu bataryaları,
İnlemeye başladı Kop'un şahikaları.
Yaralanan Avni'nin yarasını bağladım,
Unutmadım iyiliğin, aynen ben tekrarladım.

Şoför dinle, dönemem sözümü bitirmeden,
Ayrılamam, gidemem izlerimi görmeden.

Kop Dağı Şehitliği

Yükseldi Allah Allah, fırladık yerimizden,
Sarsıldı bütün cephe bir anda gerimizden.
Alındı Ay Tabya, Rus'un ana siperi,
Süngümüzün önünden kurtulmadı bir eri.
Temizlerken tepenin köşe ve bucağını,
Elimle dikmiş idim alayın sancağını.

Şoför bak şu alanda kurulmuştu bu mahşer,
Mehmet'lerin her biri kesilmişti bir eşber.

Uğursuz bir kurşuna kurban giden çavuşum,
"Allah" dedi, diz çöktü o kahraman Durmuş'um.
Yanaştım, sesleniyor, ilerleyin durmayın,
Temizleyin yurdumu, ölürsem de yanmayın.
Yara ağır, yer açık, kaldırttım şu çökeğe,
İçimden ağlayarak sırttan indim eteğe.

Şoför üçüncü defa ben de aldım yarayı,
İftiharla takındım o ulvi madalyayı.

Üzülmedim yaraya, hattan ayrılış fena,
Düşmana yüz çevirmek ağır gelmişti bana.
Toplandı yaralılar bir tarlanın kaşına,
Doktorumuz Kilisli Derviş Bey'in başına.
Bitkin yatan Durmuş'un tutmuş idim elini,
Böbrekten geçen kurşun dağıtmıştı belini.

Şoför benzerdi sana, o daha gürbüz idi,
Çatal yürekli arslan esmer, ela göz idi.

Dedi, "Al saatimi, üstümdeki paramı",
Pansumana lüzum yok artık benim yaramı.
Elinle yaz Sivas'a anama öldüğümü,
Osman'ıma saklasın bu parmak yüzüğümü.
Yas tutmasın, gururla gezsın Uzun Yayla'da,
Ağlamasın yurt için şehit giden evlada.

Şoför ne ağlıyorsun, nedir yaşın arkadaş,
Yitirdin mi yad ilde Durmuş gibi bir kardaş?

*Şu gümüş hamayili gönder kızım Suna'ya,
Evlenmesin anası, tuz ekmesin yaraya.
Mezarımı kazsınlar şu pınarın başına,
Belkibir gün ararlar, önem verin taşına.
Son sözü bitirmeden kapadı gözlerini,
Göz yaşımı yazmıştım ben onun sözlerini.*

*Şoför haydi gidelim o tarihi mezara,
Çetinkaya Çeşmesi denen eski pınara.*

*"Babam, babam" diyerek o an şoför ayıldı,
Hıçkırıklar içinde birden düştü bayıldı.
Ayılınca söyledi, "Ben Durmuş'un oğluyum",
Kanım canım onundur, Türk oğlu Türk soyluyum.
Şehit giden babamın Kafkasya cephesinde,
Kim derdi ki mezarı şu Kop'un tepesinde.*

*Yolcu amca sen bana babamdan kalma birisin,
Suçum varsa bağışla, sen mutlaka Hızır'sın.*

Kapandı ellerime, "Amca, amca", diyerek,
Kokladı yüzlerimi derinden inleyerek.
Gösterdi parmağını, işte yüzük bak, tanı,
Kucakla Durmuş diye karşıdaki Osman'ı.
Büyük ninem ölmeden Suna kız gelin oldu,
Anam ilk yavrumuzun adını Durmuş koydu.

Yolcu amca gidelim babamın mezarına,
Bu önemli görevi bırakamam yarına.

Düzlenmişti mezarı, belirsiz olmuş başı,
Kazılmakla bulundu dikilmiş mezar taşı.
Kapanarak üstüne babam diye ağladı,
Topladığı taşlarla çevresini bağladı.
Abdest aldık pınarda, okuduk Fatıha'yı,
Tamamladık burada bu kutsal vazifeyi.

Yolcu amca Kop benim, ben Kop'un bekçisiyim,
Yaşadıkça bu yurdun, yılmaz nöbetçisiyim.

Hatırıma gelmezken Erzurum'un seferi,
Müyesser etti tanrı, buldum eşsiz eseri.
Anam izin verirken demişti uğur yolun,
Rüyada gördüm Osman, doğmuş senin bir oğlun.
Sağ kaldıkça her sene ziyarete mabedi,
Anamla, bacım Suna geleceğiz ebedi.

Yolcu amca gidelim doğru Uzun Yayla'ya,
Anam ile Suna'yı görmek için sılaya.

Gurupla devrilirken Kop gediğin bu yüze,
Uzaktan Yayvan Tepe ilişiyordu göze.
Selamladım Kenan'ın ruhunu şad ederek,
Ad alan bu tepeyi ismini ad ederek.
İnmiş idik dereye, attık arkaya dağı,
Kestim Osman'ın sözü oynamadan dudağı.

Osman oğlum sür dedim bitti Kop'un destanı,
Sungur Amca sayamaz bu dağlarda yatani.

Babam, Kurtuluş Savaşı'nda subay arkadaşlarıyla, ön sırada soldan üçüncü

Askerlik anıları-Aziziye Tabyası

Erzurum Aziziye Tabyası'nda Ruslarla çatışırken, güçleri azalan birlik, üzerlerine yağın kurşunların altında geri çekilmeye çalışıyor. Karın üzerine sergen gibi yaralılar ve ölümler dizilmişler. Babamlar geri çekilmeye çalışırken yaralı askerler de ellerini uzatarak kendilerini kurtarmaları için yalvarıyorlar. Herkes kendi canını kurtarmaya çalışıyor, babam da kolundan yaralı. Kurşun yağmuru altında sıhhiye bile hiç bir yere yetişemiyormuş.

Aziziye Tabyası'nın düştüğünü duyan Erzurum halkı çocuklarını ihtiyarlara bırakarak kızıyla geliniyle ellerine geçirdikleri kazma küreklerle vatanlarını kurtarmak için yardıma koşuyorlar. "O gün mahşer günü gibiydi" diye anlatıyor babam.

Babam hastanede yaralarını sardırırken aklında savaş meydanı, kulağında inilti, gözünün önünde ise bizi kurtarın diye yalvaran gözlerle bakan yüzler ve uzanan eller. Hastaneye sedyeyle gelen yaralılar, koşuşmalar, inilti, lafın kısası ortalık savaş alanı gibi. Doktor birşeyler söylüyor ama babam anlamıyor. Anlamak istiyor, doktor ısrarla tekrarlıyor: "Canın çok yanıyor mu? Morfin yok, yapabileceğim bir şey yok" dediğini anlıyor sonunda. Babamın hakim olamadığı gözyaşları hıçkırığa dönüşüyor, "Hayır, canım yanmıyor, içim yanıyor" diyor. Artık doktor da babamla beraber ağlamaya başlıyor.

Adana'da 41. Pozantı Tümenindeki subay arkadaşlarıyla,
ön sırada soldan üçüncü

Gazeller

*Ey felek hangi kalemle kara yazdın bahtımı?
Çok mu gördün alem içre köhneleşmiş tahtımı.
Yükselip balaya çıktı züppeler bed mayeler,
Hangi zalim maksadınla pamal ettin ahdımı.*

....

*Çıkarak kubbeye akseyledi mehtap bu gece,
Kara zülmetleri nur eyledi mehtap bu gece.
Gülerim ağlamam amma yine gitmez kederim,
Beni mazilere sevkeyledi mehtap bu gece.*

....

*Bana amali ümidin haram oldu bu gece,
Yıkılıp aşkım sarayı viran oldu bu gece.
Bu hıyanet bu cinayet yakışır mı sevdiğim?
El ile vuslatı visal yaman oldu bu gece.*

Askerlik anıları-Erzurum'un düşüşü

Aziziye düşünce, Erzincan'a doğru kaçmakta olan halkla beraber askerler de ovaya yayılmış geri çekiliyorlar. Babamın yaralı kolu boynunda askıda. Pantolonunun düğmesi kopuk, sağlam eliyle düşmesin diye pantolonunu tutuyor. Dişleri ağrıyor ve nezle olduğundan mütemadiyen burnu akıyor. Ellerini kullanamadığından burnunu silemediği için burnunda buzdan sarkıtlar oluşuyor ve bunlardan kurtulabilmek için sadece başını yakasına, omuzlarına doğru eğerek düşürmeye çalışıyor. Babam o günden bahsederken şöyle anlatıyordu:

"Kaçan insanların elleri, sırtları dolu, ovada bilinçsizce yürüyorlar. Evden çıkarken alabildikleri eşyaları ve hayvanları yolda yoruldukça teker teker ovaya bırakıyorlar. Kimsenin kimseyi görüp yardım edecek hali yok. Pantolonumu tutturabilmem için bir çengelli iğne soruyorum ama başlarını yok anlamında sallıyorlar. Düşünüyorum, savaştığımız cephelerde bu düşmanla çatışmalara ara verdiğimiz anlarda birbirimize dostça bakabiliyoruz. Biz onlara su, sigara veriyoruz, onlar da bize yiyecek, konserve veriyorlar. Peki bütün bunlar neden? Bu karda kışta düşmandan kaçmak için evlerini yurtlarını terk etmek zorunda kalan bu ihtiyaçların, çocukların günahı nedir? Yanlarında götürmek isteyip de götüremedikleri için yollara bırakılan ve bağıra bağıra ölen bu hayvanların günahı ne? Bağrıışmaları, melemeleri insanların iniltilerini bastırıyordu. Asker elbisesinin içinde aslanlar gibi savaşmış, yanbaşımda şehit düşen, bıyığı yeni terlemiş bu çocukların günahı ne? Bu dünyaya karınları aç, sırtları çıplak ölmek için mi gelmiş bu insanlar?"

Nihayet akşam üzeri bir köye varınca sevinmişler. Köy evlerine ihtiyaçları ve çocukları ancak sığdırmışlar. Babam ve bir arkadaşı bir harman yerinin ortasında şaşkın ve ümitsiz bir şekilde kalakalmışlar. O sırada yanlarına yaklaşan yaşlı bir kadın onları alıp bir ahıra götürmüştü. Gübreleri düzeltip üzerlerine iki hasır sererek oturmalarını söylemiş. Donmaktan kurtulmanın sevinciyle söylenen her şeyi emir almış gibi yapıyorlarmış.

Yaşlı kadın biraz sonra da elinde bir tas sıcak buğday çorbası getirmiş. Babamlar çorbalarını içerken çıra kaynatıp onun suyunu babama uzatmış ve bununla gargara yapmasını nezlesine ve dişlerine iyi geleceğini söylemiş. Gerçekten de dişlerine iyi gelmiş. Ayrıca pantolonunu da alıp düğmesini dikip getirmiş. Babam, gübre üzerine serili o hasır yatakların kendilerine kuştüyü bir yatak gibi geldiğini söylemişti. Sabah uyandıklarında da yemek için yine buğday çorbasının geldiğini görmüşler. Sonra ne getireceğini bilemedikleri yeni bir gün başlamış.

Kara Günler

*Yurt sönmüş, yurttaş bitmiş, her yer olmuş harabe,
Dayanamazdı taş olsa bu elim ızdıraba.
Her evden birkaç şehit, Köprü Köy'de, Horom'da,
Hicret edenler ölmüş Kayseri'de Çorum'da.
Yurtta kalan kuşanmış esaret zincirini,
Gençler mesken edinmiş, yer altı inlerini.
Hergün kapı önünde üç beş süngülü saltad,
Önlerinde rehberdir, komşunun oğlu Sokrat*.
Oğlun ya kocan gelmiş, teslim et yemin etme,
Tanımayız biz kitap, diyerek başlar şetme.
Aranır köşe bucak ne varsa şişlenerek,
Talanır sandık, sepet kırılıp silkelenerek.
Ele geçen erkeğe ya ölüm ya Sibiryâ,
Cezayı takdir eder komşu Dimitri Kirya**.
Camiler hep kapanmış telvis edilir mabed,
Ne ezan sesi kalmış, ne namaz, ne ibadet.
Aş ekmekten eser yok, millet hayattan mahrum,
Namus düşmanlarının önderleri yerli Rum.
Çekilmez bir yük oldu, iki yıllık esaret,
Gün geçtikçe artmıştı canavarca şenaat.*

(*) Rus idaresinde belediye zabıta memurluğu yapan ve Ruslara rehberlik eden Rum komşunun oğlu.

(**) Gümüşhane'nin yerli Rumlarının münevverlerinden olup Rus idaresinde belediye reisiği yapmış ve Türklere çok zulmetmiştir.

Sarsıtmıştı yerleri arşa çıkan eninler,
Solmuştu bodrumlarda yatan kızlar, gelinler.
Tam iki yıl secdeye kapanmıştı bu millet,
Ulular ulusundan dileniyordu rahmet.
Huzuru kibriyada kabul oldu dualar,
Çınlamıştı kainat titremişti semavat.
Erişti vakti saat, tefessüh etti çarlık,
Belirdi birden isyan, kalmamıştı küstahlık.
El altından başladı ordumuzla mülakat,
Sarsılan maneviyat kuvvet bulmuştu kat kat.
Fısıltılarla müjde yayılmıştı bir anda,
Sevinçle doldu gözler, şehir, köyde, her yanda.
Fışkırdı göğüslerden Türklüğe mahsus iman,
Parlamıştı kalplerde zapt olmaz bir heyecan.
Yıkılmıştı Moskof'un tahakkümü kudreti,
Baş gösterdi bu defa Taşnak'ların zilleti.
İffete el uzatmak, katliam etmek, yakmak,
Göze çarpan yurttaş parçalayıp bırakmak.
Vaziyetten haberdar olan bu şanlı Ordu,
Milis kıyafetinde geçmişlerdi hududu.
Kar tipiye bakmadan yola devam ederek,
Tenbeda'dan Edre'den istikamet vererek.
İşte bugün bu saat, kurtulmuştu memleket,
Yükselmişti bayrağım, kalmamıştı tek illet.
Açılmıştı sığınaklar boşalmıştı kız, gelin,
Kurulmuştu bu bayram, içilmişti and, yemin.
Sungur yazmakla bitmez kara günün destanı,
Ölmez Türk'ün gençliği her an taşır bu kanı.

Askerlik anıları-Batum

Karşılıklı anlaşma imzalandığı için Batum'un savaştan boşaltılmasına karar verilmiş. Türkler ayrılacağı zaman Ruslar dostça bir jest yaparak yemeğe davet etmişler. Babamlar da yıkanıp tıraş olup kendilerine çeki düzen vererek gitmişler. Yemek dostluk havasında geçmiş. Yemek sonunda tabaklarda tatlı ve yanında da küçük kaseler içinde su servisi yapılmış. Türk tarafında herkes ne yapacaklarını bilemeden birbirlerine bakarken, babam tatlıyı eliyle alıp yedikten sonra su dolu kase içinde de elini yıkamış. Arkadaşları "Sen bunu nereden biliyorsun?" dediklerinde, daha önce Gümüşhane'de Rumlarla yaptığı komşulukları sayesinde öğrendiğini anlatmış.

Ertesi günü arkadaşıyla otururken iki asker yanlarına gelmiş, selam vermişler: "Kumandanım, Batum'u terk etmemiz doğru mu?" diye sormuşlar. Babam ne diyeceğini bilememiş. "Üstlerimiz öyle uygun gördüler" demiş. Erler, başlarını önlerine eğip çıkmışlar. Belli ki gözlerinin önüne ölen arkadaşları geldi.

Batum'u terk edecekleri gün sakin bir şekilde hazırlanıp Ruslar ile vedalaşmışlar ve kendilerini götürecek olan gemiye binmişler. Hatta limanda kalan Ruslarla karşılıklı birbirlerine el sallamışlar. Gemi limandan ayrıldıktan sonra ise o ana kadar süren sükunet sona ermiş. Batum'dan ayrılmanın acısıyla gerilen sinirler boşalmış ve neredeyse bütün askerler sesli bir şekilde ağlamaya başlamışlar. Bu üzüntüyle Trabzon'a yaklaşırken, gemiyi karşılamak için denize açılmış irili ufaklı bir çok tekneden gelen sesler ve bağrışmalar duyulunca düşman zannetmişler. Hatta gemide bulunan subaylar kıyafet değiştirmeye kalkmışlar. Sonradan, gelenlerin kendilerini karşılayan halk olduğunu anlamışlar ve içlerinde Batum'u bırakmanın acısıyla neşeye iştirak etmişler.

Kendisinin yazdığı anılarından çıkardığım özet

<<Süleyman Faik Sungurlu, Mahmut Radi'nin küçük oğlu, tekne kazıntısı. 1895 senesinin birinci ayında dünyaya geldim. O tarihte çocuklar mahalle mektebinde okutulmaya başlanırdı. Kuran-ı Kerimi baştan sona kadar bitirdim. Buna hatim indirmek denirdi. Sonra ilk mektebe gidilirdi. O günkü ilkokullara sübyan mektebi denirdi. Dört seneydi. Ben ilk mektebi Torul'da jandarma komutanı olan eniştem Yaver Efendinin yanında okudum. Mezun olunca rüştiye mektebine kabul edildim. Rüştiyeyi bitirince Gümüşhane'de okunacak başka yüksek okul olmadığı gibi meccani (yatılı) okul da yok gibiydi. Askeri okullar meccani ise de buralara da iltimasla daima subay çocuklarını alırlardı. Ben de subay çocuğu olmama rağmen babam her nedense beni askeri okula vermeye teşebbüs etmedi. O zaman 12 yaşındaydım. Jandarma dairesi yazı işleri kalemine mülazemeten (stajyer) verdi, bir sene sonra da babam öldü.

Subay dedem
Mahmut Radi

Bu daireye iki yıl devam ettim. Bu sırada Gümüşhane'de idadi (lise) açılınca oraya devam edip bitirdim. 17 yaşındaydım, askerlik yaklaşıyordu. Öğretmen olanlar askerlikten muaftı. Eniştemin ve annemin isteği üzerine Trabzon Muallim Mektebi imtihanını vererek ehliyet aldım. İlk yıl Şiran'ın Süfker köyünde, ikinci yıl da Torul'un Citikebiri köyünde çalıştım. 1914 yılının mayıs ayında seferberlik ilan edilince askerlikten muafiyet kalkmıştı. Askere gittim. İdadi mezunu olduğum için kısa hizmete tabi tutuldum. Temmuz ayında Erzincan yedeksubay talimhahına sevk edildim.

Beş ay sonra 7 Aralık 1914 tarihinde talimhahı bitirerek Kelkit'te 17. Tümenin depo talimhahına tayin edildim. Erzurum'um Zagem yaylasında fiilen savaşa iştirak ettim. Rusların taarruzu sırasında sol bileğimden yaralanıp Erzurum'a sevk edildim. İyileşince Kop cephesine geçtik. 21 Martta Kop cephesinde yaptığımız taarruzda sağ kalçamdan yaralandım. Bayburt hastanesinde tedaviden sonra Kop'taki kıtama iltihak ettim. Kop hattının düşmesi sırasında üçüncü defa sağ baldırımdan yaralandım. Bayburt, Gümüşhane ve Erzincan'ı terk ederek Çimen ve Gavur Dağları denilen son müdafaa hattına çekildik. İki yıl burada mevzi bekledim. Rusların çekilmesi üzerine Batum, Çoruksu ve daha ileride bulunan Uzurket kazalarına kadar kıtamları gittim. Erzincan'da yedeksubay talimhahından mezun olup 4 ay sonra zabıt vekilliğine, bir yıl sonra da teğmenliğe terfi ettim. Erzurum muharebelerinde iki defa harp madalyası, Kop harbinde de gümüş liyakat madalyası ile taltif edildim. 1919 senesinin ocak ayında İstanbul Taksim kışlasında terhis teskeremi aldım ve memlekete döndüm. Aynı yılın mart ayında Yağmurdere'de nahiye müdürlüğüne tayin olup işe başladım. Birbuçuk sene sonra Kale nahiye müdürlüğüne tayin edildim. 1920 senesinde eşim Hatice ile nişanlandım.

1921 senesinin sonbaharında evlenmek üzereyken İstiklal Savaşına davet edildim. Milli Müdafaa Vekaleti emrine Ankara'ya sevk edildim. İlk önce o zaman tabur halinde bulunan Büyük Millet Meclisi Muhafız Taburu'na verildim. Adana'nın Fransızlardan geri alınması üzerine Adana'nın tesellümüne memur edilen taburumla 14. Piyade Tümeni emrine verilerek Afyon'da tümenimize iltihak ettik ve Afyon'dan başlayarak İzmir Çeşme'ye kadar düşmanı takip ettik. Bu defa da sol baldırımdan yaralandım. Nihayet Lozan Sulhu'nun imzalanması üzerine 1923 senesinin temmuz ayında Çanakkale'nin Bayramiç ilçesinde üsteğmenliğe terfi ettim ve terhis oldum. İstiklal madalyası aldım.

Memlekete dönerek Kale nahiye müdürlüğü görevime başladım. 9 Eylül 1923'de nikahlımı eve getirdim. Şu halde her sene 9 Eylül benim evlilik yıldönümüdür. Kazım Kantek'in evine taşındım. Düşünümüz de orada oldu. Emeklilikten sonra hemşerilerimin her bakımdan itimat ve teveccühlerini kazandığım için belediye reisliği meclis-i umumi azalığına tercih edildim. Teklif geldi, son olarak 3 yıl DP il başkanlığı yaptım. İlk fırsatta ondan da çekileceğim.

Ben ahlaken halim ve selim bir yaradılıştayım. Kimseyi incitmek istemeyen, fakir, zengin herkese sevgi ve hürmet besleyen bir ruha sahibim. Çocukluğum dahil hiç kimseyle kavga ettiğimi hatırlamadığım gibi kimseyi de lisanımla kırdığımı bilmiyorum. İşte bunun için insanları incitmemek, kırmamak gibi huylarım teklif edilen memleket hizmetlerinden kaçınmamın en büyük amilidir. Nitekim parti il başkanlığı son tecrübemdir. Hiç de suni taksirim (kusur) yokken yine de birçok hemşerim kırıldı ve gücendi. Çünkü baş benim, ne yapılsa benden biliniyor ve her olur olmaz işin yapılması bana yükleniyor. Herkesin keyfine göre hareket de olmaz. Haliyle de kırılan, gücenen olacaktır.

Merhametim çok aşırıdır. Tanımadığım kimselerin eleminden de müteessir olurum, herkese iyilik yapmak isterim. Çocuklara ve kimsesiz kadınlara karşı zaafiyetim fazladır. Memleket ve hemşerilerimi çok severim. O kadar çok severim ki cenabı hakkın toprağını bile esirgediği şu Gümüşhane'nin kayalarını kaldırıp düzleme ihtimali olsa ve bunu yaptıracak kudret ve servete sahip olsam hiç düşünmeden, hiç şüphesiz hepsini sarf eder, memleketime kazandırır, hemşerilerimi rahata kavuştururum. Hayatımda bu hayallerle, bu düşüncelerle uykuya vardığım geceler sayılamayacak kadar çoktur. Tarih okumayı severim. Edebiyatla meşgul olmamaklığıma rağmen babamdan miras olarak şiir yazma kabiliyetim vardır. Halen yüz parçadan fazla şiirim vardır. Bestelerim de vardır, keman çalarım, sesim güzeldir.>>

Babamın hatıratından başka bir bölüm:

<<Memleketimi ve hemşerilerimi çok severim. O kadar çok severim ki cenab-ı hakkın toprağı bile esirgediğı şu Gümüşhane'nin kayalarını kaldırıp düzlemek ihtimali olsa ve bunu yapacak kudret ve servete sahip olsam hiç düşünmeden hiç şüphesiz hepsini sarf eder, memleketime kazandırırdım.

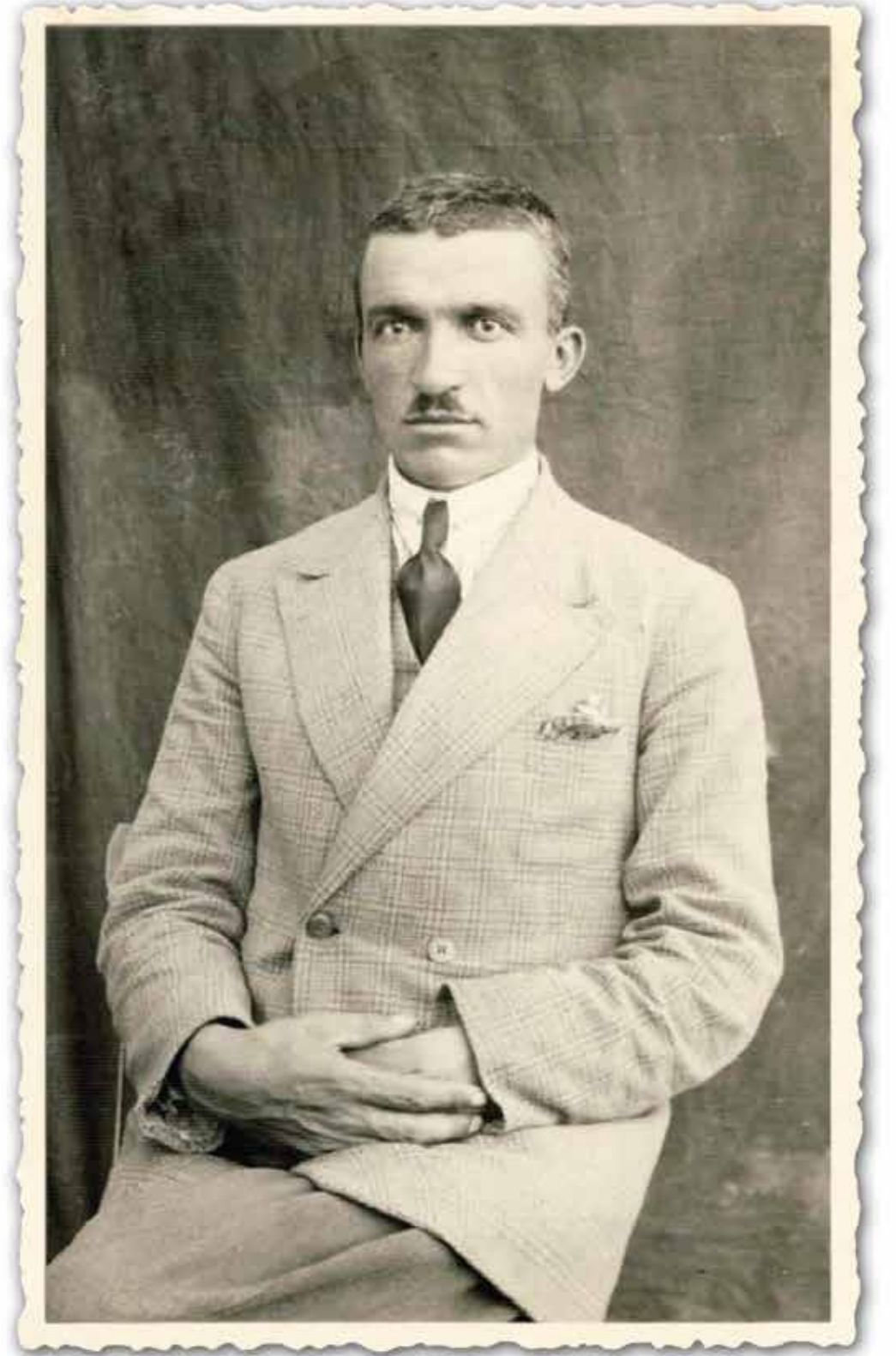
Böyle bir kudret ve servete sahip olmadığım için Gümüşhanelilerle ve parlamenterleriyle el ele verip bir şeyler yapmaya çalıştım. Bir çimento fabrikası yapılırsa dağlarımızda işe yarayacağını düşündüm. Yapılan incelemede kayaların çimento yapmaya müsait olmadığı, çimento tozunun da vadiyi yaşanmaz hale getireceğı söylendi.

Bu defa askeriyeğe ait elbiselerin, ayakkabıların Gümüşhane'de dikilip yapılması için uğraştım. Maalesef deniz kenarı veya demiryolu üzerinde olmadığı ve sanayi bölgesine de uzak olduğu için lazım olan malzemenin kamyonlarla gelmesinin ve yine aynı şekilde yerlerine gönderilmesinin ekonomik olmayacağı anlaşıldı.

Sanatoryum yapılmasını istedik ise de 'Havası güzel ama çok soğuk ve sert' diye cevap geldi.

İstanbul'a gittiğimde yeğenim Şeker Sigorta Genel Müdür Muavini Bedii Artun'la özel konserve ve meyve suyu fabrika sahipleriyle görüştük. Bunda da muvaffak olamadık. Bizim çok mühimsediğimiz meyvemizin, sebzemizin fabrikayı ancak birkaç hafta çalıştırabileceğı anlaşıldı. Küçük atölyeler yeterli olur, bunları da özel şahıslar yapar dendi. Biz de zamana bıraktık. Zamanla devletimizin çok güçleneceğine, çok işler yapacağına inanıyorum.

Okumaya her zaman çok değer verdiğim için yatılı öğretmen okulu, sanat okulu açılsın diye çaba sarfettik. Sonra yavaş yavaş açıldı. İlk olarak daha önce Gümüşhane'de olup kapanan sanayi okulunu tekrar açtık. Baldızımı kendi evimin alt katına taşıyıp onun oturduğu baba evini okula verdik. Daha sonra Sami Zarbun'un evine taşındı. Ta ki Latifli'de sanat okulu binası yapıłana kadar.>>

Kendisi için yazdıklarından bazı paragraflar

Mükeyyifatta (keyif verici madde) hiçbirşeyin müptelası değilim. Yirmi yaşımdan beri düğün ve umumi sofralarda bir iki kadeh rakı veya benzer içkilerden içerim.

Gençliğimde ender olarak eğlence kabilinden tavla ve bazı kağıt oyunlarını oynadım.

Bir zamanlar musikiye heves ettim. Keman çalmaya çalıştım, sıkılınca çalarım.

Bağ bahçeyi, meyve yetiştirmeyi, çiftlik hayatını, kır havasını, köy hayatını ve köylüleri çok severim.

Memleketimi çok severim. Türk vatani ve Türk milleti hakkındaki düşüncelerim de o nisbette geniştir.

Çocukları

Süleyman Faik Sungurlu'nun 7 çocuğu oldu. Önce kızlarını yazıyorum;

Türkan ablam en büyüğümüzdü. Orta okulu bitirince hemen havacı Mustafa Turgay ile evlendi. Göker isminde bir oğlu, Tülay isminde bir kızı oldu. Kızı Tülay'ın Cem isminde bir oğlu ve Ceyda isminde bir kızı oldu.

Türkan ablam eşi ve oğlu ile

Ayhan ablam Trabzon Öğretmen Okulunda okurken mühendis Mehmet Özer ile evlendi. Fahir ve Reha isimlerinde iki oğlu, Züleyha isminde bir kızı oldu. Oğlu Fahir'in Can isminde bir oğlu, kızı Züleyha'nın Oluş isminde bir kızı ve Barış isminde bir oğlu oldu.

Ayhan ablam

Gönül, yani ben, enstitüyü bitirdim, hakim Rıfki Dervişoğlu ile evlendim. İlk eşinden olan oğlu Ezel Dervişoğlu'nun iki oğlu oldu; Özgün ve Erkin. Gümüşhane'de Kadınlar Birliği'nin ilk kurucusuyuz. Jale öğretmen ve Beyge Kantek ile güzel çalışmalarımız oldu.

Eşimle Büyüka'daki evimizde

Daha sonra Özcan San'la DP Kadın Kollarını kurduk. İstanbul'da da Büyüka'da iki dönem belediye meclis üyeliği yaptım.

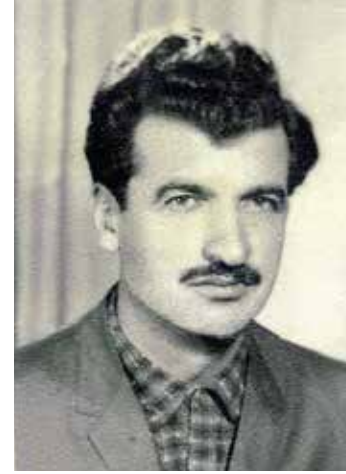
Kız kardeşim Güngör öğretmen oldu. İktisatçı Vehbi Bilgin ile evlendi. Güzel sanatlara çok meraklıdır. Hobisi resim olmakla beraber porselen ve bakır işi gibi el sanatlarının çeşitli dallarıyla da uğraştı. Karma sergilerden başka birçok özel sergi açtı. Resim yapma sevgisi hiç bitmedi.

Figen isminde bir kızı, Bora ve Tayfun isimlerinde iki oğlu oldu. Kızı Figen'in Deniz isminde bir kızı, oğlu Bora'nın ise Yasemin isminde bir kızı ve Poyraz isminde bir oğlu oldu.

Kardeşim Güngör,
eşi Vehbi Bilgin ile (yukarıda)

Orhan ağabeyim

Ağabeyimin üstün bir matematik zekası vardı. Babamın ondan beklentisi çoktu. "Orhan, sen üniversitede kal, hoca ol, bu zekayı ziyan etme" derdi. Ağabeyim çok kalender, rahat bir insandı. Okula giderken sene sonlarına doğru kitapları taşımaz, lazım olan sayfaları koparır götürürdü. Öyle olduğu halde Trabzon Lisesinde hocaları okul müdürü Faik Dranas Bey ile matematik hocası Enis Bey babama takdir mektupları yazar, 'Senin çocuğunun istikbali parlak, dikkatle işlenmesi lazım' derlerdi. Olmadı.

Ağabeyim üniversitede okurken Seniye Hanım ile evlendi. Mezun olunca da işe girdi. Erzurum'da Karayolları'nda müdür muavini iken erkenden ayrıldı, müteahhitlik yapmaya kalkıştı, muvaffak olamadı. Olmasına da imkan yoktu. Yapısı buna müsait değildi. İsteyene cebindeki parayı verir, kendisi parasız kalırdı. Sırtındaki elbiseyi çıkarıp veren biriydi.

Birgün, ağabeyimin oğlu olan ve herkes tarafından çok zeki olarak tanınan Akif Sungurlu'ya yani yeğenime sordum: "Akif, sen mi zekisin, baban mı daha zeki?" Cevabı: "Hala, ben lisede okurken matematikten hiç kimsenin yapamadığı soruyu çözdüm. Bana herkes dahi dedi. Eve gururla geldim. Akşam babam arka üstü uzanmış yatıyordu. Soruyu ona sordum. Sonra kağıt kalem getirmek için odadan çıktım. Döndüğümde kağıtsız, kalemsiz kafasından çözmüştü. Şimdi hangimiz daha zekiyiz sen söyle? Düşün ki babam liseyi bitireli seneler geçmişti." Şimdi Amerika'da doktor olan yeğenim Akif'e "Sen çok zekisin, bana bunu ne kadar güzel izah ettin" dedim.

Ağabeyimin aklından kendisi için neler geçirdiğini bilemem. Onu yakından tanıyan herkes ziyan olan bir zeka diye üzülürler. Ağabeyimi 2006 senesinde kaybettik. Sanırım onu bu hikayesiyle iyi tanıtırım: Vefatından 4 ay önce bana telefonda "Gönül, biliyor musun, 6 milyar TL (şimdi 6 bin) biriktirdim" dedi. Ben de "Abi, bankaya yatır, harcarsın" dedim. Cevabı: "Hayır, harcamam, bende değil, arkadaşlara lazımdı, verdim."

Orhan ağabeyimin 4 çocuğu oldu. Mehmet Akif, Atıf, Afife ve Sibel. Mehmet Akif'in beş kızı oldu; Heidi, Shila, Denis, Sara ve Hanna. Atıf'ın ise Nur ve Nurdan isimlerinde iki kızı oldu.

Oltan Sungurlu

Oltan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Bir süre avukatlık yaptıktan sonra siyasete atıldı ve Gümüşhane milletvekili oldu. ANAP hükümetlerinde Milli Savunma ve 5 kez Adalet Bakanlığı görevlerinde bulundu. Tarih öğretmeni Ayfer (San) Hanım ile evlendi. Avşar isminde bir oğlu oldu. Oğlu Avşar'ın da Mahmut Oltan ve Mehmet Alp isimlerinde iki oğlu oldu.

Oltan politikadan çekilince Ülker şirketler grubunda çalışmaya başladı. Danışmanlık İstişare Grubu Başkanlığı, İstanbul Şehir Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı gibi görevler yürütüyor. Bu arada her partiden ve hem de Gümüşhane'liler siyasete geri dönmesi hususunda çok ısrar ettilerse de dönmedi. Çünkü Ülker'de çok faal ve mutlu.

Sevgili kardeşim Mahmut Oltan Sungurlu, babamın hayalleri olan barajlar, tüneller, hava meydanı ve Gümüşhane için yaptığın her şey için teşekkürler. Babamın ruhu şad olsun.

KUŞAKKAYA - BÖLGE

15 ŞU

Bünyamin AYGÜN

AYGÜNCE

Sungurlu farkı

E-posta :bunjaminaygun@gmail.com

Mahmut Oltan Sungurlu'dan başkası değil. Sungurlu, varlığıyla her dönem Gümüşhaneli için onur kaynağı oldu. Dürüstlüğü, mütevazılığı, hoşgörü ve çalışkanlığı ile bulunmaz bir siyaset adamıydı. İster inanır ister inanmayın ANAP'lı olan da olmayan da onun varlığından her daim istifade etmiştir. Sanılmasın ki afaki konuşuyorum, bizzat şahit olduklarım var. Bakanlığı süresince Türkiye'nin bir başka ilinde "Gümüşhaneliyim" demek ayrıcalıktı. İtibar ödürdünüz Sungurlu adından

kendimizde aramalıyız. Sungurlu gibi isimleri nasıl hayratça harcadığımıza bakmalıyız. En azından yirmi yıl öncesine kadar Gümüşhane'de adından bahsedilmesinin bile hayal olduğu yatırımlara şöyle bir bakın. Sayın Lütfü Doğan beş vakit namazında niyazında dindar ve müstesna bir kişiliktir, buna itirazım yok ama hocamızın döneminde yapılan hizmetler yetersizdi dersek abartmış olmayız. Ondan sonra bayrağı alan Bedri Yasar öncü ve zamanı yettiki kadar bir

Sungurlu'nun nüfuzundan yararlanmak için karakola... haksız yere hapse girende... küçümsemedi, yardıma ihtiyacı herkesin imdadına koştu. Asıl avukatlık olmasından olsa gerek bile hakir görmedi, yardım elini TBMM'de sayılan ve sevilen ve da avantajlarını Gümüşhane için Kendim kaç kere şahit oldum, tüm bakanların kapısını açardı.

Bugün geldiğimiz noktada, Sungurlu zamanında geleneği Körtün ve özellikle de Köse'ni tartışılıyor. Sungurlu'nun getirilen kurumlar bir bir geri alınmış, askerlik şubesi, ne Postane, ne hepsi bir bir kapatılıyor Köse İlçelik de alınırsa şaşmayacağı sıra Körtün'e gelecek. Ve tabii buna paralel olarak küçülecek hemen başımıza toplayıp ne zaman kalmış Milletvekili seçti Sungurlu gibi birini getirmemi

Bünyamin Aygün'ün Oltan Sungurlu için yazdığı bir yazı

Sungurlu farkı

<<Geçtiğimiz akşam davet üzerine bir ilçe derneğinde düzenlenen toplantıya katıldım. Toplantıda, ilçenin önde gelenleri ve İstanbul'daki hemşerileri de hazır bulunuyordu. Konu ise 'Göç ve azalan nüfus...'. İlçeler işsizlik ve ilgisizlikten bir bir boşalıyordu. İstanbul'a gelen genç nüfusun durumu tartışıldı. İlerde yapılacak bir nüfus sayımında belki de statü değişecek ve ilçelik bile alınacak. Gümüşhane'nin ilçe sayısı da beşten dörde inecek. Kısaca bu toplantıda, hemşerilerden ilçelerine geri dönmeleri istendi. Ama aş yok iş yok, insanlar nasıl dönsün? Fakat ben başka şeyler düşünüyordum, memleket olarak nerden nereye geldik! İçim kan ağladı! Özal'lı ANAP'ın iktidara gelişiyle adeta şaha kalkan Gümüşhane şimdi ne hale geldi. Yeni yeni ilçeler, barajlar, yollar, tüneller, havaalanı ve tabii ki yüzlerce kurumsal bina... şimdi ise hepsi bir bir geri alınıyor.

On üç on dört yaşlarında ortaokullu bir çocukken ben, o kırklı yaşlarda avukatlıktan gelme Milletvekiliydi. Özal'lı ANAP'tan Gümüşhaneli vekil olarak meclise girmişti. Yıllar geçti, ben liseye o ise ikinci dönem milletvekilliğine ardından bakanlığa yükselmişti. Gümüşhane Lisesi yıllarımdan adını duymaya başlamıştım. Başlarda biraz önyargılı davranmış ve pek inanmamıştım hakkında söylenen övgü dolu sözlerle. Ama zaman beni yanılttı. Yıllar ilerledikçe ve ben hayatın içine girince hakkındaki övgülerin az bile olduğunu anladım. Bu, tabi ki Mahmut Oltan Sungurlu'dan başkası değil. Sungurlu, varlığıyla her dönem Gümüşhaneli için onur kaynağı oldu. Dürüstlüğü, mütevaziliği, hoşgörüsü ve çalışkanlığı ile bulunmaz bir siyaset adamıydı. İster inanın ister inanmayın ANAP'lı olan da olmayan da onun varlığından her daim istifade etmiştir. Sanılmasın ki afaki konuşuyorum, bizzat şahit olduklarım var. Bakanlığı süresince Türkiye'nin bir başka ilinde 'Gümüşhaneliyim' demek ayrıcalıktı. İtibar görürdünüz Sungurlu adından dolayı.

Gümüşhane'nin iki şekilde tanınmış olduğuna inanıyorum, biri, Kanal D ve CNN Türk'teki hava durumu haberlerinden, diğeri ise Mahmut Oltan Sungurlu'nun Bakanlık dönemi... bizim için kabullenmek zor ama maalesef hala Gümüşhane'nin Bayburt'a bağlı bir ilçe olduğunu sananlar var. Belki buna, 'kişisel cehalet' deyip geçmek lazım. Ama bu kaçıştır. Belki biraz da suçu kendimizde aramalıyız. Sungurlu gibi isimleri nasıl hoyratça harcadığımıza bakmalıyız. En azından yirmi yıl öncesine kadar Gümüşhane'de adından bahsedilmesinin bile hayal olduğu yatırımlara şöyle bir bakın. Sayın Lütfü Doğan beş vakit namazında niyazında dindar ve müstesna bir kişiliktir, buna itirazım yok ama hocamızın döneminde yapılan hizmetler yetersizdi dersek abartmış olmayız. Ondan sonra bayrağı alan Bedri Yaşar gücü ve zamanı yettiği kadar bir şeyler yapmaya çalıştıysa da yetersiz kaldı bu yatırım fakiri şehre. Biz geçte olsa anladık ki, cumhuriyet tarihinden bu yana kıyaslanamayacak bir hizmet gelmesini sağlamış Sungurlu.

Siyaseti bir kenara bırakalım, Gümüşhaneli, Ankara Kızılay'da, İzmir Konak'ta, Trabzon Uzunsokak'ta nerede olursa olsun, hep güven içinde dolaştı. Ben kaç defa şahit oldum, başı ağrıyan da Sungurlu'nun nüfuzundan yararlandı, hakkını aramak için karakola düşen de, haksız yere hapse giren de... hiçbir işi küçümsemedi, yardıma ihtiyacı olan herkesin imdadına koştu. Asıl mesleği avukatlık olmasından olsa gerek suçluları bile hakir görmedi, yardım elini uzattı. TBMM'de sayılan ve sevilen vekil olmasının da avantajlarını Gümüşhane lehine kullandı. Kendim kaç kere şahit oldum, bir selamı tüm bakanların kapısını açardı.

Bugün geldiğimiz noktaya bakıyorum, Sungurlu zamanında gelen iki ilçelik, Kürtün ve özellikle de Köse'nin statüsü tartışılıyor. Sungurlu'nun getirdiği tüm resmi kurumlar bir bir geri alınmış! Ne adliye ne askerlik şubesi, ne postane ne de banka... hepsi bir bir kapatılıyor Köse'de. Yakında ilçelik de alınırsa şaşmayacağım. Sonra sıra Kürtün'e gelecek. Ve tabi merkez de buna paralel olarak küçülecek. Aklımızı hemen başımıza toplayıp ne yapıp edip az zaman kalmış milletvekili seçimlerine ya Sungurlu gibi birini getirmemiz lazım ya da Sungurlu'yu en azından bağımsız adaylığa ikna etmeliyiz. Sakın bunu kişiselleştirip siyasi düşündüğümü sanmasın kimse. Barajlar için, yollar ve tüneller için, yarım kalan havaalanı için, bir bir kapatılmış kurumların yeniden açılması için ve hepsinden önemlisi, yeniden başımız dik, kendimize güven içinde sokakta dolaşabilmemiz için Sungurlu şart! >>

19 Kasım 2007 tarihli Sabah Gazetesinde yer alan Yavuz Donat'ın bir yazısı

Bir siyaset duayeni : Oltan Sungurlu

Turgut Özal onun için 'rijit' dermiş.

'Oltan bizi dinlemez' dermiş.

Yüzüne karşı da 'sen zor adamsın' dermiş.

Ölümünden hemen önce Orta Asya seyahatinde de 'yanındakilere' şöyle demiş:

'Oltan'a bütün hakkımı helal ederim... Beni hiç yanıltmadı... Ne diyecekse yüzüme karşı söyledi.

ANAP'ın 'bütün hükümetlerinde' Adalet Bakanı'ydı.

Turgut Özal, Yıldırım Akbulut, Mesut Yılmaz hükümetlerinde.

Daha sonra da 'Milli Savunma Bakanlığı' yaptı.

Babası Demokrat Parti il başkanıydı. (Gümüşhane)

Kendisi genç yaşta Adalet Partisi örgütündeydi. 1980'de ihtilal oldu.

1983'te ANAP'tan milletvekiliydi. 'Aile boyu' siyasetin içinde.

'Sağ siyasetin saygın isimlerinden.'

Zaman zaman telefonla konuşuyorduk ama...

Çoktandır karşılıklı oturup, uzun boylu sohbet etmiyorduk.

Sonunda 'birer kase çorba içelim' diye sözleştik.

Ve hasret giderdik.

Ne olacak siyasetin hali?

22 Temmuz öncesi Gümüşhane'ye gittiğimizde herkesten, her partiliden 'Oltan Sungurlu'yu dinlemiştik.'

AK Partili'den de, CHP'liden de.

ANAP'lıdan da, MHP'liden de.

DP'den de.

Oltan Sungurlu aday değildi ama...

'Bölge halkının gönlünde' de taht kurmuştu.

Kimi 'dürüstlüğü' anlatılıyordu.

Kimi 'partizanlık yapmadığını, adam kayırmadığını.'

Kimi de 'adil olduğunu.'

Oltan beyin bürosuna saat 13.00'te gittik.

Odasındaki 'kalabalık' az önce dağılmış.

Kimi 'eski milletvekili.'

ANAP'tan, AK Parti'den...

Kimi eski veya halen 'parti yöneticisi.'

Hepsi de 'sağ kesimden.'

Böyle buluşmaların 'gündem maddesi' bellidir:

- Ne olacak siyasetin hali?

Biz gitmeden önce de yine 'aynı gündem' konuşulmuş.

Uzun uzun.

Sahi Oltan bey, ne olacak?

'Arkadaşlara da söyledim' diye söze başladı.

• Merkez sağda yeni bir parti gerekli mi?.. Şu anda belli değil... İlerde belki belli olur.

• AK Parti merkeze oturacak mı, yoksa merkezde bir boşluk doğacak mı?..Zaman gösterecek.

• Bugünkü halleriyle ne DP'ye yeni bir şans doğar, ne de ANAP'a.

• Genel başkanlarını değiştirseler bile işleri çok zor.

Belki

Oltan Sungurlu'ya 'değer vermemizin' ve söylediklerini 'uzun uzun yazmamızın' nedeni var.

Deneyimli ve 'kendisi için bir beklenti' içinde değil. İhtirası aklının ötesinde 'hiç değil.'

* * *

Oltan bey gelip gidene, 'ne yapalım' diyene, yeni parti kurmayı düşünenlere şunu söylüyor:

- Siyasetin geleceği belirsiz.

* * *

Sungurlu'ya göre '2 parti (DP ve ANAP) birleşirse...'

'Yeni bir isimle' ortaya çıkılırsa...

'Güven veren bir kadro' kurulursa...

Ortaya 'düzgün bir program, bir vizyon' konulursa... 'Belki' bir şans olabilir.

* * *

Sungurlu 'belki'yi özenle vurguluyor.

'Belki'nin yerine 'zor, çok ama çok zor' da diyebilirdi.

'Belki de' nezaketinden söylemiyor.

Dersimiz strateji

Hem 'dikkatimizi çekti' ve hem de 'hoşumuza gitti.'

Oltan Sungurlu 'bir uyarıyı' sık sık tekrar etti:

- AK Parti'ye alternatif olarak siyaset üretmek isteyen aman ha aman stratejisini AK Parti düşmanlığı üzerine kurmasın.

Tabii 'neden' diye soranlar da var.

Oltan Sungurlu:

• Siyaset yeni ufuklar üzerine yapılır... Toplumun önüne yeni hedefler konulur.

• Temel politikayı AK Parti düşmanlığına oturtmak, toplumu da rahatsız eder.

Zor adam

Turgut Özal başbakan olup da Oltan Sungurlu'yu Adalet Bakanlığı'na getirince...

Sungurlu '2 şey' söylemiş:

1. Efendim, teşekkür ederim.

2. Bakanlıktan istifa dilekçem çantamda.

'Bu tavrın' anlamı ise:

- Koltuğa çakılı olmayacağım... Koltukta kalmak uğruna doğru yoldan sapmayacağım.

* * *

Özal birgün Sungurlu'dan 'bir atama istemiş.'

Sungurlu 'ipe un sermiş, yapmamış.'

Ama Özal ısrar edince...

'Efendim' demiş:

- Çok istiyorsanız benim için bir şeyin çok kolay olduğunu biliyorsunuz.

'Bir şey' yani istifa.

* * *

Özal üstelememiş.

Sadece 'Oltan, ne zor adamsın sen' demiş, yürümüş.

* * *

Oltan bey 'bu olayı' anlattı ve ekledi:

- Ama sonra bana hak verdi... Beni takdir etti... Ve bana sonuna kadar güvendi.

İsmail Hayal adında bir hemşerisinin Oltan hakkında yazdığı beğendiğim bir yazısı:

Mahmut Oltan Sungurlu

<<1989 yılında Gazi Üniversitesi'ni kazanmış ve zor şartlarda Ankara'ya yoksul kaderimi çevirmek üzere kaydımı yaptırmıştım. Çocukluk ve gençlik yıllarım Trabzon'da geçtiği için adı Gümüşhane ile özdeşleşmiş olan Oltan Sungurlu ile tanışmamıştık. Ama ismini duyuyor ve Adalet Bakanı olması ile de gurur duyuyorduk.

Ankara'da iken hem kendisiyle tanışmak ve hem de bir burs için katkılarını almak için Adalet Bakanlığı'nın merdivenlerini çıkmaya başladım. Danışmada kimliğimi bıraktım ve yaka kartımı takarak odasına çıkmak için tekrar merdivenlere yöneldim. Sekreterin yanında bir süre oturduktan sonra içeriye girdim. Heyecandan dizlerim titriyordu ve ne diyeceğimi de unutmuştum. Ama karşımdaki koltukta sanki bir bakan değil de bizden biri oturuyordu. Ayağa kalktı bana doğru yürüdü ve "Gel bakalım Hayal" dedi. Ben şaşkınlık içerisinde elini öpmek için uzandım, o beni kucakladı ve yerine oturduktan sonra; "Sevgili Hayal, sizin köy şu şu mahallelerden oluşuyor. Şurada falan dere, aşağısında falan düzlük yukarısında bilmem hangi tepe vardır" deyince gözlerim fal taşı gibi açıldı ve mahcup bir halde bakanıma dönerek; "Vallahi Bakanım ben o dediğiniz yerleri görmedim ve bilmiyorum bile" dedim. Güldü ve devam etti; "Sizin büyükleriniz genelde Trabzon'da falan semt ve mahallelerde oturuyor. Genelde seyyar satıcılık, hamallık ve amelelik yapmaktadır. Köylüleriniz son derece çalışkan insanlardır. Sen üniversiteyi kazanmakla o makus talihini yenmenin ilk adımı atmışsın. Seni yürekten kutluyorum."

Ben niçin geldiğimi, ne isteyeceğimi gerçekten unutmuş karşımdaki insanın bakandan önce gönlü ummanlar ölçüsünde bir değer olduğuna kanaat getirmiştim. O zaman burs işim olmamıştı ama burs ve krediden önce has bir Gümüşhaneli hemşerimin sevdasını yüreğime kazımıştım. O günden bugüne kadar onun Gümüşhane sevdasını, bu şehre yaptıklarını gurur içerisinde gözlemlemeye devam ediyorum.

O yüzden adı Gümüşhane ile özdeşleşmiş ve bir döneme imzasını atmış, taraflı tarafsız bu şehrin en büyük değerlerinden bir tanesidir Mahmut Oltan Sungurlu.

1983 yılında Gümüşhane'de Anavatan Parti İl Teşkilatını kurdu ve aynı yıl Gümüşhane Milletvekili seçildi. 17 Ekim 1986'da 1. Özal Hükümetinde Adalet Bakanlığı görevine getirildi. Seçime giderken bakanlıktan ayrıldı ve 1987 seçimlerinde yeniden Gümüşhane Milletvekili seçildi. 2. Özal Hükümetinde; ilki 21 Aralık 1987'de, ikincisi 30 Mart 1989'da olmak üzere iki kez aralıklarla yine Adalet Bakanlığı görevine getirildi. 9 Kasım 1989'da kurulan Akbulut Hükümetinde de aynı görevini sürdürdü. 1991 Seçimlerinde üçüncü kez Gümüşhane Milletvekili olarak meclise girdi. 2. Yılmaz Hükümetinde Milli Savunma Bakanlığı görevine getirildi. 1995 seçimlerinde dördüncü kez Anavatan Partisinden Gümüşhane Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 30 Haziran 1997'de 3. Yılmaz Hükümetinde beşinci kez Adalet Bakanlığı görevine getirildi.

1999 Genel Seçimlerinde Meclis dışında kaldı. Anavatan Partisinde Genel Başkan Baş Yardımcısı ve Teşkilat Başkanı olarak görev yaptı. Anavatan Partisi kapanıncaya kadar MKYK üyeliği devam etti. 1991-1995 arası Meclis ANAP Grup Başkanvekilliği, ilk milletvekilliğinde Bütçe ve daha sonraki yıllarda Anayasa Komisyonu Üyeliği görevlerinde bulundu. Ankara GÜDEF (Gümüşhane Dernekler Federasyonu) Onur Kurulu, GÜSIAD Kurucu Üyesidir. Mahmut San'ın kızı Ayfer Hanım'la evliliğinden bir çocuk babasıdır. Halen Ankara'da ikamet etmekte, Ülker Grup bünyesinde görev yapmaktadır. İstanbul Şehir Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı'dır.

Bir röportajında; "1983'te Turgut Özal'ı tanıyınca Gümüşhane tabiriyle kurtlarım depreşti ve ha tamam dedim, benim önüm açıldı. Ben buradan yürürüm. Ama çok enteresandır ben böyle düşünürken, bunlar aklımdan geçerken Gümüşhane'mizin farklı kulvardaki (sol) gençleri bir gün benim kapımın önünde baktım ki aşağı yukarı durmaksızın tur atıyorlar. Çağırdım onları yanıma; "Hayırdır çocuklar, ne oluyor, bir şey mi diyeceksiniz?" diye sorunca, tabi benim hiç aklıma gelmemişti, dediler ki bana; "Oltan Abi, Allah'ını seversen bu sefer hakkını kimselere verme. Yeter, artık Gümüşhane'yi temsil etme hakkı senindir. Biliyorsun ki biz sana oy vermeyeceğiz ama biz burada kavga ettik, dövüştük, bazı kötülükler oldu, mahalli sayılabilecek, anarşi denebilecek tatsız günler geçirdik. Sana baktık ki herkese nasihat veriyorsun, önlemeye çalışıyorsun. Bu memleketi yükseltmeye çalışıyorsun. Yani kötülük olmasın istiyorsun. Siyasi düşüncen bize tam ters bir düşünce ama bize karşı da çok iyi davranıyorsun. Kavga ve kötülüğün de olmasını istemiyorsun. Biz, dediler, o yüzden senden rica ediyoruz politikaya gir."

Ve yıllar sonra bir Kurban Bayramı'nda Cumhuriyet Caddesi'nde onu gören hangi parti ve görüşten olursa olsun tüm Gümüşhanelilerin yanına koşup, elini sıkmak için can atışlarını ve adeta gözlerinin içinin parladığını görünce bunu ancak Mahmut Oltan Sungurlu gibi değerlerin başarabileceğine bizzat şahit oldum.

İşte bu yüzden Mahmut Oltan Sungurlu bu şehrin hemen her kesimi tarafından sevilip sayılan bir değeridir. Bu şehirle irtibatını koparmayan, bayram ve önemli günlerde, oluşumlarda, panel ve etkinliklerde onu en önde görmek mümkündür. Gümüşhane sevdası adeta bütün benliğini sarmıştır ve bu şehrin makus talihini değiştirebilecek birçok projesi olduğunu da biliyoruz. Ve bu şehir adına en büyük hayallerinin gerçekleştiğini görebilmek en büyük arzusu olsa gerek.

Ve her platformda Gümüşhane isminin geçmesi, dün olduğu gibi bugün de onu heyecanlandırmaya yetmektedir. Bugün geline nokta Gümüşhane adının her alanda duyulması şüphesiz en çok Mahmut Oltan Bey'i heyecanlandırmaktadır. Kendisi ile yaptığım bir röportajda Gümüşhane'nin onun hayatının olmazsa olmazı olduğunu müşahade etme fırsatı buldum. Eski ve yeni Gümüşhane sentezini çok iyi tahlil eden Sungurlu, yetişen profesör, akademisyen, bürokrat, şair, yazar, ressam ve diğer birçok alanda Gümüşhanelinin varlığıyla övünen biri.

Anavatan Partisi ile doğan ve onun en kötü anında dahi bırakmayan Oltan Sungurlu eğer malum oluşumun içerisinde yer alsaydı bugün onu çok üstün yerlerde görme imkanına sahip olabilirdik. Ve ben bir Gümüşhane sevdalısı olarak en büyük Gümüşhaneli değerimiz Mahmut Oltan Bey'i yazmakla, vazifemi geç de olsa yapmanın hazzını duyuyorum.

Kendisi asıl şansının tek kanal televizyon olmasına ve o yıllarda açık oturumlara çıkmasıyla halkımız tarafından benimsendi ve çok sevidi. Ben bu şehrin sevdalısı olarak yeni neslin Oltan Sungurlu gibi değerlerimizi daha iyi tanımasını ve değerlerimizin hayattayken hatırlanma felsefesiyle hak ettiği değerin kendilerine verilmesi ümitlerini taşıyorum.

Bu şehrin has sevdalısı, yiğit delikanlısı Mahmut Oltan Sungurlu Ağabeyim; bu mahrum ve hüznü şehre verdiği her güzel şeyin hatırına ellerinizden öpüyorum.>>

Annem ve Oltan'a ait her zaman hatırladığım bir anım:

Gümüşhane'den İstanbul'a taşınmamızdan çok seneler sonraydı. Annemin isteği üzerine Ankara'daki çocuklarını yani kardeşlerimi ziyarete gitmiştik. Hepsinde birer hafta kaldık. En son Oltan'larda kalıyorduk. Orada kaldığımız müddetçe annem her sabah Oltan'ı odasına çağırıyor ve Gümüşhane'deki ev hakkında sorular sormaya başlıyordu. Mesela, "Evin çatısına baktırdın mı?" diye soruyor, Oltan, "Anacığım sen bana çatı için bir şey söylemedin ki" diye cevap veriyor, annem de, "Sen neden akıl etmedin" diyerek azarlıyordu. Bu, odasına çağırma ve sorgulama olayı her sabah tekrarlandı. Annem her gün bir konu bulup soruyor, "Bahçenin duvarlarına baktın mı? Su borularını yeniledin mi? Kuruyan ağaçları kestirdin mi? Yeni fidan diktirdin mi?" diye devam ediyordu. Ancak Oltan'ın cevapları da hep yarım yamalak oluyordu: "Usta gönderdim borulara baksın, duvarları yapsın diye ama yapılıp yapılmadığına bakmadım" diyordu. Annem de, "Neden bakmadın, ben mi gidip bakacağım?" diyerek yine azarlıyordu. Bir sonraki gün kesilecek ağaçlar için, ertesi gün dikilecek fidanlar için bu konuşmaların benzerleri hep tekrarlanıyor, Oltan da, "Baktırıyorum, usta gönderdim, daha kontrol etmedim" filan diye cevaplar vererek, hiç bir sorduğuna da "Tamam o iş bitti" diyemiyordu.

Annemin mütemadiyen Oltan'ı azarlamasından bana artık sıkıntı geldi ve Oltan'a, "Annem artık 83 yaşında. Bu yaşından sonra kalkıp Gümüşhane'ye gidip senin ne yapıp ne yapmadığını kontrol edecek hali yok ya. Sorduklarına hep yaptım desene!" dedim.

Oltan bana, "Ben o işlerin hepsini zaten yaptırdım" dedi. "Annem her zaman otoriter bir kadın olmuştur. Her zaman bizi sorgulayarak, azarlayarak otoritesinin devam ettiğini görmek ister. O yüzden o işleri yapmadım demiyorum ki sözünü tutmadığımı düşünüp canı sıkılmasın, ama yaptım da demiyorum ki otoritesini devam ettirsin. Zaten ben o işlerin hepsini yaptım desem de o başka bir bahane bulup beni yine azarlar, ben onu yormak istemedim."

Ozan Sungurlu

En küçük kardeşimiz Ozan, jeolog Bilge Hanım ile evlendi. Faik isminde bir oğlu, Ebru isminde bir kızı oldu. Kızı Ebru'nun İlkim adında bir kızı oldu.

Celal Şengör, Bir Bilim Adamının Serüveni "Celal Şengör Kitabı" isimli kitabının birçok yerinde Ozan Sungurlu'dan bahsediyor. Bunlardan bir bölüm (Sayfa 340):

<< ...

...

- Yani?

- Doğu Anadolu'da da böyledir bu. Doğu Anadolu'da nerede temele inersen melanj çıkar karşına. Ben bunu Yücel'e (Yılmaz) sormuştum. Yücel, Doğu Anadolu'yu karış karış dolaşmış bir adam. Yücel'e 'Bu Doğu Anadolu'da bir gariplik var, burada kıta temeli yok. Doğu Anadolu'da arkası melanj olmayan, sağlam temel üzerine oturmuş bir şey biliyor musun?' dedim. Yücel, 'Hiç düşünmedim' dedi. Rahmetli Ozan Sungurlu'ya sorduk. Sungurlu, Türkiye Petrolleri baş jeoloğu. Türkiye'de gelmiş geçmiş en kaliteli üç jeologdan biri. Müthiş bir herifti. Ne yazık ki, 1990'da bir trafik kazasında öldü.

- Oltan Sungurlu'nun kardeşiydi değil mi?

- Küçük kardeşiydi. Ozan Ağabey öldü, ölür ölmez o zamanki TÜBİTAK, Kemal Gürüz başkanlığında (ki tarihinin en iyi TÜBİTAK'ıydı), derhal Ozan Ağabey'e bir Hizmet Ödülü verdi. İlk defa üniversite dışında bir adama, endüstriden gelen bir adama bilimsel Hizmet Ödülü verildi. Çok genç öldü. Yaşasaydı Bilim Ödülü'de alırdı. Çünkü Bilim Ödülü almak için yaşıyor olmak lazım. O tören Teknik Üniversite'de yapıldı. Oraya Oltan Amca geldi, bakan, Adalet Bakanı. Kapıda konuşuyoruz, ben 'Oltan Amca sizin gibi çok Adalet Bakanı gelir de, Ozan Ağabey gibi bir jeolog bir daha gelmez buraya' dedim. 'Celal' dedi Oltan Amca, 'ailece, öldükten sonra fark ettik ne olduğunu Ozan'ın.' Çok büyük kayıptı. Türkiye'nin jeoloji bilim potansiyelinin yüzde ellisi o adamlarla beraber öldü. O kadar büyük adamdı.

- Kimseyi yetiştirmemiş miydi?

- 50 yaşında öldü adam. Tabii onun bir ekibi vardı. Bugün Türkiye Petrolleri'nde iyi işler yapılabiliyorsa, bu işleri yapanların hepsi Ozan Ağabey'in tezgahından geçmiş çocuklardır. Bu hepsinin içine biz de dahiliz. Yücel'le (Yılmaz) yazdığımız o Türkiye jeolojisinin Güneydoğu yorumları, Ozan Ağabey beni oralarda dolaştırmamış olsaydı hiçbir şekilde mümkün olamazdı. Ve Ozan Ağabey tamamen Türkiye'de okumuştı.

...

Bu adam dahiydi. Başka hiçbir izahı yok bunun.

- Dahiler birbirini ilk bakışta anlıyor galiba...

- Türkiye makalesini yazdım ben, telefon ettim Ozan Sungurlu'ya, 'Ağabey makaleyi yazdım, bunu bir okumanı istiyorum' dedim. 'Akşam mesaiden sonra gel' dedi. Tabii, mesai saatinde işi gücü var adamın. Neyse ben gittim, diğer arkadaşlarla konuştum, mesai bitince odasına girdim. Rahmetli oturdu, sigarasını yaktı, ben verdim makaleyi, gözlüklerini taktı, ilk iş olarak hemen şekillere baktı. 'Şimdi bunu bir okuyalım da, bakalım burada senin dediklerine ters düşen hangi gözlemler var' dedi. Bu dediği, bir hipotezi yanlışlamak, tam anlamıyla bilimsel bir yöntem. Kimse öğretmemiş ama bunu ona. Bu tamamen kendi kafasıyla vardığı bir yöntem Ozan Ağabey'in. Ozan Ağabey böyle çalışan bir adamdı. Ozan Ağabey'le araziye gittiğin zaman Mozart'ın senfonisini dinliyormuş gibi olurdun. Hayatında ilk defa gittiği bir arazide, şöyle bir etrafına bakarak kabaca yapının ana hatlarını hemen çıkarabilirdi. Arazinin sorunları nedir, bunu hemen düşünebilen, muazzam bir adamdı. Sırf yetenekti.

- Nasıl oluyor bu? Siz nasıl açıklıyorsunuz?

- Bu yetenek, bunun başka açıklaması yok. Bunu sosyal teoriler gibi zıvalıklarla açıklamak mümkün değil. Bizim solcu ve sağcı takımın anlayamayacağı bir şey. Sağcı takım, Allah vergisi, diyor ama değil tabii. Çok üstün zekası olan bir adamdı. Bir de çok iyi bir gözü vardı. Çok iyi görürdü arazide. Müzisyen kulağı gibi bir şey bu. Çok güçlü gözlem yapabilen, iyi taş tanıyan ve gözlemlerini unutmayan bir adamdı Ozan Sungurlu. Müthiş bir hafızası vardı. Beni bir dolaştırdı Güneydoğu'da. Evinde dolaşılıyor gibiydik. Bütün Güneydoğu'yu düşün, Maraş'tan başla Bitlis'e kadar. Ozan Ağabey bir de hızlı yürürdü, peşinden koşacağım diye dilin bir karış dışarı çıkardı. Elinde sigara, girerdi vadinin içine, eliyle koymuş gibi bulurdu aradığını.

Fi tarihinde görmüş ama unutmamış. Kendisi arama grup başkanı olduğu için çalışan ekipleri kontrole gidiyordu, ekipler de bulduklarını gösteriyordu ona. Ozan Ağabey bir gördüğünü bir daha unutmuyordu. Hayran olmuştum. Doğan Perinçek vardı, şimdi 18 Mart Üniversitesi'nde öğretim üyesi. O zaman Türkiye Petrolleri'nde çalışıyordu. Hepimizin ağzı açık kalırdı. Her seferinde yeniden hayran oluyorduk Ozan Ağabey'in yeteneğine. Böyle büyük bir adamdı Ozan Ağabey. Onun gibi Türkiye'de yetişmiş iki adam daha gördüm ben.

... >>

TÜBİTAK Hizmet Ödülü ile ilgili gazete haberi.

Resimde, Ozan Sungurlu'ya verilen ödülü kızı Ebru Sungurlu alırken görülüyor

Ozan Sungurlu'nun adının TPAO tarafından bir petrol kuyusuna verilmesi ile ilgili gazete haberi ve adının verildiği petrol kuyusu

Ozan Sungurlu'nun ardından

Büyük bir doğa bilimci

"Ozan Sungurlu, medrese eğitiminin kurutamadığı, olağanüstü bir zekâ ve meraka sahip ender Türk doğa bilimcilerinden biriydi."

"Ozan Sungurlu, karşılaştığı jeoloji sorunlarını eleştirel akılcı yöntemlerle çözdü."

Doç. Dr. A.M.C. Şengör

Doç. Dr. A.I. Okay

Prof. Dr. N. Görür

İTÜ Maden Fak. Jeoloji Müh. Böl. Öğretim Üyeleri

Keples, Galileo, Newton, Hutton, Hutton, Cuvier gibi bilginlerin, Götting'de bekleya sahip, becerikli şahısları az sayıda kişilerin katkısıyla ise doğa bilimleri 17. ve 18. yüzyıllarda Baş Avrupa'da kurulmuştur. Bu kişilerin varlığı olmaları veya zengin asillerden himaye görmeleri, bunların zamanlarını araştırmaları aymalarını sağladı. Fakat her şeyden önce bu kişilerin kendi toplumlarında ayrılan önemi özelliği, tabiat olaylarını aklî yola ulaştırma kâğı duydukları, maddi her karşılık beklemeyen iş ve merakı. Bu bilim adamlarının ruh hali, bir ressamın veya beşokanın ruh hali ile karşılaştırılır.

mayı amaçlamıştır. Fakat bu çok zor ve sabır gerektiren bir iş olmaktadır. Yüzlerce süren yazılımsal medrese hükümlerini öğrenen öğrenciler, okulların hiçbir şekilde tarafsızlarına izin vermezler, aklını bilmesin yönde hiçbir zaman kullanımlarını hocaları, nasıl doğan ve çevreyi aklı yoluyla eleştirir bir şekilde anlamaya çalışan öğrenciler yetişirler. Türkiye Üniversitelerinin bugünkü durumu buna cevaplanmaktadır.

Ender insanlardan biri

İşte bu ortaçağ medrese ortamından, bir hilafat garibi gibi çıkan, olağanüstü bir fikir ve iradeyle, bu medrese ortamından

Özcan
12. Ö
Petro
dolay
TPA
Hoc
verdi
korku
kde
ofun
yüzü
Ağn
tali
ile d
peyl
düp
paz
bilim
tartı
senc
prö
sulu
zain
takı

Ozan Sungurlu'nun ölümünden sonra arkadaşlarının onun hakkında yazdığı ve Cumhuriyet Gazetesi Bilim ve Teknik Dergisinde yayımlanan yazı

Büyük bir doğa bilimci

Doç.Dr. A.M.C.Şengör

Doç.Dr. A.I.Okay

Prof.Dr. N.Görür

İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyeleri

<< ...

...

İşte bu ortaçağ medrese ortamından bir hilkat garibesi gibi çıkan, olağanüstü bir zeka ve tecessüse sahip çok nadir Türk doğa bilimcilerinden birini, Ozan Sungurlu'yu bir trafik kazasında kaybettik.

...

Ülkemizin üniversite öğretiminin genelde medrese öğretiminin bir devamı olarak, tamamen ezbere dayalı genel karakteri düşünülürse bu ilgisizliğe şaşmamak gerekir. Kendisinin jeolojiye karşı ilgisinin bazı jeoloji kitapları okurken başladığını söylerdi. Bu tecessüs MTA Enstitüsünde (1964-1967) ve daha sonra uzun yıllar TPAO'da (1969-1990) çalışırken tam bir hobiye dönüşmüştür. Yer bilimlerine karşı duyduğu bu olağan ilgi sahip olduğu üstün zeka ve kavrama gücü ile birleşince kendisini Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük jeolog kıldı. Karşılaştığı jeolojik problemleri modern teoriler ışığında eleştirel akıcı yöntemlerle çözdü, çözmeye uğraştı. Hiç şüphesiz Türkiye'nin karışık jeolojik yapısını en iyi tanıyan anlayan kişi oldu.

...

... >>

Ozan Sungurlu adına verilen onur ödülü: AAPG yönetim kurulunca onurlandırıldı.

Adına verilen uluslararası ödülle ilgili olarak Amerika Petrol Jeologları Birliğinin EXPLORER Dergisinde yer alan açıklama

Explorer dergisindeki yazıda, 3 uluslararası onur ödülünden biri olan 'En İyi Öğrenci Poster Ödülü'nün ünlü Türk Jeoloğu Ozan Sungurlu adına oluşturulduğu ve kendisinin genç jeologlar için iyi bir örnek olduğu belirtildikten sonra kısa hayat hikayesine yer verilmiş. Aşağıda, bu yazının bir özeti yer alıyor.

Üç Uluslararası Onur Ödülü

<< ...

...

AAPG yönetim kurulu uluslararası konferanslarda yapılacak teknik sunumlar için yeni ödüller oluşturarak iki ünlü üyesini onurlandırdı.

Ayrıca, En İyi Öğrenci Poster ödülü tanınmış Türk jeoloğu adına oluşturuldu. Yakında işlemler tamamlanacak ve kazanan öğrenci açıklanacaktır.

...

Yeni ödüller şunlardır:

1. Gabriel Dengo Ödülü: En iyi teknik makale sunumuna verilecektir.
2. Ziad R. Beydoun Anı Ödülü: En iyi teknik poster sunumuna verilecektir.
3. Ozan Sungurlu Ödülü: En iyi öğrenci poster sunumu için verilecektir.

...

Bu ödüller ilk kez 3 Haziran 2001'de Denver'da yapılacak yıllık AAPG toplantısında sunulacaktır.

...

Gabriel Dengo:

Kosta Rika'lı jeolog. Eğitimini ABD'de Princeton Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 1999 yılında hayatını kaybetmiştir.

...

Ziad R. Beydoun:

Beyrut Amerikan Üniversitesi emekli profesörlerinden ve orta doğu jeolojisinin önemli otoritelerinden biri olan Dr. Beydoun 1995'de hayatını kaybetmiştir.

...

Ozan Sungurlu:

Ozan Sungurlu genç jeologlar için iyi bir örnektir. Gençlere uluslararası eğitim ve modern jeolojik bilimlere doğru yaklaşımları öğrenme fırsatları açmıştır.

Sungurlu 1939'da Gümüşhane, Türkiye'de doğdu. Eğitimini Eskişehir ve İstanbul'da tamamladı. 1964'de İstanbul Üniversitesi'nden mezun oldu. Kariyerine saha jeoloğu olarak MTA'da başladı. 1969'da TPAO'da görev aldı. Sungurlu'nun entegre jeolojik yöntemlere olan ilgisi üniversite yıllarında başladı. Bir araştırmacı olarak teknik bilgisi ve saha deneyimleri ile halkın jeolojik sorunlara karşı geliştirdiği inançlar arasındaki ilişkileri sorguladı. Jeolojiye olan ilgi ve sevgisi onu Türkiye'nin bölgesel ve karmaşık jeolojik yapısını araştırmaya zorladı. Özellikle Mesozoik çağdan günümüze kadar gelişen jeolojik yapıyı inceledi.

Sungurlu'nun liderlik vasıfları TPAO'da görev aldığı yıllarda keşfedildi ve 1987'de kurumun vekil başkanlığına atandı. Güneydoğu Türkiye'nin petrol sistemleri ile Tethyan bölgesinin Türkiye bölümünün jeolojik yapısı hakkında yayınlar yaptı. TPAO ile İstanbul Teknik Üniversitesi'nin ortaklaşa yürüttükleri birçok jeolojik çalışmaya büyük katkılarda bulundu.

Türkiye'deki arama çalışmalarında jeolog ve jeofizikçilerin her ölçekte birlikte çalışmalarını sağlayacak yapıyı kurdu. Görevde bulunduğu süre zarfında Türkiye uluslararası firmaların yatırımlarına açıldı.

Sungurlu, AAPG'nin seçkin eğitim programlarının kullanımını, TPAO'nun uluslararası toplantılara katılımını ve Türk petrol jeologlarının AAPG ile yakınlaşmasını teşvik etmesiyle AAPG'nin büyük bir destekçisiydi.>>

Ozan Sungurlu adına kurulan Bilim Eğitim ve Yardım Vakfının düzenlediği uluslararası sempozyum için hazırlanan kitabın kapağı

*Savaş sırasında
babamın dahil olduğu
taburu konu alan
kendi albümünden
fotoğraflar*

۱۳۱۵/۴/۲۵
روز پنجشنبه
از یکه آبریه به یکه

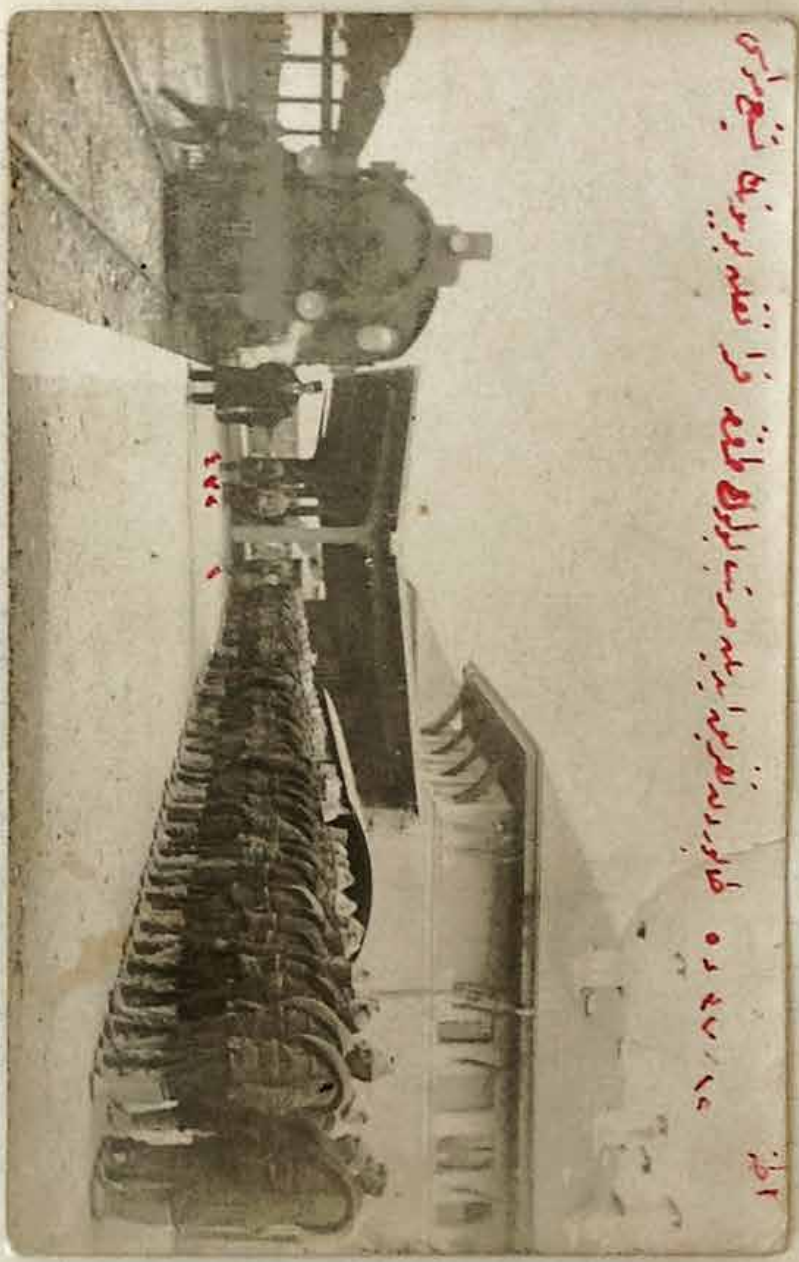

۱۲ / ۱۰ / ۱۳۰۳
 طبرستان
 سقاخانه

طوره در نظريه ايريه مرتبه بزرگ ملقه در نقشه بريدن شيخ دري

ط ۱

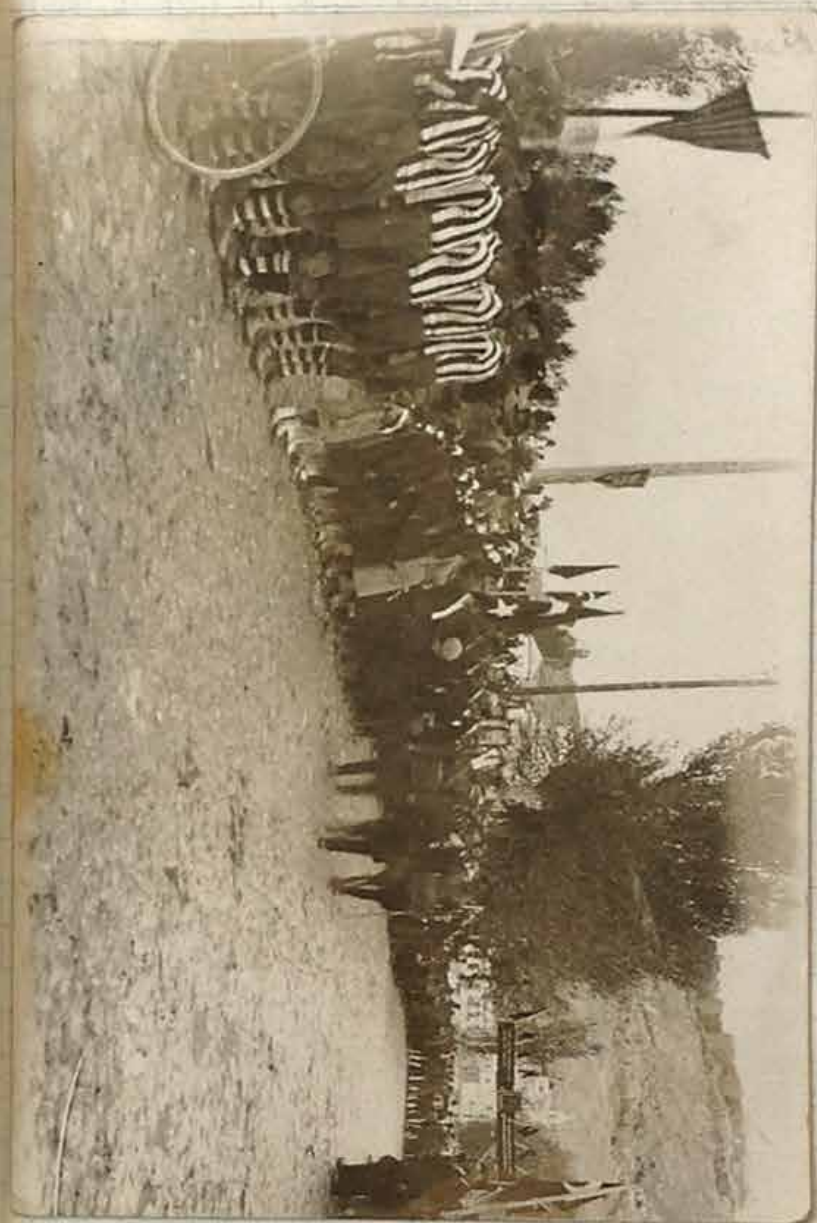
*Bayburt'ta Cumhuriyetin
10. yildönümü
kutlamalarını konu alan
kendi albümünden
fotoğraflar*

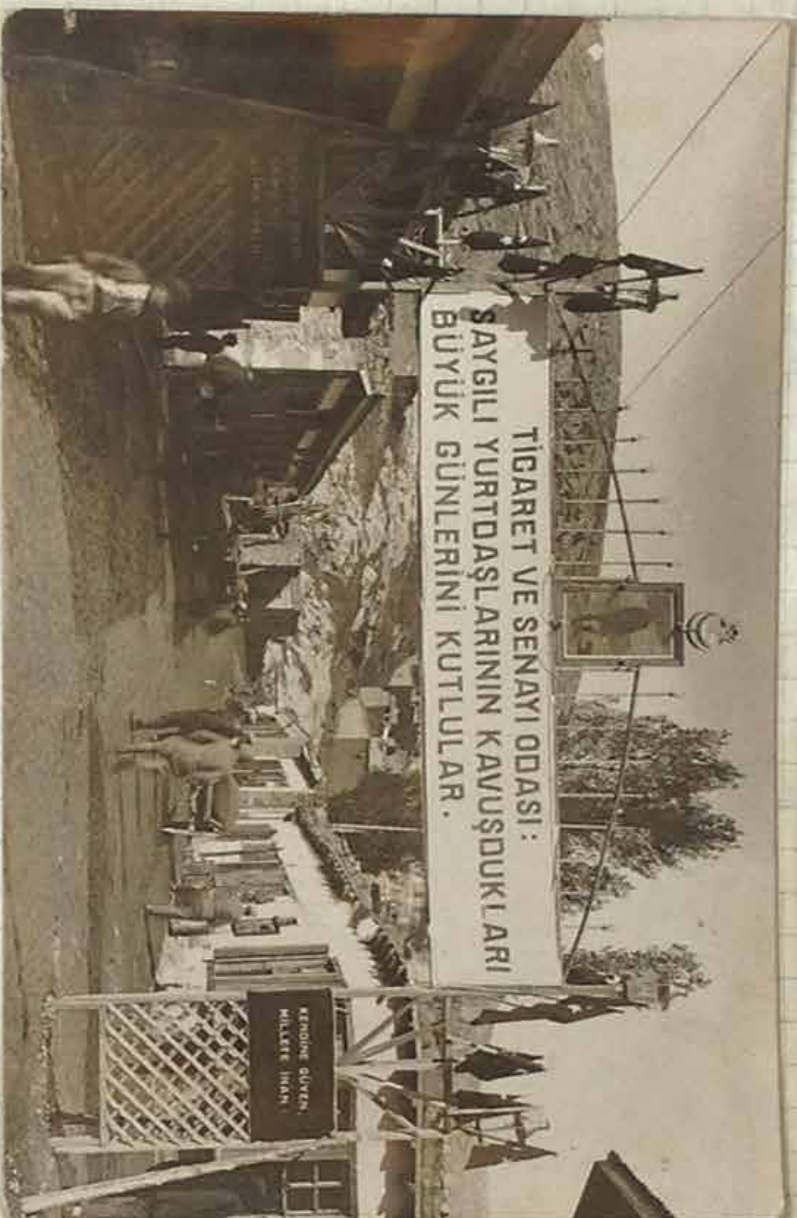
POST CARD

Bayraktar
Mustafa Kemal
1937

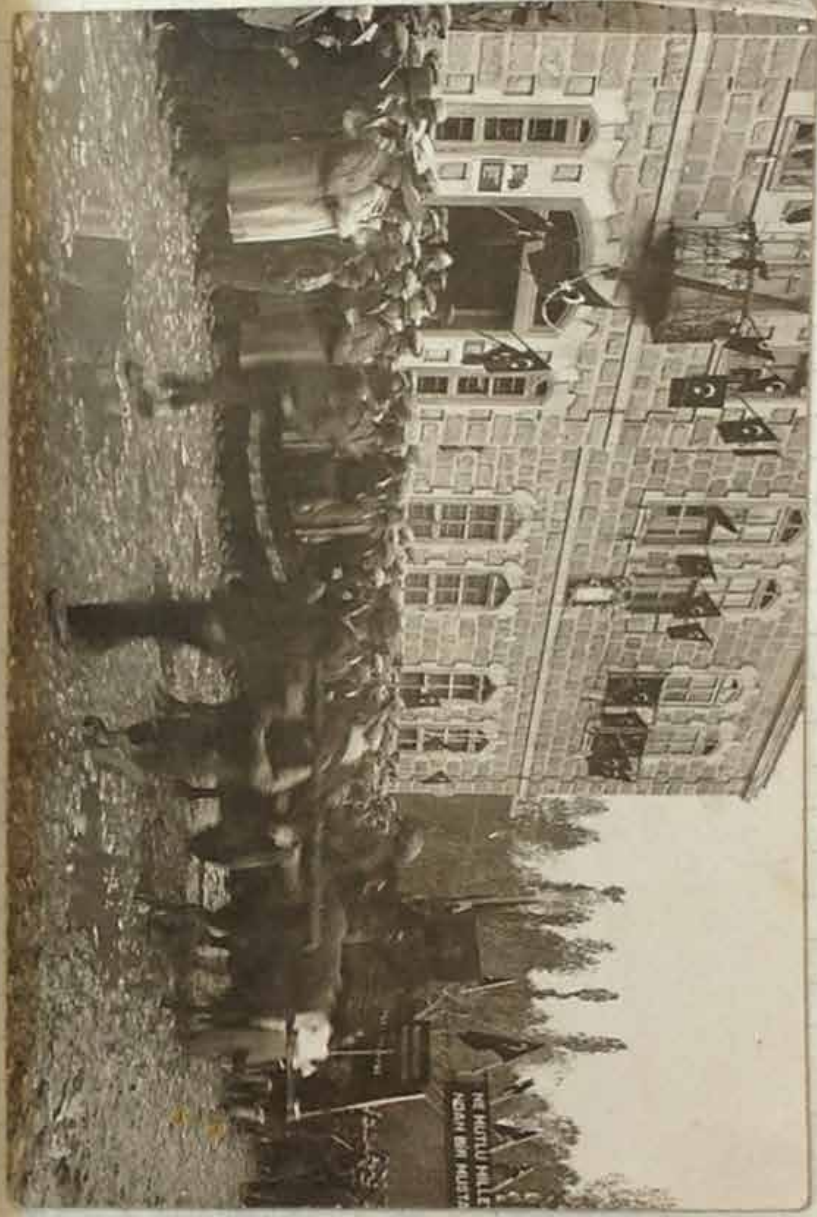

Robert Campbell in
Hankow 1917

Babam Süleyman Faik Sungurlu

Yazan

Gönül Dervişoğlu

Katkıda bulunanlar

Güngör Bilgin

Oltan Sungurlu

Bora Bilgin

Figen Anıl

Ertuğrul Anıl

Kapak fotoğrafı

Reha Özer

Kapak ve kitap tasarım

Murat Lafçı

Renk ayrımı, baskı ve cilt

2. baskı

İstanbul, Temmuz 2023